

- รูปสลักพระศิวะ

ภาพที่ 232 รูปสลักพระศิวะ

รูปสลักพระศิวะหรือไม่เช่นนั้นก็คงเป็นนักพรตแห่งไศวนิกาย เมื่อเข้าไปถึงบริเวณข้างใน พบว่า โขดหินที่มีภาพสลัก มีความสูงประมาณ ๒ เมตร ตั้งอยู่เพียงลำพัง ทางด้านหน้าเป็นแอ่งน้ำเล็กๆ บนโขดหินสลักภาพลายเส้นเป็นรูปบุคคลนั่งในท่ามหาราชลีลาสนะ (คือชันเข้าข้างขวาขึ้น ขาซ้ายพับราบกับพื้น) มีหนวดมีเครา กล้ามมวย (ชฎามกฏ) พาดสายยัชโญปวีต (สายธูรา) เป็นแถบกว้างจากบ่าซ้ายลงมาทางเอวด้านขวา มือขวาถือวัตถุบางอย่าง (ลูกประคำ ?) มือซ้ายวางที่หัวเข่าซ้าย เท้าเปล่า ติดกับไหล่ซ้ายมีตรีศูล (สามง่าม) ตั้งวางไว้ แม้หินที่มีภาพสลักนี้จะหันหน้าไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ใกล้เคียงกับข้อมูลที่ได้รับมา แต่เนื่องจากมีต้นไม้ขึ้นบังอยู่ในทิศนั้น จึงกลับกลายเป็นว่าแสงแดดส่องลงมาไม่ถึง ทั้งยังมีไคลเคนขึ้นทั่วไปบนผิวหน้าหิน เป็นปัญหาสำหรับช่างภาพพอสมควรบริเวณที่ตั้งของโขดหินนี้เป็นพื้นราบ เจ้าหน้าที่อุทยานฯ อธิบายว่า ที่เรียกว่า "เขายักษ์" นั้นอยู่ถัดไปทางทิศตะวันตก ซึ่งเคยมีคนไปขุดหาของโบราณ เช่นถ้วยชามต่างๆ บนเขาด้วย รวมทั้งยังเล่าว่า เคยมีพรานเก่าในแถบนี้กล่าวถึงโขดหินสลักภาพทำนองนี้อีกสามแห่ง แต่ทางเจ้าหน้าที่เคยออกสำรวจดูก็ยังไม่พบ สันนิษฐานว่าภาพสลักนี้อาจเป็นรูปพระศิวะ โดยเหตุที่มีเพศเป็นฤาษี คือไว้ผมมวย ถือประคำ และปรากฏตรีศูลซึ่งเป็นอาวุธของพระศิวะด้วย หรือไม่เช่นนั้น ก็อาจเป็นภาพของฤาษีผู้บำเพ็ญเพียรในศาสนาฮินดู ลัทธิไศวนิกายที่นับถือพระศิวะก็ได้ ส่วนชาวบ้านแถบนี้แต่เดิมแลดูว่าภาพนี้เป็นยักษ์ จึงเรียกกันต่อๆ มาว่า "เขายักษ์" ส่วนในด้านรูปแบบศิลปะหรืออายุสมัย ผู้รายงานยังไม่อาจกำหนดได้แน่นอนนัก เพียงแต่ขอตั้งเป็นข้อสังเกตไว้ว่า แม้การภาพสลักที่เขายักษ์นี้อาจแลดูคล้ายกับภาพฤาษีในศิลปะจามรูนพุทธศตวรรษที่ ๑๒ - ๑๓ หรือการแสดงภาพบุคคลขึ้นสูงในท่าประทับนั่งแบบมหาราชลีลาสนะที่ค่อนข้างเป็นที่นิยมกันในศิลปะจามรูนพุทธศตวรรษที่ ๑๔ - ๑๕

ที่มา <http://www.muangboranjournal.com/>

- โรงพยาบาลแพทย์แผนไทยวังน้ำเย็น

ภาพที่ 233 โรงพยาบาลแพทย์แผนไทยวังน้ำเย็น

โรงพยาบาลแพทย์แผนไทยวังน้ำเย็น ตั้งอยู่ที่อำเภอวังน้ำเย็น จ.สระแก้วเป็นโรงพยาบาลต้นแบบทางด้านการบำบัดสุขภาพด้วยสมุนไพร ไปตามทางหลวงหมายเลข 317 ประมาณกิโลเมตรที่ 108 มีบริการนวดประคบและอบสมุนไพร

โรงพยาบาลวังน้ำเย็น ได้รับเลือกเป็น ๑ ใน ๘ โรงพยาบาลแพทย์แผนไทยต้นแบบของกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทย ซึ่งทางโรงพยาบาลก่อสร้างอาคารแพทย์แผนไทยเพื่ณญา เพื่อเป็นอาคารในการให้บริการผู้ป่วยนอกที่มารับบริการแพทย์แผนไทยอย่างครบวงจร โดยให้บริการรักษาโรคผู้ป่วยนอกประกอบด้วย การวินิจฉัยทางเวชกรรมแผนไทย หัตถเวชกรรมและแผนไทย การปรุ้งยาให้แก่ผู้ป่วยเฉพาะราย การทำสมาธิบำบัด การให้บริการแม่หลังคลอดในการทับหม้อเกลือ การนวดจัดกระดูก การให้บริการด้านการส่งเสริมสุขภาพอื่น ๆ เช่น การนวดอโรมาสปาไทย การนวดเท้า เป็นต้น ซึ่งอาคารแพทย์แผนไทยเพื่ณญาประกอบด้วย ห้องต่าง ๆ ดังนี้

ห้องนิราศภัย เป็นการให้บริการการตรวจรักษาแก่ผู้มารับบริการ โดยความหมายของชื่อห้องหมายถึง สถานที่ทำให้ผู้มาหรือผู้ที่อยู่ปราศจากโรคภัยต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย ห้องตรวจ บริเวณรอรับบริการ ห้องทำงาน บริเวณคัดกรองคนไข้ และห้องนวดเท้าเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ

ห้องไกลทุกข์ เป็นส่วนที่ให้บริการด้วยการทำหัตถบำบัด โดยความหมายของชื่อห้อง หมายถึง สถานที่ทำให้ผู้ที่มานั้น ไกลหรือหายจากอาการเจ็บป่วยที่เป็นความทุกข์อยู่นั้น ในห้องนี้จะประกอบด้วยบริเวณบริเวณที่ใช้สำหรับนวด ห้องประคบ บริเวณสำหรับการรักษาด้วยการจัดกระดูก

ห้องสุขาสถิต เป็นห้องประชุมย่อย ใช้สำหรับ ประชุมย่อย นำเสนอกรณีศึกษาที่น่าสนใจของผู้ป่วย หรือ การประชุมระดมสมอง โดยความหมายของชื่อห้อง หมายถึง สถานที่ให้การทำให้เป็นความสุขในการทำงานและเกิดความสามัคคี

ห้องประสิทธิธรรม เป็นห้องที่ใช้ในการทำกิจกรรม สมาธิบำบัด และห้องพระโดยความหมายของชื่อห้อง หมายถึง สถานที่ที่ทำให้เกิดความสงบเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ ในธรรมะ

ห้องนำจิตผ่อง ๑ และ ๒ เป็นห้องที่ใช้สำหรับอบสมุนไพร ซึ่งแบ่งเป็นห้องผู้ชายและผู้หญิง โดยสามารถให้บริการครั้งละ ๔ คน และห้องอบผู้หญิงจะมีส่วนที่เป็นห้องในการให้บริการการดูแลมารดาหลังคลอด โดยความหมายของชื่อห้อง หมายถึง สถานที่ที่ทำให้จิตใจผ่องใสซึ่งได้มาจากการอบสมุนไพร ห้องครลองศิลป์ เป็นห้องที่ใช้สำหรับจัดเตรียมยาสมุนไพรที่จ่ายสำหรับผู้ป่วยเฉพาะรายตามทฤษฎีแพทย์แผนไทย โดยความหมายของชื่อห้อง หมายถึง สถานที่ในการปฏิบัติตามศาสตร์และศิลป์ทางการแพทย์แผนไทย

ห้องถิ่นแดนสรวง เป็นห้องอโรมาสปาไทย ใช้สำหรับการให้บริการสปาที่ช่วยในการส่งเสริมสุขภาพและความงาม โดยความหมาย ของชื่อห้อง หมายถึง สถานที่ที่มีความสวยงามคล้ายกับแดนสวรรค์

การเปิดให้บริการ

การเปิดให้บริการคลินิกบริการผู้ป่วยนอก โดยมีผู้ป่วยที่มารับบริการเฉลี่ยวันละ ๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๘๙ มียอดขายการใช้ยาสมุนไพรเฉลี่ยเดือนละประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๑๑ ของการใช้ยาแผนปัจจุบัน เปิดให้บริการคลินิกพิเศษที่เป็นคลินิกเฉพาะโรค ได้แก่

- คลินิกโรคสะกดจิตด้วยสมุนไพร
- คลินิกรักษาโรคโลหิตสตริตตามทฤษฎีแพทย์แผนไทย
- คลินิกรักษากลุ่มโรคเรื้อรัง ได้แก่ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง และ โรคไขมันในเลือดสูง
- คลินิกการดูแลมารดาหลังคลอดตามทฤษฎีแพทย์แผนไทย

โดยเปิดให้บริการ วันจันทร์ ถึง วันศุกร์ เวลา ๐๘.๓๐ – ๒๐.๐๐ น. วันเสาร์ เวลา ๐๘.๓๐ – ๑๖.๓๐ น. หยุดวันนักขัตฤกษ์ โทรศัพท์ ๐๓๗ -๒๕๑๑๐๘ -๙ ต่อ ๑๑๐ นอกจากนั้น ยังได้เยี่ยมชมสวนสมุนไพรเพ็ญภา ที่ตั้งอยู่ด้านหลังโรงพยาบาล มีเนื้อที่ประมาณ ๒ ไร่ เดิมเป็นสวนสมุนไพรที่อาจารย์แพทย์หญิงเพ็ญภา ทรัพย์เจริญ ได้ทำการรวบรวมพันธุ์สมุนไพรจากหอพื้นบ้านในพื้นที่ โดยตั้งใจจะทำเป็นห้องสมุดธรรมชาติเพื่อให้เป็นแหล่งศึกษา เรียนรู้เกี่ยวกับสมุนไพรต่าง ๆ ซึ่งมีประมาณ ๒๐๐ ชนิด

ปัจจุบันทางโรงพยาบาลได้ทำการพัฒนาสวนสมุนไพรนี้และได้ตั้งชื่อว่า สวนสมุนไพรเพ็ญภา มีการรวบรวมพันธุ์พืชสมุนไพรไว้ศึกษา ประมาณ ๕๐๐ ชนิด ภายใต้แนวคิด สวนไพรงานสาธารณสุขมูลฐาน ดงว่าน ลานมงคล” โดยทุกต้นจะมีป้ายชื่อบอกชื่อต้นและสรรพคุณด้านต่าง ๆ ของพืชนั้น หลังจากนั้นจึงเข้าเยี่ยมชมโรงงานสมุนไพร ซึ่งตั้งอยู่ในโรงพยาบาลวังน้ำเย็นเช่นกัน โดยผลิตสมุนไพรหลากหลายประเภท เพื่อใช้สำหรับผู้ป่วยและจำหน่ายแก่ประชาชนทั่วไปอีกด้วย

ที่มา http://www.m-culture.in.th/moc_new/album/

- ศาลหลักเมือง

ภาพที่ 234 ศาลหลักเมือง จ. สระแก้ว

ศาลหลักเมืองจัดสร้างตามแบบมาตรฐานของกองสถาปัตยกรรม กรมศิลปากร รูปแบบเป็นปราสาทองค์ใหญ่กว้าง 6.60 เมตร สูง 19.10 เมตร และปราสาท 4 ทิศโดยรอบ ภายในศาลประดิษฐานเสาหลักเมืองซึ่งเป็นไม้ชัยพฤกษ์ที่มีคุณลักษณะต้องตาม โบราณราชประเพณี ขนาดเส้นรอบวงที่โคนต้น 120 นิ้ว สูง 229 นิ้ว และแผ่นทองดวงเมืองที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจิมเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2539 และมีการประกอบพิธียกเสาหลักเมืองขึ้นประดิษฐานในศาลเมื่อวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2539 ศาลแห่งนี้เกิดจากความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจสร้างขึ้นเพื่อเป็นสัญลักษณ์แห่ง ความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชการที่ 9 และเป็นศูนย์รวมขวัญกำลังใจ ความสามัคคีในหมู่พสกนิกรชาวสระแก้ว

การเดินทาง ตั้งอยู่บนเส้นทางหลวงหมายเลข 33 จากตัวเมืองไปทางอำเภอดอนจานประมาณ 4 กิโลเมตร ทางซ้ายมือ ณ บริเวณทลสวนกาญจนาภิเษก ตำบลท่าเกษม

- สหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น

ภาพที่ 235 สหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น

สหกรณ์โคนมวังน้ำเย็น จำกัด ตั้งอยู่เลขที่ 669 หมู่ 1 ถ.จันทบุรี-สระแก้ว (ทางหลวงหมายเลข 317) ตำบลวังใหม่ บริเวณสี่แยกคลองหาด เป็นแหล่งผลิตน้ำนมใหญ่เป็นอันดับ 2 ของประเทศ ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2530 ปัจจุบันมีสมาชิก 1,000 กว่าราย และมีโคนมกว่าสามหมื่นตัว ผลิตน้ำนมดิบได้ 70 ตันต่อวัน มีระบบการจัดการที่ดีจนได้รับการคัดเลือกให้เป็นสหกรณ์ดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี 2540 ควบคุมขั้นตอนการผลิตอย่างมีคุณภาพ เลือกรสรวัดดูดีคุณภาพสูง น้ำนมมีรสชาติหอม มัน อร่อย มีผลิตภัณฑ์นมพาสเจอร์ไรส์ส่งโรงเรียน ด้านหน้าสหกรณ์มีจุดจำหน่ายผลิตภัณฑ์นมยูเอชที ระหว่างเวลา 09.00-17.00 น. ทุกวัน สอบถามเพิ่มเติมได้ที่โทร. 0 3725 1862-3 หรือเว็บไซต์ www.wnydairy.co.th

การเดินทาง มีรถตู้ออกจากอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ ไปสหกรณ์โคนม ราคา 160 บาท/คน รถออกทุก 45 นาที ขึ้นรถตู้บริเวณใต้ทางด่วนด้านถนนพหลโยธิน

ที่มา <http://www.holidaythai.com/Thailand-Attractions-1461.htm>

ง.2 นันทนาการ

● เทศกาลแคนตาลูป

ภาพที่ 236 เทศกาลแคนตาลูป

ที่มา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

<http://www.tourismthailand.org/festival-event/content-7497.html>

ภาพที่ 237 แคนตาลูป

ที่มา ผู้จัดการออนไลน์

<http://www.manager.co.th>

งานวันแคนตาลูป จัดขึ้นที่บริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอรัฐประเศ งานเทศกาลนี้เกิดขึ้นในเดือนเมษายนของทุกปี ซึ่งเป็นช่วงที่ผลผลิตแคนตาลูปออกสู่ตลาด โดยภายในงานมีกิจกรรมต่างๆ อาทิ การประกวดผลแคนตาลูปและผลผลิตทางการเกษตรอื่น ๆ และชมการแข่งขันดำส้มตำ “แคนตาลูป”, การประกวดร้องเพลงลูกทุ่งประเภทเยาวชน ชาย-หญิง, ประเภทก้านัน - ผู้ใหญ่บ้าน, ประเภทลูกทุ่งประเภทสตรีแม่บ้าน และประกวดร้องเพลงลูกทุ่งรอบชิงชนะเลิศทุกประเภท, การประกวดธิดาแคนตาลูป และประกวดสาวประเภท 2, ขมิ้นทรศการเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการปลูกต้นแคนตาลูป, เลือกซื้อสินค้าทางการเกษตร เช่น แดงแคนตาลูปหลากหลายสายพันธุ์ และผลไม้อื่น ๆ จากเกษตรกรโดยตรง ตลอดงาน

การจัดงานเทศกาลแคนตาลูปขึ้นมามีจุดขึ้นเพื่อประชาสัมพันธ์ผลผลิตของเกษตรกร “แคนตาลูป” ของจังหวัดสระแก้ว ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางและส่งเสริมอาชีพเกษตรกร ลดปัญหาสินค้าทางการเกษตรล้นตลาดและมีราคาตกต่ำ ขยายช่องทางการตลาดของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และหัตถกรรมท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น อำเภอรัฐประเศ การจัดงานเทศกาลนี้เกิดขึ้นจากความร่วมมือกันของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี สระแก้วหน่วยงานราชการ และภาคเอกชน ชาวสวนแแดงแคนตาลูป

● เทศกาลชมฟุ่คลองหาดและของดีคลองหาด

ภาพที่ 238 งานเทศกาลชมฟุ่คลองหาด

ที่มา สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสระแก้ว

งานเทศกาลชมฟุ่คลองหาดถูกจัดขึ้นเพื่อ ประชาสัมพันธ์ของดีของอำเภอ คลองหาด พร้อมทั้งสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว อาทิ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถ้ำเพชรโพธิ์ทอง ถ้ำหาดทรายแก้ว ถ้ำน้ำเขาศิ่ว รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างสวนชมฟุ่ สวนลำไย ซึ่งงานนี้เกิดขึ้นจากความร่วมมือกับหัวหน้าส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรรัฐวิสาหกิจ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มเกษตรกร ภาคเอกชนและประชาชนชาวอำเภอคลองหาด

ทั้งนี้งานเทศกาลชมฟุ่คลองหาดและของดีคลองหาดจัดมาเป็นปีที่ 14 ภายในงานประกอบด้วยกิจกรรมมากมายอาทิเช่น การออกร้าน จำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ชมฟุ่หวานเพชรคลองหาด มะม่วง ลำไย ฝรั่ง พืชผักปลอดสารพิษ สินค้าโอท็อป ไม้ดอกไม้ประดับ จันทน์ผาสวยงาม และกิจกรรมการแข่งขันกีฬา การประกวดผลผลิตทางการเกษตร ประกวดจันทน์ผาสวยงาม การแข่งขันและประกวด ส้มตำลีลา รำวงย้อนยุค การแสดงดนตรี

● เทศกาลดูผีเสื้อปางสีดา

ภาพที่ 239 ผีเสื้อปางสีดา

ที่มา คมชัดลึกออนไลน์

<http://www.komchadluek.net/>

ภาพที่ 240 ผีเสื้อปางสีดา

ที่มา คมชัดลึกออนไลน์

<http://www.komchadluek.net/>

สำหรับเทศกาลดูผีเสื้อปางสีดานั้น จัดติดต่อกันมาเป็นครั้งที่ 9 แล้ว ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดสระแก้ว รวมทั้งกระจายรายได้ให้กับชุมชนและท้องถิ่น โดยอุทยานแห่งชาติปางสีดาถือเป็นส่วนหนึ่งของมรดกโลก มีป่าที่สมบูรณ์และธรรมชาติที่สวยงาม โดยการดูผีเสื้อที่อุทยานแห่งชาติปางสีดา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผืนป่ามรดกโลกดงพญาเย็น-เขาใหญ่ การสำรวจของนักดูผีเสื้อระยะเวลา 10 ปีพบว่าผีเสื้อปางสีดามีมากกว่า 450 เป็นที่ยอมรับแก่นักท่องเที่ยว และได้รับการยกย่องให้เป็น "เมืองผีเสื้อแห่งผืนป่าตะวันออก" ซึ่งเสน่ห์ของผีเสื้อที่ปางสีดา คือ พบเห็นได้ง่าย มีจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงปลายฤดูร้อนถึงต้นฤดูฝน ช่วงเดือนเมษายนเป็นต้นไปจะพบผีเสื้อนานาชนิด หลากสีสัน บินโฉบเฉี่ยวไปมาทั่วอุทยานฯ เหมาะที่จะให้นักท่องเที่ยวเข้ามาชื่นชมกับแมลงปีกสวย และเรียนรู้เกี่ยวกับวงจรชีวิตของผีเสื้อในธรรมชาติเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ภายในงานยังมีกิจกรรมที่สำคัญอื่น ๆ นอกจากการชมการประกวดขบวนพาเหรดหุ่นผีเสื้อที่สวยงามของแต่ละตำบล การนำชมแหล่งท่องเที่ยวภายในอุทยานแห่งชาติปางสีดา มีไกด์นำไปเที่ยวชมผีเสื้อหลากหลายกันถึงบริเวณริมน้ำ กับผีเสื้อหลากชนิดหลายสายพันธุ์มากกว่า 400 ชนิด ยังมีกิจกรรมเดิน-วิ่งเพื่อสุขภาพ, การแสดงและจำหน่ายสินค้า OTOP ของจังหวัดสระแก้ว, กิจกรรมวาดรูปเพนท์รูปผีเสื้อ, กิจกรรมแสดงนิทรรศการภาพถ่ายผีเสื้อ และกิจกรรมขี่จักรยานเสือภูเขาพิชิตจุดชมวิwpางสีดา ฯลฯ

● สืบสานวัฒนธรรมเบื่องบวรพ

ภาพที่ 241 ชุ่มแสดงในงานสืบสานวัฒนธรรมเบื่องบวรพ

ที่มา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานนครนายก

http://www.tat8.com/thai/news/sk_crossred56.htm

งานสืบสานวัฒนธรรมเบื่องบวรพจัดขึ้นเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังเป็นการเผยแพร่ประวัติศาสตร์เมือง อนุรักษ์วัฒนธรรมขนบประเพณีอันดีงาม และส่งเสริมการประกอบอาชีพกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น งานสืบสานวัฒนธรรมเบื่องบวรพเกิดขึ้นได้จากความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ภายในงานนี้มีกิจกรรมที่น่าสนใจ อาทิ ชุมนิทรรศการนำเสนอวิถีชีวิตของท้องถิ่นและการสาธิตเพื่อให้ความรู้ในวิวัฒนาการด้านการ เกษตร, เศรษฐกิจพอเพียง, การปลูกพืชพลังงานทดแทน ขบวนแห่ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่น การแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การเดินแบบราตรีผ้าไทย การแข่งขันกีฬาสามัคคี การแสดงดนตรีจากศิลปินดารานักกร้องชื่อดัง การทำบุญปิดทองสักการะหลวงพ่อทอง

- รร.กาสรกสิวิทย์/สุ่วัวควาย

ภาพที่ 242 โรงเรียนกาสรกสิวิทย์

ที่มา หนังสือพิมพ์สยามรัฐ

<http://www.siamrath.co.th/web/?q=โรงเรียนสอนควาย-กาสรกสิวิทย์>

ภาพที่ 243 กิจกรรมในงานพิธีสู่ขวัญควายของโรงเรียนกาสรกสิวิทย์

ที่มา หนังสือพิมพ์สยามรัฐ

<http://www.siamrath.co.th/web/?q=โรงเรียนสอนควาย-กาสรกสิวิทย์>

พิธีสู่ขวัญควายของโรงเรียนกาสรกสิวิทย์ เป็นพิธีที่สืบเนื่องมาจากความเชื่อเรื่องขวัญควาย ที่ชาวนาเชื่อว่า ขวัญควายทั้ง 32 ขวัญ มีจิตวิญญาณประจำอยู่ในแต่ละขวัญ เป็นพิธีที่ทำกันหลังจากมีการปลูกข้าวแล้ว เพื่อเป็นการเตือนใจให้ระลึกถึงบุญคุณของควายที่ได้ให้แรงงานไถนาให้คนสามารถปลูกข้าวได้ และเมื่อไหร่ที่ควายถูกเขี่ยน ชาวนาเชื่อว่า ขวัญจะตกใจหนีไปอยู่ตาที่ป่าเขา และจะทำให้ควาย

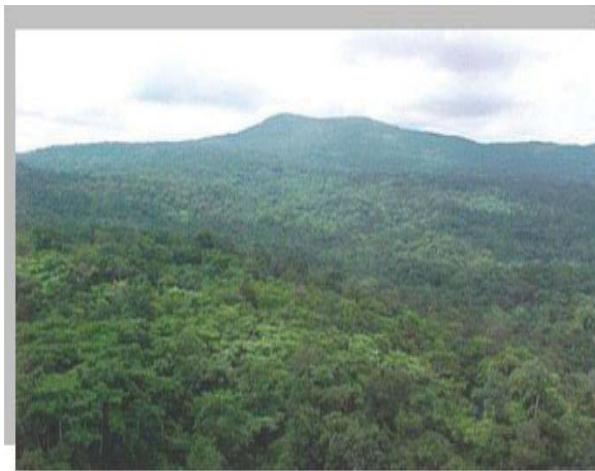
เจ็บป่วย จึงทำให้เกิดพิธิบายศรีสู่ขวัญควาย เพื่อเป็นการอัญเชิญขวัญให้กลับมาอยู่กับควาย และปลอบประโลมให้ขวัญหายตกใจ เพื่อเป็นการขอขมาลาโทษที่ได้ดุด่าเข็ญติ การทำพิธีนี้ผู้ทำพิธีส่วนใหญ่มักจะเป็นเจ้าของควาย หรือในกรณีที่ไม่มีสันทัดในการทำพิธีอาจให้ผู้อื่นทำแทนได้

พิธีสู่ขวัญควายของโรงเรียนกาสรกสิวิทย์ เป็นงานพิธีงานที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณควาย ขอขมาโทษที่ได้ดุด่าเข็ญ ติ สอนให้คนรู้จักความกตัญญูรู้คุณ มีเมตตากรุณา นอกจากนี้งานนี้ยังถูกจัดขึ้นเพื่ออนุรักษ์พันธุ์พันธุ์และสืบสานประเพณีการสู่ขวัญควายให้คงอยู่สืบต่อไปมิให้หายสูญหาย ซึ่งภายในงานพิธีมีกิจกรรมมากมาย อาทิ เช่น พิธีสู่ขวัญควายโดยหมอสู่ขวัญ เชิญเทพยดารับเครื่องบวงสรวง รำเชิดขวัญ ประพาดธิดากาสร ผู้ขวัญควายพ่อกอกควายแม่คอก การลงตราดนา ดำนา กาปลูกข้าวโดยวิธีโยนกกล้าในแปลงนาสาธิต นอกจากนี้ยังมีการแสดงนิทรรศการของหน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และการจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง

ที่มา <http://www.thairath.co.th/content/edu/246127>

ง.3 ธรรมชาติ

- อุทยานแห่งชาติปางสีดา

ภาพที่ 244 ธรรมชาติของอุทยานชาติแห่งชาติปางสีดา

ที่มา กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

<http://www.dnp.go.th/mfcd3/images/pangseeda001.jpg>

ภาพที่ 245 ผีเสื้อในอุทยาน

ที่มา <http://paiduaykan.com/>

ภาพที่ 246 เส้นทางศึกษาธรรมชาติ

อุทยานแห่งชาติปางสีดา มีพื้นที่ครอบคลุมท้องที่ อำเภอดอนนาคร อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว และอำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี มีสภาพป่าอุดมสมบูรณ์ประกอบด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญและมีค่า มีสภาพธรรมชาติและเอกลักษณ์ทางธรรมชาติที่สวยงามหลายแห่ง เช่น น้ำตกปางสีดา น้ำตกผาตะเคียน น้ำตกแควมะค่า จุดชมวิวยอดหินตามลำน้ำที่มีลักษณะแปลก ๆ มีพื้นที่ประมาณ 527,500 ไร่ หรือ 844 ตารางกิโลเมตร

บริเวณน้ำตกปางสีดา เดิมเป็นหน่วยงานหนึ่งในโครงการพัฒนาพื้นที่ราบเชิงเขา จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งเป็นโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการที่จะจัดป่าในบริเวณให้เป็นสถานที่สำหรับพักผ่อนหย่อนใจของประชาชน ในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวทั่วไปอีกทั้งยังเป็นการรักษาป่าต้นน้ำลำธารและสภาพป่าโดยรอบ กรมป่าไม้จึงได้ส่งเจ้าหน้าที่ออกดำเนินการสำรวจและจัดตั้งเป็นวนอุทยานแห่งชาติ ชื่อว่า วนอุทยานปางสีดา เมื่อปี พ.ศ.2521 อยู่ในความดูแลของ สำนักงานป่าไม้ จังหวัดปราจีนบุรี มีนายเดชา พงษ์พานิช นักวิชาการป่าไม้ 3 ทำหน้าที่หัวหน้าวนอุทยาน วนอุทยานปางสีดา ต่อมาได้มีการสำรวจพื้นที่โดยรอบที่มีเขตติดต่อกันปรากฏว่า บริเวณดังกล่าวมีสภาพป่าที่สมบูรณ์ ประกอบด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญและมีค่า เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า และทิวทัศน์ที่สวยงาม สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงชันสลับซับซ้อน มีน้ำตกหลายแห่ง เช่น น้ำตกปางสีดา น้ำตกนาโตร น้ำตกผาน้อย และยังเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของแม่น้ำบางปะกง ซึ่งเปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ ที่หล่อเลี้ยงพื้นที่เกษตรกรรมในภาคตะวันออก สมควรดำเนินการให้จัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ ตามหนังสือวนอุทยานปางสีดา ที่ กส 07008(ปด)/22 ลงวันที่ 26 พฤษภาคม 2523 เพื่อบูรณาการทรัพยากรธรรมชาติดั้งเดิมไว้ เพื่อประโยชน์ในการท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ และเพื่อการศึกษาค้นคว้าของประชาชนส่วนรวม ทั้งเป็น การสนองมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2522 ที่ให้พิจารณาจัดตั้งอุทยาน

แห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้เป็นการเพียงพอ ต่อมาจึงได้โอนความรับผิดชอบมาให้กองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ เป็นผู้ดำเนิน การจัดตั้งให้เป็นอุทยานแห่งชาติ

อุทยานแห่งชาติปางสีดา ครอบคลุมไปด้วยพื้นที่ป่าประมาณร้อยละ 95 ประกอบไปด้วย ป่าดิบชื้น พบทั่วไปในเขตอุทยานแห่งชาติ บริเวณพื้นที่ที่สูงจากระดับน้ำทะเล 400 – 1,000 เมตร ไม้ที่พบอยู่ทั่วไป ได้แก่ ยางกล่อม ยางขน ยางเสี้ยน กระบาก ยางปาย เคี่ยม คะนอง ทะโล้ จำปีป่า พะอง ก่อ่น้ำ ก่อเดือย ฯลฯ ไม้พุ่มมีหลายชนิด เช่น ส้มกุ้ง ข้าวสารหลวง ชะโอน คานหามเสือ เป็นต้น ส่วนบริเวณฝั่งลำธารจะมีพวก ลำพูนป่า กระทุ่ม มหาเสดำ กูดพร้าว ละอองไฟฟ้า พืชอิงอาศัยที่พบโดยทั่วไปได้แก่ กระจปอกเล็ก ชายผ้าสีดำ กูดอ้อม เอื้องกุหลาบพวง และเอื้องปากเป็ด เป็นต้น ป่าดิบแล้ง พบขึ้นในบริเวณพื้นที่ค่อนข้างราบสูง จากระดับน้ำทะเล 100-400เมตร ไม้ที่พบขึ้นอยู่ทั่วไป ได้แก่ ยางนา นางแดง สะเดापึก ตะเคียนทอง มะค่าโมง ตาเสือ หมากนาง ลิง ลาน ฯลฯ พืชชั้นล่าง เช่น พืชในสกุลชิงช้า กระเจียว และกล้วยป่า เป็นต้น ป่าดิบเขา พบในบริเวณที่มีอากาศเย็นบนภูเขาที่สูงจากระดับน้ำทะเล 1,000 เมตรขึ้นไป ไม้ที่พบขึ้นอยู่ทั่วไป ได้แก่ พญาไม้ มะขามป้อมแดง สนสามพันปี ก่อ่น้ำ ก่อต่าง กำลังเสือโคร่ง ฯลฯ พืชชั้นล่างเป็นพวกไม้พุ่มชนิดต่างๆ เช่น กาลังกาสาตัวผู้ กล้วยไม้ดิน หนุ่ยข้าวกล้า สามร้อยยอด เป็นต้น ป่าเบญจพรรณ ชนิดของไม้ที่ขึ้นอยู่ ได้แก่ มะค่าโมง ช้อ ประดู่ ตะแบกใหญ่ ตีนนก สมอพิเภก กว้าว ฯลฯ พืชชั้นล่าง ได้แก่ ไม้ป่า และหญ้าต่างๆ และป่าเต็งรัง พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ เต็ง รัง เหียง พลวง มะขามป้อม รกฟ้า ฯลฯ พืชชั้นล่างเป็นพวกหญ้าเพ็ก และหญ้านาค ด้วยสภาพป่าอันอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้และลักษณะภูมิประเทศทำให้บริเวณนี้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารหลายสาย เหมาะสมที่จะเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า จึงมีสัตว์ป่าที่มีขนาดใหญ่จนถึงขนาดเล็ก รวมทั้งนกไม่ต่ำกว่า 200 ชนิด อาศัยอยู่กระจัดกระจายทั่วไป สัตว์ป่า ที่พบได้แก่ ช้างป่า กระทิง กระซัง วัวแดง เสือโคร่ง เก้ง กวางป่า กระซัง ชะนิมิงกุฎ ค้างคาวปีกขน นกเล็กเล็บสั้น เม่นแผงคอใหญ่ ไก่ฟ้าพญาลอ นกยางเขียว นกพญาปากกว้างอกสีน้ำเงิน นกแก้วแว้วธรรมดา นกเด้าดิน ตะกอก กิ้งก่าบิน ตะกวด เขียดตะปาด เขียดทราย อึ่งแม่หนาว เป็นต้น บริเวณลำห้วยลำธารต่าง ๆ เช่น ห้วยน้ำเย็น ห้วยโสมง ห้วยพลับพลึง พบปลาชนิดต่างๆ ได้แก่ ปลาสวายนกเขา ปลาชะโอน ปลาค้อ ปลากระต๊อ ปลาตัก ปลาแค้หิ้วย ปลาตุ๊ก ปลาแก้ง และปลากระทิงดำ เป็นต้น

- น้ำตกปรางสีดา

ภาพที่ 247 น้ำตกปรางสีดา

ที่มา กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

น้ำตกปางสีดา อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานฯ ประมาณ 700 เมตร เป็นน้ำตกที่ไม่สูงนัก เบื้องล่างเป็นแอ่งน้ำกว้างใหญ่ บรรยากาศร่มรื่นและจะมีน้ำมากในช่วงปลายฤดูฝน น้ำตกผาตะเคียน อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานฯ ประมาณ 3 กิโลเมตรโดยการเดินทางเท้าตลอดเส้นทาง ขึ้นสู่น้ำตก ร่มรื่นด้วยแมกไม้หนาทึบเป็นน้ำตกชั้นสุดท้ายอยู่ในสายเดียวกับน้ำตกปางสีดา ตกลงมาจากหน้าผาสูงประมาณ 10 เมตร ในหน้าน้ำ สายน้ำ จะมีความรุนแรงดังก้อง ละอองน้ำฟุ้งกระจายทั่วบริเวณ

● ละลุ

ภาพที่ 248 ละลุ

ที่มา <http://www.thaitravelhealth.com/blog/archives/2712>

ละลุ ตั้งอยู่ใกล้บ้านคลองยาง-บ้านหนองผักแว่น ตำบลทับราช อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว ละลุ เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ซึ่งใช้เวลาตั้งแต่ 20000-50000 ปี การสะสมของตะกอนดินใช้เวลาตั้ง 150 ล้านปีทีเดียว ตั้งอยู่ที่ จ.สระแก้ว ห่างจาก อ. อยุธยาประเทศ ไม่มากนัก บริเวณที่เป็นเรียกว่าละลุนั้น ก็ลักษณะ คล้ายๆ กับ แพะเมืองผี จังหวัดแพร่ ตั้งอยู่บนพื้นที่กว่า 2 พันไร่ เกิดจากน้ำฝนกัดเซาะทำให้ดินเกิดการยุบตัว และพังทลายลงมา ส่วนดินที่แข็งก็ยังคงอยู่ เมื่อถูกลมกัดกร่อนจึงมีลักษณะเป็นรูปต่างๆ มองคล้ายกับกำแพง หน้าผา แล้วแต่จินตนาการ การท่องเที่ยวที่สถานที่นี้สามารถท่องเที่ยวได้ทั้งปี แต่ช่วงหน้าฝน อาจต้องระมัดระวังกันสักนิด เพราะความลื่นและแฉะของดิน อาจจะเป็นอุปสรรคต่อการเที่ยวชมความสวยงามของละลุได้ สำหรับช่วงเวลาที่เหมาะสมน่าจะช่วงเช้าหรือช่วงเย็น ซึ่งสามารถเห็นเสาหินเป็นสีทอง

ถ้าเดินทางจากอำเภออยุธยาประเทศไปตามทางหลวงหมายเลข 382 สาย อยุธยาประเทศ – ตาพระยา เลี้ยวซ้ายที่บ้านกุดเตย หลักกิโลเมตรที่ 35 – 36 ตามทางหลวงหมายเลข 3486 ถึงบ้านโคกลาน – หนองผักแว่น ระยะทาง 18 กิโลเมตร จากหนองผักแว่นเป็นถนนลูกรัง เข้าไปถึงหมู่บ้าน ระยะทาง 1 กิโลเมตร

- อ่างเก็บน้ำพระปรง

ภาพที่ 249 อ่างเก็บน้ำพระปรง

ที่มา <http://travel.sanook.com/gallery/gallery/950428/314251/>

อ่างเก็บน้ำพระปรงเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ของจังหวัดสระแก้ว มีความจุถึง 97 ล้านลูกบาศก์เมตรจนเกือบจะเรียกว่า "เขื่อน" เป็นหนึ่งในโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในจังหวัดสระแก้ว สร้างกันต้นน้ำห้วยพระปรง ซึ่งเป็นลำน้ำที่ไหลลงมาจากอุทยานแห่งชาติปางสีดา จากสภาพป่าที่สมบูรณ์กลายเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ที่เต็มไปด้วยพันธุ์ปลา นานาชนิด ทำให้ชาวบ้านแถวนี้หลังจากว่างเว้นจากการทำไร่ ทำนา จึงหารายได้เสริมด้วยการจับปลาขาย

● เขาฉกรรจ์

ภาพที่ 250 เขาฉกรรจ์

ที่มา <http://www.holidaythai.com/Thailand-Attractions-1387.htm>

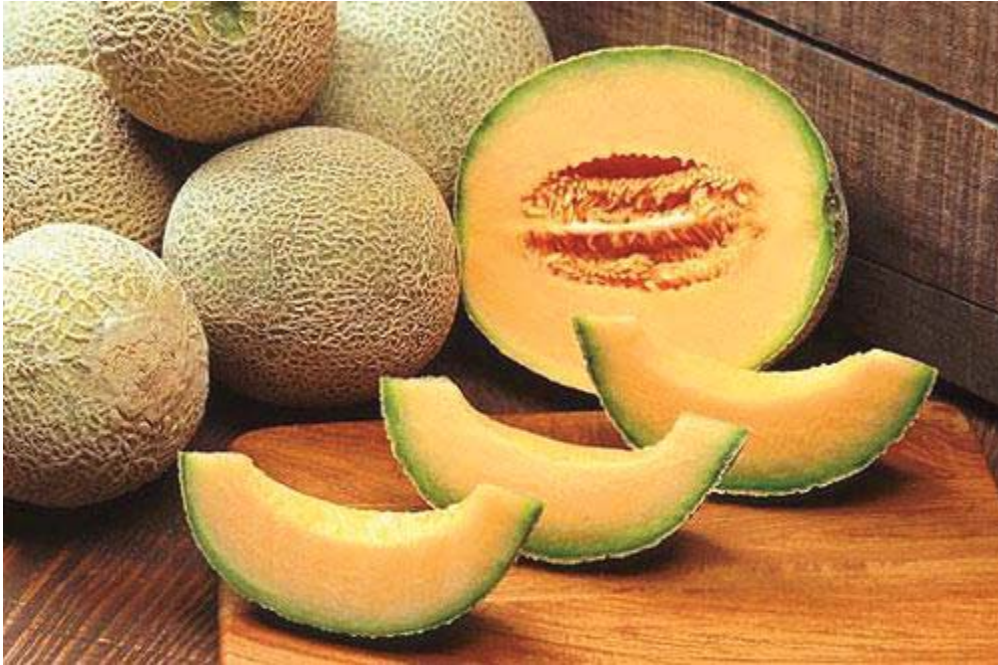
เขาฉกรรจ์ ตั้งอยู่ที่ตำบลเขาฉกรรจ์ ติดกับวัดถ้ำเขาฉกรรจ์ ห่างจากตัวอำเภอเมืองประมาณ 17 กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข 317 (สระแก้ว-จันทบุรี) ระหว่างกิโลเมตรที่ 131-132 และแยกซ้ายไปอีกเล็กน้อย ตัวเขาเป็นเขาหินปูน สันเขาด้านยาวทำมุม 90 องศา กับทิศเหนือและทิศใต้ จุดสูงสุดของยอดเขาสูงประมาณ 240 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลางลักษณะเป็นเขา 3 ลูกเรียงกัน โดยมีเขาฉกรรจ์เป็นลูกใหญ่ที่สุดและอยู่ตรงกลาง มีภูเขาฝั่งอยู่ด้านซ้าย และเขาฝาละมีตั้งอยู่ด้านขวา เขาทั้ง 3 ลูกได้จัดให้เป็น สวนรุกขชาติเขาฉกรรจ์ ของกรมป่าไม้และเป็นที่อยู่ของลิงป่าและฝูงค้างคาวนับล้านๆ ตัว บินออกมาในตอนเย็นเป็นสายยาว ส่วนเชิงเขาเป็นที่ตั้งของวัดถ้ำเขาฉกรรจ์ มีบันไดขึ้นไปถึงยอดเขา ในเขาฉกรรจ์มีถ้ำเล็กถ้ำน้อยอยู่ถึง 72 ถ้ำ เช่นถ้ำมืด ถ้ำหนุมาน ถ้ำเขาทะลุ ถ้ำมหาหงส์ ถ้ำน้ำทิพย์ และถ้ำแก้วพลายชุมพล จุดที่น่าสนใจคือถ้ำเขาทะลุ มีรอยพระพุทธรูปจำลองและจุดชมวิวสามารถมองเห็นทิวทัศน์ได้กว้างไกล

ที่มา <http://www.tongteawthai.com>

ง.4 ร้านอาหารและอาหาร

(1) อาหาร

● แคนตาลูป

ภาพที่ 251 แคนตาลูป

ที่มา ผู้จัดการออนไลน์

แคนแคนตาลูป เป็น ของฝากขึ้นชื่อของเมืองสระแก้ว ปลุกกันมากที่ ต.ผ่านศึก อ.อรัญประเทศ เป็นสายพันธุ์จากประเทศไต้หวัน พันธุ์ที่นิยมปลูกเช่น พันธุ์ซันเลดี้ พันธุ์เจดิว พันธุ์ฮันนี่เวรด์ เป็นต้น โดยเฉพาะพันธุ์ซันเลดี้ที่มีกลิ่นหอม เนื้อหวานกรอบ และเก็บไว้ได้นานกว่าสายพันธุ์อื่น มีผลผลิตตลอดทั้งปี โดยช่วงเดือน ม.ค.-เม.ย. จะมีรสชาติดี ผลผลิตออกสู่ตลาดมาก เกษตรกรจะนำมาวางขายริมถนนสุวรรณศร อ.อรัญประเทศ ก่อนถึงตลาดโรงเกลือ

- ชมพูคลองหาด

ภาพที่ 252 ชมพูเพชรคลองหาด

ที่มา <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=571904>

ชมพูเพชรคลองหาด เป็นชมพูสายพันธุ์ทับทิมจันทร์จาก จ.นครปฐม แล้วเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น ชมพูเพชรคลองหาด ปลูกกันมากแถบบ้านหนองตะเคียน ต.ไทยอุดม อ.คลองหาด จึงมีการจัดงานชมพู่หวานขึ้นในอำเภอนี้ด้วย ชมพูเพชรคลองหาดมีลักษณะเด่น คือ ผลใหญ่ มีสีแดงตลอดทั้งผล เนื้อแน่น รสหวานกรอบ ทั้งยังได้ใบรับรองจากศูนย์วิจัยควบคุมโรคพืช จ.ปราจีนบุรี ว่าสะอาด ปลอดภัยจากสารเคมี ช่วงที่ออกผลชุกที่สุดคือ เดือน ม.ค.-มี.ค. ขายราคากิโลละ 40-60 บาท หาซื้อได้ในตลาดสดตัวเมืองคลองหาด หรือติดต่อเข้าไปเลือกซื้อถึงสวนได้โดยตรง ที่ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มพัฒนาอาชีพชมพู่หวานบ้านหนองตะเคียน นายจันทร์ บุญไทย โทร.08-1152-1691

- ข้าวหลามบ้านพร้าว

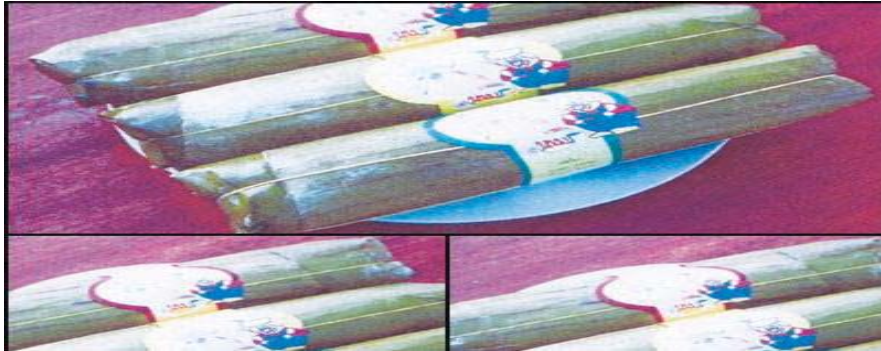
ภาพที่ 253 ข้าวหลามบ้านพร้าว

ที่มา ศูนย์ข้อมูลกลางทางวัฒนธรรม

ข้าวหลามบ้านพร้าว แหล่งทำอยู่ที่บ้านพร้าว อ.วัฒนานคร เจ้าที่มีชื่อเสียงคือข้าวหลาม ป่าบาง มีทั้งข้าวเหนียวขาว ข้าวเหนียวดำ และหน้าสังขยา รสหวานมัน ชุ่มด้วยน้ำกะทิ สามารถเข้าไปซื้อถึงแหล่งทำได้โดยตรงหรือที่สี่แยกวัฒนานคร ตามแผงริมถนนสุวรรณศรใน อ.วัฒนานคร

ซึ่งเทคนิคและเคล็ดลับในการทำข้าวหลามบ้านพร้าว ก็คือมะพร้าวจะต้องคั้นด้วยมือ จะได้น้ำกะทิ ที่มีน้ำมันมากกว่าใช้เครื่อง และใส่ใบเตยลงไปในน้ำกะทิ ทำให้น้ำกะทิมีกลิ่นหอมของใบเตย

- หมวยอ้วนนานคร

ภาพที่ 254 หมวยอ้วนนานคร

ที่มา กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

<http://16115.23.30/cddReport/Default.aspx>

หมวยอ้วนนานคร ของฝากที่มีชื่อของ อ.วัฒนานคร ทำจากเนื้อหมูล้วน รสชาติกลมกล่อม ทำกันหลายเจ้า แต่ที่ได้รับรางวัลโอท็อป 5 ดาว คือ ร้านหมวยอ้วนนา มีทั้งหมวยอรสดั้งเดิม หมวยอพริกไทยดำ และหมวยอ้วนหนัง นอกจากนี้ยังมีแหนม ลูกชิ้น หมูเส้น

- อาหารเวียดนาม

ภาพที่ 255 อาหารเวียดนาม

ที่มา <http://www.arantoday.com/2010/10/blog-post.html>

อาหารเวียดนาม อ.อรัญประเทศเป็นแหล่งอาศัยของชาวนานที่อพยพมาจากเวียดนาม บนถนนมิตรสัมพันธ์ในตัวเมืองอรัญฯ จึงเป็นแหล่งร้านอาหารเวียดนามที่มีชื่อเสียง เช่น ร้านยายต๋าม ร้านเจ๊ออด ร้านเจ๊ราง ฯลฯ ซึ่งร้านเหล่านี้มีอาหารหลายอย่างเช่น แหนมเนือง เปาะเปี๊ยะทอด ทอดมันปลาทราย ให้ซื้อกลับบ้านด้วย (สามารถเก็บข้ามวันได้)

● มะม่วงวังสมบูรณ์

ภาพที่ 256 มะม่วงวังสมบูรณ์

ที่มา <http://2.bp.blogspot.com>

มะม่วงวังสมบูรณ์ ในอำเภอสว่างวีรกรรม จังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นสวนมะม่วงบนพื้นที่ 500 ไร่ ของ "คุณวรเทพ แก้ววงษ์กุล" และเป็นประธานกลุ่มผลิตมะม่วงอำเภอสว่างวีรกรรม อีกด้วย "คุณวรเทพ" เล่าว่า เริ่มมาบุกเบิกปลูกมะม่วงที่จังหวัดสระแก้ว มา 20 กว่าปีแล้ว เพราะเห็นว่าพื้นที่จังหวัดสระแก้วนั้นดี หลังจากเริ่มปลูกมะม่วงเป็นรูปเป็นร่าง จนมีมีผลผลิต ส่งขายภายในประเทศต่อมาก็เริ่มมองหาตลาดต่างประเทศ เพื่อส่งออกจำหน่าย เริ่มแรกก็ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้ เบอร์ 4 เชี่ยวสวย ฟาลัน ตอนหลังก็นำมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองมาปลูก และขยายการปลูกขึ้นมาเรื่อยๆ ซึ่งตลาดหลักที่รับซื้อก็คือ ประเทศญี่ปุ่น "คุณวรเทพ" บอกว่า เมื่อสมัยก่อนผลผลิตไม่สู้ดีนัก เพราะเอาแต่กระดาดหนังสือพิมพ์ไปห่อผลมะม่วง ทำให้ผิวมะม่วงไม่สวยงาม แต่ปัจจุบันใช้ถุงคาร์บอนห่อผลมะม่วง ทำให้ผลออกมาเรียบสวย สามารถส่งขายญี่ปุ่นได้ถึง 70 % จากผลผลิตทั้งหมด ซึ่งไร่หนึ่งจะเก็บผลผลิต 3 รุ่น ตอนนี้ในกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกมะม่วงพื้นที่รวมกว่า 5 พันไร่ ก็จะเน้นปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง เป็นหลักเพราะตลาดที่ญี่ปุ่นต้องการมาก ที่สำคัญจังหวัดสระแก้ว ถือเป็นพื้นที่สีเขียว ไม่มีโรงงานมาสร้างมลภาวะเป็นพิษ จึงทำให้อากาศดี และส่งผลให้ผลผลิตมะม่วงของจังหวัดสระแก้วดีตามไปด้วย ที่สำคัญความหวานของมะม่วงสระแก้วนั้น ถือว่ามาเป็นอันดับหนึ่ง จึงทำให้ผู้ที่ได้กินมะม่วงสระแก้วต่างติดอกติดใจในรสชาติ

ที่มา <http://www.siamfreestyle.com/restaurant/sakaew/> เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2556

ง5 ที่พัก

● บ้านเคียงดาว รีสอร์ท

ภาพที่ 257 บ้านเคียงดาว รีสอร์ท

ที่มา <http://www.reviewthaitravel.com/โรงแรมสระแก้วการ์เดนส์/>

บ้านเคียงดาว รีสอร์ท เป็นจุดเริ่มต้นที่ยอดเยี่ยมในการสำรวจเมืองอันมีชีวิตชีวาแห่งนี้ด้วยทำเลที่ตั้งสะดวกสบายใน สระแก้ว จากที่นี่ ผู้เข้าพักสามารถไปยังทุกที่ในเมืองอันมีชีวิตชีวานี้ได้อย่างง่ายดาย ด้วยทำเลที่สะดวกสบายของโรงแรม คุณสามารถเดินทางไปยังสถานที่ที่ต้องไปชมให้ได้ของเมืองได้อย่างง่ายดาย

บ้านเคียงดาว รีสอร์ท มีบริการที่สมบูรณ์แบบและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นทั้งหมดเพื่อเพิ่มความสดชื่นให้แก่นักท่องเที่ยว โรงแรมได้เตรียมบริการ คอฟฟี่ช็อป, ที่จอดรถ, รมเซอร์วิส, นำสัตว์เลี้ยงเข้าพักได้, Wi-Fi ในพื้นที่สาธารณะ ไว้เพื่อให้มั่นใจว่าผู้เข้าพักจะได้รับความสะดวกสบายมากที่สุด

ห้องพักของโรงแรมได้รับการตกแต่งอย่างพิถีพิถันเพื่อมอบความสะดวกสบายในระดับสูงสุด พร้อมด้วย เครื่องปรับอากาศ, เครื่องเล่นดีวีดี/ซีดี, ห้องปลอดบุหรี่, โทรทัศน์ (เคเบิล), โทรทัศน์ ในห้องพักแต่ละห้อง ไม่ว่าคุณจะเป็นผู้รักฟิตเนส หรือเพียงมองหาวิธีผ่อนคลายหลังวันอันแสนวุ่นวาย เชื่อว่า รับความสำราญจากสิ่งอำนวยความสะดวกระดับท็อปคลาส เช่น สวน ด้วยที่ตั้งที่ดีเยี่ยมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ลงตัว บ้านเคียงดาว รีสอร์ท จึงน่าพึงพอใจในหลายๆ ด้าน

ที่มา <http://www.reviewthaitravel.com/โรงแรมสระแก้วการ์เดนส์/>

- วังประภา รีสอร์ท

ภาพที่ 258 วังประภา รีสอร์ท

ที่มา <http://www.reviewthaitravel.com>

วังประภา รีสอร์ท ตั้งอยู่ที่ 70/5 ถ.วังปลาตอง อ.อรัญประเทศ จ.สระแก้ว 27120 รีสอร์ทแห่งนี้สามารถเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจได้อย่างสบาย และมีบรรยากาศร่มรื่นแวดล้อมด้วยธรรมชาติ พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน บริการห้องประชุม, จัดเลี้ยงและสัมมนา บริการห้องคาราโอเกะ 500 - 1000 บาท การบริการซึ่งเปิดให้บริการจนถึงเที่ยงคืน

● โรงแรมสระแก้วการ์เด็นท์

ภาพที่ 259 โรงแรมสระแก้วการ์เด็นท์

ที่มา [http:// www.sakaeogardenhotel.9nha.com](http://www.sakaeogardenhotel.9nha.com)

โรงแรมสระแก้วการ์เด็นท์ ตั้งอยู่ที่ 2/2 ถ.เทศบาลสระแก้ว ต.สระแก้ว อ.เมือง จ.สระแก้ว ความแตกต่างที่ลงตัว ของห้องพักระดับหรู ในราคาที่เบากันเอง ตั้งอยู่ในตัว เมืองสระแก้ว อยู่ใกล้บิ๊กซี และแม็คโคร ห้องพักระดับมาตรฐานรวม 20 ห้อง พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน แอร์ ทีวี UBC Internet น้ำอุ่น ที่จอดรถสะดวกสบาย มียามรักษาความปลอดภัยตลอด 24ชม

การเดินทาง เริ่มต้นจากสามแยกสระแก้ว ให้เลี้ยวขวาไปทางจันทบุรี 500 เมตร ป้ายโรงแรมจะอยู่ด้านขวามือ ติดกับศูนย์ยามาฮา ถ้ามายังเส้น ทางฉะเชิงเทรา เลี้ยวซ้ายเข้าเมืองสระแก้ว ประมาณ 1 กม. ป้ายโรงแรมจะอยู่ด้านซ้ายมือ ติดกับองค์การโทรศัพท์

ที่มา [http:// www.sakaeogardenhotel.9nha.com](http://www.sakaeogardenhotel.9nha.com)

● โรงแรมอินโดจีน

ภาพที่ 260 โรงแรมอินโดจีน

ที่มา <http://www.reviewthaitravel.com>

โรงแรมอินโดจีน ตั้งอยู่เลขที่ 154 หมู่ 6 ถ. ชนะวิถี ต. บ้านใหม่หนองไทร อ. อรัญประเทศ จ. สระแก้ว 27120 โรงแรมอินโดจีนมีสิ่งอำนวยความสะดวกทั่วไปภายในโรงแรมมากมายอาทิเช่น ห้องอาหาร สระว่ายน้ำ นวดแผนโบราณ ห้องสันทนาการ ห้องซักรีด บริการรถตู้ ห้องประชุมสัมมนา

บริการอื่น ๆ คือ มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยตลอด 24 ชั่วโมง ยินดีรับบัตรเครดิตทุกประเภท สถานที่จอดรถถึง 100 คัน

● ธนาสิริ โฮเทล แอนด์ รีสอร์ทเป็น

ภาพที่ 261 ธนาสิริ โฮเทล แอนด์ รีสอร์ท

ที่มา <http://www.reviewthaitravel.com>

ธนาสิริโฮเทลแอนด์รีสอร์ท ตั้งอยู่ที่ อำเภอเมืองสระแก้ว เป็นสถานที่พักผ่อนลงตัวสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการดื่มด่ำกับสีสันของสระแก้ว จากที่นี่ ผู้เข้าพักสามารถไปยังทุกที่ในเมืองอันมีชีวิตชีวานี้ได้อย่างง่ายดาย ด้วยทำเลที่สะดวกสบายของโรงแรม คุณสามารถเดินทางไปยังสถานที่ที่ต้องไปชมให้ได้ของเมืองได้อย่างง่ายดาย

ธนาสิริ โฮเทล แอนด์ รีสอร์ท พุ่มเทมอบความสะดวกสบายแก่ผู้เข้าพัก ด้วยบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่พร้อมที่สุดสำหรับคุณ คุณสามารถเพลิดเพลินไปกับสิ่งอำนวยความสะดวกระดับท็อปที่เลือกสรรมาแล้ว เช่น ร้านอาหาร, ที่จอดรถ, ร้านเสริมสวย, ห้องประชุม, รूमเซอร์วิส ได้ที่โรงแรมแห่งนี้

โรงแรมประกอบด้วยห้องพักที่ประดับตกแต่งอย่างสวยงาม 52 ห้อง ภายในแต่ละห้องยังมีเครื่องไมโครเวฟ, เครื่องชงกาแฟ/ชา, อินเทอร์เน็ตไร้สาย (ไม่เสียค่าใช้จ่าย), ห้องปลอดบุหรี่, พื้นที่นั่งเล่น ไว้บริการอีกด้วย สวน, สระว่ายน้ำกลางแจ้ง, บริการนวด, สระว่ายน้ำ (สำหรับเด็ก) ของทางโรงแรมเป็นสถานที่ที่เยี่ยมในการพักผ่อนคลายความเหนื่อยล้าจากวันที่วุ่นวาย ไม่ว่าจุดหมายในการเดินทางของคุณคืออะไร ธนาสิริ โฮเทล แอนด์ รีสอร์ท เป็นตัวเลือกที่ยอดเยี่ยมสำหรับการค้างแรมของคุณใน สระแก้ว

ที่มา http://www.agoda.co.th/asia/thailand/sa_kaeo/la_villa_boutique_hotel.html

จ. ด้านการผลิตสินค้า OTOP

- โต๊ะหมู่บูชา ชุด ๙

ภาพที่ 262 โต๊ะหมู่บูชา ชุด ๙

ที่มา <http://www.otoptoday.com/>

โต๊ะหมู่บูชา ชุด ๙ ผลิตโดย กลุ่มอนันต์ผลิตภัณฑ์จากไม้ ที่อยู่ ๖๖ ตำบลทัพไทย อำเภอดาพระ ยะ จังหวัดสระแก้ว รหัสไปรษณีย์ ๒๗๑๘๐ เบอร์โทรศัพท์ ๐๘ ๔๗๗๙ ๒๒๕๑ ประธานกลุ่มคือ นาย อนันต์ แก่นน้อย แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ กลุ่มอนันต์ผลิตภัณฑ์จากไม้ ๖๖ ทัพไทย หมู่ ๑ ต.ทัพไทย อ. ดาพระยา จ.สระแก้ว ๒๗๑๘

- กล้วยฉาบ

ภาพที่ 263 กล้วยฉาบ

ที่มา <http://www.otoptoday.com/>

กล้วยฉาบผลิตโดย กลุ่มผลิตขนมขบเคี้ยวสำเร็จรูป ที่อยู่ ๔๗ ตำบลชัยมะกรูด อำเภอลองหาด จังหวัดสระแก้ว รหัสไปรษณีย์ ๒๗๒๖๐ ประธานกลุ่มผู้ผลิต ผู้ประกอบการ คุณบำเพ็ญ ตะวันวงศ์ แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ กลุ่มผลิตขนมขบเคี้ยวสำเร็จรูป ๔๗ หมู่ ๓ บ้านนาดี ตำบลชัยมะกรูด อำเภอลองหาด จังหวัดสระแก้ว ๒๗๒๖๐

- เตียงเอนยกหัว

ภาพที่ 264 เตียงเอนยกหัว

ที่มา <http://www.otoptoday.com/>

ผู้ผลิตเตียงเอนยกหัว ผลิตโดย น.ส.สุชาดา ปลาทอ ผลิตและจัดจำหน่ายที่ ๔๕ ตำบลวังน้ำเย็นอำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว รหัสไปรษณีย์ ๒๗๒๑๐ เบอร์โทรศัพท์ ๐๘ ๖๑๔๙ ๓๒๒๑

- ผ้าฝ้ายลายมัดหมี่

ภาพที่ 265 ผ้าฝ้ายลายมัดหมี่

ที่มา <http://www.otoptoday.com/>

ผ้าฝ้ายลายมัดหมี่ผลิตโดย กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านหันทราย ที่อยู่ ๘ หมู่ ๕ ตำบลหันทราย อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว รหัสไปรษณีย์ - เบอร์โทรศัพท์ ๐๓๗-๔๒๖๐๐๙ ประธานกลุ่มผู้ผลิต คือ นางคำใส ธาจารย์ส ในอดีต การทอผ้าเป็นการทอเพื่อเป็นเครื่องนุ่งห่มสำหรับสมาชิกในครอบครัวนำไปให้ผู้ใหญ่ หรือเป็นของฝากเมื่อเทศกาลต่าง ๆ เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ เป็นต้น เพราะการคมนาคมจากหมู่บ้านถึงตลาดหรือในเมืองไม่สะดวกสบายเหมือนในปัจจุบันวัตถุดิบในการทอจึงเป็นการปลูกหม่อน

เลี้ยงไหม พันธุ์ไหมก็ได้นำมาจากเวียงจันทน์ เช่น พันธุ์หม่อนนางคำ หม่อนลาย และมีเคล็ดลับในการเลี้ยงไหมออกไข่มากโดยการให้เด็กเล็กขึ้นนั่งทับก็จะทำให้ตัวไหมออกไขได้มาก และมีตัวไหมมากทำให้ได้เส้นไหมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นความเชื่อของชุมชนมาแต่โบราณกล่าวสืบต่อกันมา จุดเด่นของผลิตภัณฑ์นี้ก็คือ เนื้อแน่น คงทน ลวดลายสวยงาม สีสันไม่ตก

- ทองม้วนสมุนไพร

ภาพที่ 266 ทองม้วนสมุนไพรบรรจุในถุง

ภาพที่ 267 ทองม้วนสมุนไพรบรรจุในกล่อง

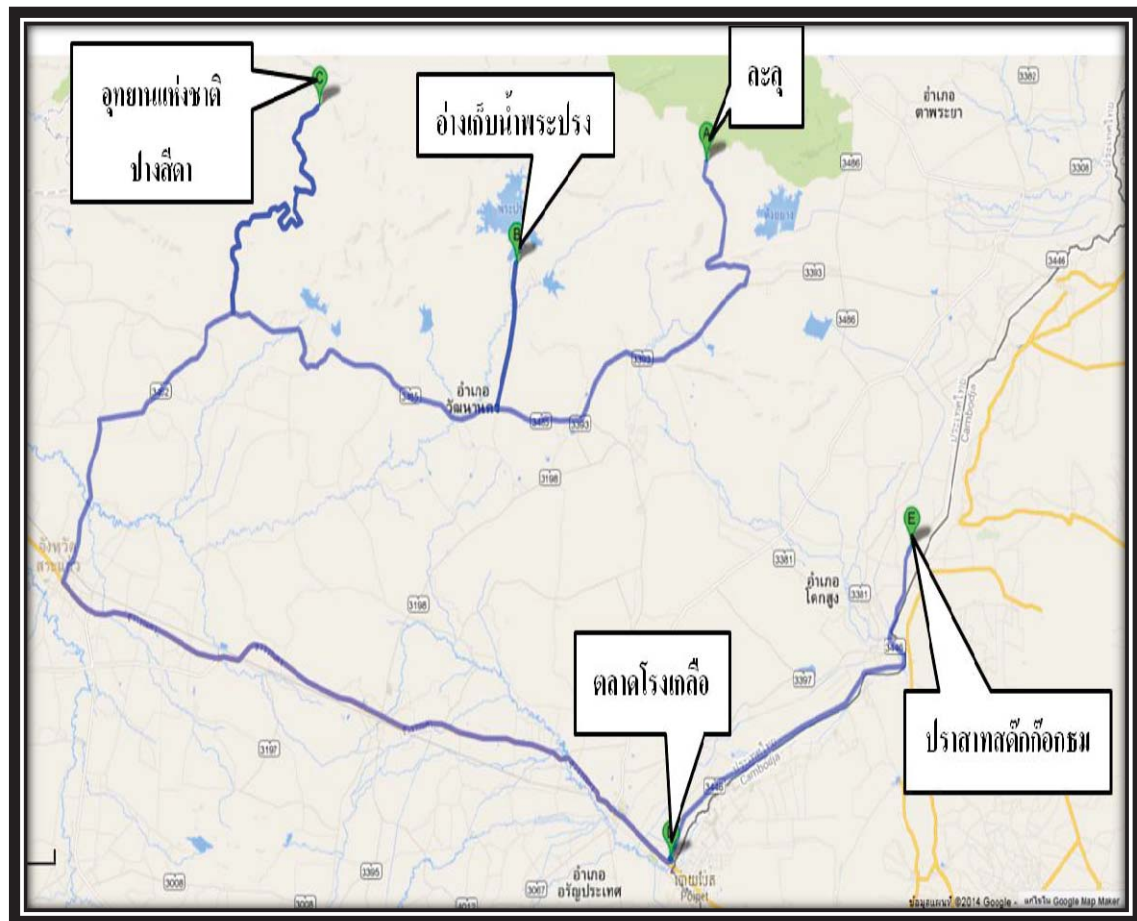
ที่มา <http://www.otoptoday.com>

ที่มา <http://www.thaitambon.com/>

ทองม้วนสมุนไพร ผลิตโดย กลุ่มสตรีแม่บ้านคลองตาสูตร ที่ ๒ ถนนสระแก้ว-จันทร์บุรี ตำบลคลองหินปูน อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว รหัสไปรษณีย์ ๒๗๒๑๐ เบอร์โทรศัพท์ ๐-๓๗๕๑-๓๓๙๒, ๐๘-๙๐๔๖-๖๗๗๘ ประธานกลุ่มผู้ผลิต คือนางอำนวย เรืองแสง

จ. เส้นทางการท่องเที่ยว

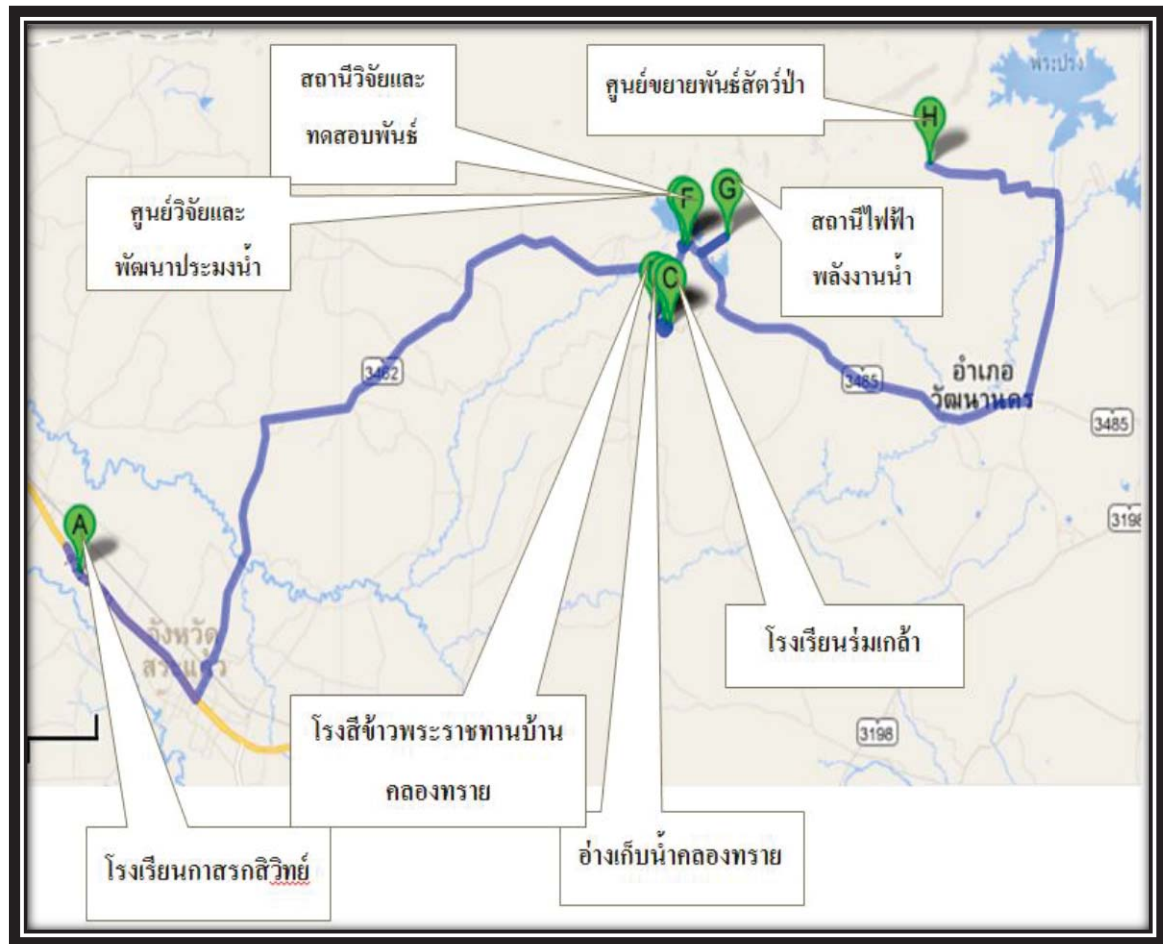
จ.1 เส้นทางท่องเที่ยวหลัก จังหวัดสระแก้ว

ภาพที่ 268 เส้นทางท่องเที่ยวหลัก จังหวัดสระแก้ว 1 Day Trip และ 2 Days 1 Night

ที่มา <https://maps.google.com/>

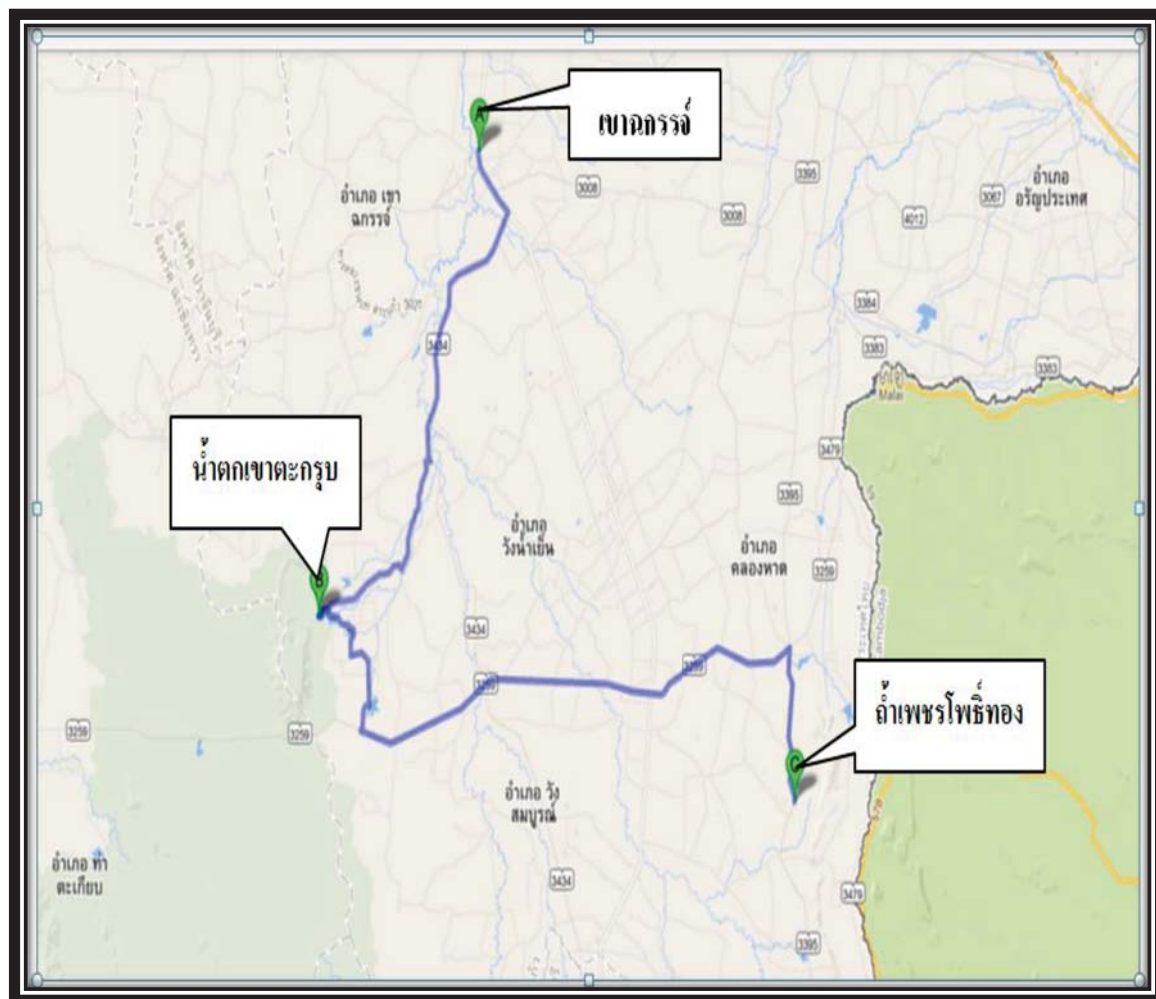
ฉ.2 แหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางพัฒนาทักษะชีวิต

ภาพที่ 269 เส้นทางพัฒนาทักษะชีวิต จังหวัดสระแก้ว 1 Day Trip

ที่มา <https://maps.google.com/>

ฉ.3 แหล่งท่องเที่ยวและเส้นทางเส้นทางธรรมชาติตอนใต้

ภาพที่ 270 เส้นทางธรรมชาติตอนใต้ จังหวัดสระแก้ว 1 Day Trip

ที่มา <https://maps.google.com/>

ภาคผนวก 4

ฐานข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดสมุทรสาคร

ฐานข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดสมุทรสาคร

คำขวัญประจำจังหวัดสมุทรสาคร

“เมืองประมง ดงโรงงาน ลานเกษตร เขตประวัติศาสตร์”

ก. ประวัติความเป็นมา

สมุทรสาคร เดิมชื่อ “บ้านท่าจีน” เป็นชุมชนขนาดใหญ่อยู่บริเวณอ่าวไทย มีที่ตั้งที่เหมาะสมในการค้าพาณิชยกรรมมาก ในสมัยก่อนมีเรือสำเภาค้าขายจากประเทศจีนมาจอดเทียบท่า เพื่อขนถ่ายซื้อขายสินค้ากันจนเป็นที่รู้จักกันทั่วว่า ใครอยากจะทำค้าขายกับเรือสำเภาจีนก็ต้องมาที่ “บ้านท่าจีน” หรือ “ท่าจีน” แต่ยังมีได้มีฐานะเป็นเมือง เมื่อครั้งสังฆราช “ปาลเลกัวส์” เดินทางไปเยี่ยมพวคริสตังชาวจีน กล่าวถึงท่าจีนว่า “เป็นเมืองสวยงามมีพลเมือง ประมาณ 50,000 คน ส่วนใหญ่เป็นชาวประมงและพ่อค้า ที่ตั้งบ้าน ท่าจีนอยู่ห่างทะเล 2 ลี้ (1 ลี้ = 500 เมตร) มีชัยภูมิที่เหมาะสมในการทำประมงและการค้าพาณิชยกรรม จึงมีสำเภาจีนมาติดต่อค้าขายอยู่เสมอ”

ในสมัยพระมหาจักรพรรดิ ราชวงศ์สุพรรณภูมิ (ครองราชย์ พ.ศ. 2091 - พ.ศ. 2111) พ.ศ. 2092 ได้ยกฐานะบ้านท่าจีนเป็นเมือง “สาครบุรี” ตามแผนการเกณฑ์ชายฉกรรจ์ที่อยู่กระจัดกระจายตามหัวเมืองต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วในยามเมื่อเกิดศึกสงคราม ดังปรากฏอยู่ในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับพันจันทนุมาศ เพื่อจะให้สะดวกในการระดมไพร่พลเวลาเกิดศึกสงคราม จึงให้ตั้งเมืองขึ้นใหม่อีก 3 เมือง คือ ตั้งบ้านตลาดขวัญเป็น “เมืองนนทบุรี” ตั้งบ้านท่าจีนเป็น “เมืองสาครบุรี” แบ่งเอาเขตเมืองราชบุรีกับเมืองสุพรรณบุรีมารวมกันตั้งเป็น “เมืองนครไชยศรี”

สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 9 (ขุนหลวงท่ายสระ) เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดที่ปากน้ำท่าจีน เมื่อถึงคลองมหาชัยเห็นคลองนั้นขุดไม่แล้วเสร็จยังค้างอยู่ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) ครั้นทรงเปิดแล้ว เสด็จกลับคืนมาถึงกรุงศรีอยุธยา จึงทรงพระกรุณาตรัสสั่งให้พระราชสงครามเป็นนายกอง ให้เกณฑ์คนหัวเมืองปักษ์ใต้ 8 หัวเมือง ไปขุดคลองมหาชัยโดยให้ชาวฝรั่งเศสส่งกลองดูให้ตรงปากคลองปากกรุยเป็นระยะทางไกล 340 เส้น ขุดคลองลึก 6 ศอก กว้าง 7 ศอก ใช้เวลาขุด 2 เดือน จึงแล้วเสร็จและตั้งชื่อคลองว่า “คลองมหาชัย” トラบเท่าทุกวันนี้ ต่อมาเมืองขยายตัวเจริญเติบโตขึ้น บริเวณริมฝั่งซ้ายของคลองมหาชัยที่คนทั่วไปเรียกว่า “เมืองมหาชัย”

ในสมัยสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ได้โปรดเกล้าให้เปลี่ยนชื่อ “เมืองสาครบุรี” เป็น “เมืองสมุทรสาคร” ดังปรากฏอยู่ในพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ว่า “.....

เมืองขึ้นกรมท่าเรือ เมืองนนทบุรีศรีมหาสมุทรแปลงเป็นเมืองนนทบุรีศรีมหาอุทยาน เมืองสาครบุรีแปลงเป็นเมืองสมุทรสาคร เกาะกงให้ชื่อเมืองประจันตคีรีเขตต์ รวม 3 เมือง”

ในปี พ.ศ. 2459 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการให้ทางราชการเปลี่ยนคำว่า"เมือง"เป็น"จังหวัด" ทั่วทุกแห่งในพระราชอาณาจักร เมืองสมุทรสาครจึงเปลี่ยนเป็น"จังหวัดสมุทรสาคร" มาจนทุกวันนี้

ตั้งแต่วันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2470 เป็นต้นไป จังหวัดสมุทรสาคร มีอำเภอขึ้นอยู่ในความปกครองรวม 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองสมุทรสาคร อำเภอกะทู้แบน และอำเภอบ้านแพ้ว ส่วนกิ่งอำเภอบ้านบ่อยุบไปขึ้น กับอำเภอเมืองสมุทรสาคร

เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2486 ทางราชการได้ยุบจังหวัดสมุทรสาครไปรวมกับ จังหวัดธนบุรี อำเภอเมืองสมุทรสาคร อำเภอกะทู้แบน และอำเภอบ้านแพ้ว จึงต้องไปขึ้นอยู่ในความปกครองของจังหวัดธนบุรีและ “อำเภอเมืองสมุทรสาคร” จึงต้องเปลี่ยนชื่อเป็น "อำเภอสมุทรสาคร"

เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 ทางราชการได้แยกการปกครองท้องที่ของจังหวัดสมุทรสาครเดิมออกจากจังหวัดธนบุรี และให้ยกฐานะเป็นจังหวัดขึ้นใหม่เรียกว่า จังหวัดสมุทรสาคร และ อำเภอเมืองสมุทรสาคร อำเภอกะทู้แบน และอำเภอบ้านแพ้ว จึงได้มาขึ้นอยู่ในความปกครองของจังหวัดสมุทรสาคร และ“อำเภอสมุทรสาคร”ก็ได้เปลี่ยนชื่อเป็น“อำเภอเมืองสมุทรสาคร”ตามเดิม

ข. ลักษณะทางภูมิศาสตร์

ข.1 ขนาดและพื้นที่

ที่ตั้งจังหวัดสมุทรสาคร ติดชายทะเล ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน ภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย เป็น จังหวัดปริมณฑลห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 30 กิโลเมตร มีพื้นที่ 872.347 ตารางกิโลเมตร

ข.2 ประชากรและเขตการปกครอง

นอกจากคนไทยพื้นเมืองและคนจีน ยังมี ชาวมอญ เข้ามาตั้งหลักแหล่งทำมาหากินอีกตั้งแต่ในรัชสมัย พระบาท สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้า ฯ ให้ยกเอาครัวมอญในเจ้าพระยามหาโยธา ไปตั้งทำมาหากินอยู่ที่เมืองสาครบุรี

ประชากรและแรงงาน ในปี พ.ศ. 2553 ประชากรในจังหวัดสมุทรสาคร มีจำนวน 491,887 คน เป็นเพศชาย 237,906 คน เพศหญิง 253,981 คน จำนวน 233,668 ครัวเรือน (ที่มา: กรมการปกครอง, 2554) กำลังแรงงานในปี พ.ศ. 2551 เท่ากับ 358,5000 คน (ที่มา: สถิติจังหวัดสมุทรสาคร) ประชากร ที่

สำคัญอีกส่วนหนึ่งคือ แรงงานต่างด้าวที่มีส่วนสำคัญต่อการทำธุรกิจการประมงทะเลและอุตสาหกรรมประมงต่อเนื่องเป็นอย่างมาก จากข้อมูลของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว เดือนกันยายน พ.ศ. 2554 นั้น จังหวัดสมุทรสาครมีจำนวนแรงงานต่างด้าว 168,313 คน เข้าเมืองอย่างถูกกฎหมาย 39,610 คน เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย 128,703 คน นอกจากนี้ ข้อมูลของสาธารณสุขยังพบว่า มีแรงงานต่างด้าวบางส่วนที่ได้รับการดูแลสุขภาพ มีอีกเป็นจำนวนมากที่ยังอยู่นอกระบบ

ตารางที่ 2 จำนวนประชากรจังหวัดสมุทรสาคร

ปี	2555	2554	2553	2552	2551	2550
	(คน)	(คน)	(คน)	(คน)	(คน)	(คน)
<u>สมุทรสาคร</u>	508,812	499,098	491,887	484,606	478,146	469,934

ที่มา กรมการปกครอง

แรงงานมาจากประเทศพม่ามากที่สุด รองลงไปเป็นลาวและกัมพูชา (ที่มา: วารสารประชากรและการพัฒนาปีที่ 29 ฉบับที่ 2 ธันวาคม 2551 - มกราคม 2552) องค์การเอกชนเป็นจำนวนมากได้ทำงานวิจัยเรื่องแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาคร โดยมีวัตถุประสงค์ต่างๆ กัน เช่นงานวิจัยเรื่องแรงงานมอญย้ายถิ่น ในการประชุมวิชาการประชากรศาสตร์แห่งชาติ 2550 กล่าวว่า แรงงานจากประเทศพม่าประกอบด้วย กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ โดยเฉพาะ กลุ่มชาติพันธุ์มอญ มีจำนวนมากที่สุดถึง 70 % นอกเหนือจากนั้นอีก 30 % เป็นกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น กะเหรี่ยง ทวาย คะฉิ่น คะยา ไทยใหญ่ ปล่อยและพม่าซึ่งมีผลต่อสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ในจังหวัดสมุทรสาคร ตัวอย่าง เช่น เป็นกลุ่มลูกค้าที่มีกำลังซื้อสูง และคนมอญย้ายถิ่นที่มีจำนวนมาก ได้แสดงอัตลักษณ์ของตนเอง เช่น การแสดงอัตลักษณ์ผ่านภาษาเป็นต้น ผู้ประกอบการค้าในตลาดมหาชัย ตู้ATM และห้างสรรพสินค้าทุกแห่งจึงใช้ภาษามอญเป็นสื่อในการเรียกลูกค้า

การปกครองส่วนส่วนภูมิภาค แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 อำเภอ 40 ตำบล 288 หมู่บ้าน ได้แก่ อำเภอเมืองสมุทรสาคร อำเภอกะห้มแบน อำเภอบ้านแพ้ว

การปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งออกเป็นเทศบาลนคร 2 แห่ง เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 11 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 25 แห่ง ดังนี้

- อำเภอเมืองสมุทรสาคร มี 6 เทศบาล ได้แก่ เทศบาลนครสมุทรสาคร เทศบาลตำบลบางหญ้าแพรก เทศบาลตำบลบางปลา เทศบาลตำบลนาดี เทศบาลตำบลท่าจีน เทศบาลตำบลบาง

- อำเภอกระทุ่มแบน มี 4 เทศบาล ได้แก่ เทศบาลนครอ้อมน้อย เทศบาลเมืองกระทุ่มแบน เทศบาลตำบลสวนหลวง เทศบาลตำบลดอนไก่ดี
- อำเภอบ้านแพ้ว มี 3 เทศบาล ได้แก่ เทศบาลตำบลบ้านแพ้ว เทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา เทศบาลตำบลหลักห้า

องค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าทราย องค์การบริหารส่วนตำบลพันท้ายนรสิงห์ องค์การบริหารส่วนตำบลนาโคก องค์การบริหารส่วนตำบลกาหลง องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบ่อ องค์การบริหารส่วนตำบลคอกกระบือ องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขาม องค์การบริหารส่วนตำบลชัยมงคล องค์การบริหารส่วนตำบลบางกระเจ้า องค์การบริหารส่วนตำบลบางไทรใต้ องค์การบริหารส่วนตำบลบางน้ำจืด

- องค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอกระทุ่มแบน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองนกไข่ องค์การบริหารส่วนตำบลบางยาง องค์การบริหารส่วนตำบลแคราย องค์การบริหารส่วนตำบลคลองมะเดื่อ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าไม้ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเสา
- องค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอบ้านแพ้ว ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองตัน องค์การบริหารส่วนตำบลหลักสอง องค์การบริหารส่วนตำบลเจ็ดริ้ว องค์การบริหารส่วนตำบลสวนส้ม องค์การบริหารส่วนตำบลสวนส้ม องค์การบริหารส่วนตำบลหลักสาม องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแพ้ว

ตารางที่ 3 ร้อยละของแรงงานข้ามชาติ จำแนกตามประเภทของงานที่เคยทำและงานที่ทำเป็นครั้งแรก

ประเภทของงาน	เคยทำ	ทำเป็นครั้งแรก
1. ปลุกพืช	8.0	2
2. เลี้ยงสัตว์	6.0	2.1
3. เรือประมง	18.0	12.5
ประมงต่อเนื่อง	60.0	45.8
5. โรงงาน	22.0	12.5
6. งานคนรับใช้ในบ้าน	6.0	2
7. ก่อสร้าง	20.0	16
8. บริการ	6.0	2
9. ขายของในตลาด	2.0	0.0
รวม	50	48*

ที่มา www.ILO.com

ข.3 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตั้งจังหวัดสมุทรสาคร ติดชายทะเล ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน ภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย เป็น จังหวัดปริมณฑลห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 30 กิโลเมตร มีพื้นที่ 872.347 ตารางกิโลเมตร

อาณาเขตติดต่อ

- ทิศเหนือติดกับ จังหวัดนครปฐม
- ทิศใต้ติดกับ อ่าวไทย
- ทิศตะวันออกติดกับ กรุงเทพมหานคร
- ทิศตะวันตกติดกับ จังหวัดสมุทรสงครามและจังหวัดราชบุรี

ข.4 แผนที่จังหวัด และแผนที่การท่องเที่ยว

(1) แผนที่จังหวัด

ภาพที่ 271 แผนที่จังหวัดสมุทรสาคร

ที่มา http://www.panteethai.com/maps/tat/SamutSakhon_City.gif

ชายฝั่งทะเล มีความยาวประมาณ 41.8 กิโลเมตร เหมาะที่จะประกอบอาชีพประมงทะเล เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งและทำนาเกลือ

ข.6 สภาพภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบฝนเมืองร้อน เนื่องจากได้รับอิทธิพลจาก ลมบก ลมทะเล และมีลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดผ่านในช่วงฤดูร้อน จึงทำให้มีความชื้นในอากาศสูง มีฝนตกปานกลาง

ค. ศักยภาพของจังหวัด

จังหวัดสมุทรสาคร มีศักยภาพผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับ **สูง** ตามเกณฑ์การประเมินของงานวิจัยชิ้นนี้ โดยมีรายละเอียดแยกตามแต่ละประเด็น ดังนี้

ค.1 ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับ ปานกลาง

- มีคะแนนศักยภาพสูงที่สุดในมิติด้านสังคม/วัฒนธรรม(เมื่อเปรียบเทียบระหว่างมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม/วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม)
- แหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นที่สุดคือ แหล่งท่องเที่ยวด้านนันทนาการ(เมื่อเปรียบเทียบระหว่างแหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติ องค์กรความรู้ และนันทนาการ)
- แหล่งท่องเที่ยวด้านธรรมชาติที่มีศักยภาพสูงที่สุดคือ ศึกษาป่าชายเลน
- แหล่งท่องเที่ยวด้านองค์กรความรู้ที่มีศักยภาพสูงที่สุดคือ แหล่งเบญจรงค์ดอนไก่ดี และศาลพันท้ายนรสิงห์
- แหล่งท่องเที่ยวด้านนันทนาการที่มีศักยภาพสูงที่สุดคือ งานรำลึกพันท้ายนรสิงห์/ไหว้พระ
- โดยรวมแล้วแหล่งท่องเที่ยวสองอันดับที่มีศักยภาพสูงที่สุดได้แก่ 1) แหล่งเบญจรงค์ดอนไก่ดี และ 2) ศาลพันท้ายนรสิงห์ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับกิจกรรมงานรำลึกพันท้ายนรสิงห์

ค.2 ศักยภาพด้านที่พักอยู่ในระดับ สูง

- ที่พักที่ถูกประเมินให้มีศักยภาพสูงที่สุดสองอันดับแรกคือ บ้านคังน้ำรีรีสอร์ท และโฮมสเตย์บ้านเบญจรงค์

ค.3 ศักยภาพด้านอาหารอยู่ในระดับ สูง

- ร้านอาหารที่ถูกประเมินให้มีศักยภาพสูงที่สุดสองอันดับแรกคือ ร้านบ้านคังน้ำ และร้านครัวลุงญา
- อาหารภายในจังหวัดที่ถูกประเมินให้มีศักยภาพสูงที่สุดสองอันดับแรกคือ กะปิ/กุ้งแห้ง และปลาทุ้มมะดัน

ง. แหล่งท่องเที่ยวจำแนกตามผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว

ง.1 องค์ความรู้

● ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง

ภาพที่ 273 งานประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง

ที่มา www.hoteldirect.in.th

ภาพที่ 274 งานประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง

ที่มา www.hoteldirect.in.th

งาน “ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง” ร่วมทำบุญตักบาตรน้ำผึ้งและอาหารคาวหวานแด่พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งเป็น “ประเพณีเก่าแก่ของชาวยุทธ” ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าได้านิสงส์มาก เพราะน้ำผึ้งเป็นส่วนผสมของยาโบราณที่สำคัญ พระสงฆ์ไม่สามารถจัดหามาเองได้

ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง เป็นการทำบุญในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ของทุกปี ซึ่งจะจัดขึ้นในช่วงเดือน กันยายน ณ วัดคลองครุ ต.ท่าทราย อ.เมืองฯ จ.สมุทรสาคร เป็นประเพณีของชาวมอญที่นอกจากจะตักบาตรอาหารคาวหวานแล้ว ยังตักบาตรด้วยน้ำผึ้งอีกด้วย โดยทางวัดจะจัดภาชนะ สำหรับการตักบาตรด้วยน้ำผึ้งต่างหาก ไม่ปะปนกันอาหาร ของหวานชนิดอื่นๆ ตามความเชื่อของชาวมอญ เชื่อกันว่า “การตักบาตรด้วยน้ำผึ้ง จะช่วยให้เกิดโชคลาภ” เช่นเดียวกับ “พระสิวลี” พระอรหันต์ในปจฉิมชาติที่ชาวมอญให้การนับถือมาก ได้เคยถวายน้ำผึ้งในชาติก่อน และมีผลทำให้ท่านได้เป็น “เอตทัคคะ” ในด้านโชคลาภ จำเป็น ชาวไทยรามัญ จึงเชื่อว่า หากผู้ใดถวายน้ำผึ้งแด่พระสงฆ์จะได้รับานิสงส์ จะอุดมไปด้วยโชคลาภทั้งในชาตินี้และชาติหน้า

● ประเพณี “เจ้าพ่อหลักเมือง”

ภาพที่ 275 เจ้าพ่อหลักเมืองสมุทรสาคร

ภาพที่ 276 ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง

ภาพที่ 277 ขบวนแห่เจ้าพ่อหลักเมืองน้ำ
ที่มา <http://www.google.co.th>

ภาพที่ 278 ขบวนแห่เจ้าพ่อหลักเมืองทางน้ำ
ที่มา <http://www.google.co.th>

ความเป็นมาของศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ชื่อเดิมที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานนามว่า “ศาลเทพเจ้าจอมเมือง” ตั้งอยู่บริเวณต้นศรีมหาโพธิ์ ภายในบริเวณป้อมวิเชียรโชฎก อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร พระรูปเจ้าพ่อหลักเมืองแกะสลักด้วยไม้โพธิ์ ความสูงประมาณ 1 เมตร กว้างประมาณ 1 ศอกเศษ ประดิษฐานอยู่ในศาลเจ้าพ่อหลักเมือง เจ้าพ่อหลักเมืองเป็นที่เคารพสักการะของชาวสมุทรสาครและใกล้เคียง โดยเฉพาะชาวประมงและคนไทยเชื้อสายจีน มีความเคารพ เชื่อถือ ศรัทธามาก ก่อนออกเรือหาปลาทุกครั้ง จะต้องมีการจุดประทัดเป็นการเซ่นไหว้สักการะทุกครั้ง

“ประเพณีแห่เจ้าพ่อหลักเมืองสมุทรสาคร” จัดขึ้นในประมาณกลางเดือน มิ.ย. ของทุกปี ณ บริเวณริมเขื่อนศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสมุทรสาคร และบริเวณสวนสุขภาพเทศบาลนครสมุทรสาคร ต.มหาชัย อ.เมือง จ.สมุทรสาคร ภายในงานชมขบวนแห่เจ้าพ่อหลักเมืองที่ยิ่งใหญ่ทั้งทางน้ำและทางบก และยังมีการแสดงมหรสพต่างๆ ให้ชมฟรี

เจ้าพ่อหลักเมืองสมุทรสาครเป็นที่เคารพนับถือของชาวไทยและชาวไทยเชื้อสายจีน โดยเฉพาะชาวประมงก่อนออกเรือหาปลาทุกครั้งมักขอพรให้เดินทางปลอดภัยหรือบนบานให้หาปลากลับมาได้จำนวนมาก ด้วยความศรัทธาของชาวจังหวัดสมุทรสาครที่มีต่อเจ้าพ่อหลักเมืองจึงจัดประเพณีแห่เจ้าพ่อหลักเมืองสมุทรสาครเป็นประจำทุกปี

“พิธีแห่เจ้าพ่อหลักเมืองฯ” จะมีขึ้นแต่เช้าประมาณ เวลา 09.00 น. ถือเป็นกิจกรรมสำคัญของงาน โดยจะอัญเชิญเจ้าพ่อหลักเมืองฯ ประทับเคียงพร้อมอัญเชิญประทับในเรือ ประมงแห่ไปทางน้ำข้ามแม่น้ำท่าจีนไปฝั่งท่าฉลอมและแห่ไปตามถนนสายต่างๆ ทั้งฝั่งท่าฉลอมและมหาชัย ตามเส้นทางที่มีการตั้งโต๊ะบูชาเพื่อทำพิธีเปลี่ยนรูป ตลอดเส้นทางแห่เจ้าพ่อหลักเมืองฯ ให้ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวได้ร่วมกันสักการะ เพื่อความเป็นสิริมงคล ขบวนแห่ทางบกประกอบไปด้วยหน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดสมุทรสาครจำนวนมากโดย แต่ละหน่วยงานตกแต่ง ขบวนตามคำขวัญของจังหวัดสมุทรสาคร คือ **“เมืองประมง ดงโรงงาน ลานเกษตร เขตประวัติศาสตร์”** สร้างสีสันให้กับขบวนแห่ จึงเป็นขบวนแห่ที่ยิ่งใหญ่ทั้งทางน้ำและทางบก ถือเป็นหนึ่งเดียวในประเทศไทย

สำหรับวันเกิดของเจ้าพ่อหลักเมืองฯ ปี พ.ศ.2556 ตรงกับวันที่ 18 มิถุนายน 2556 ในเวลา 10.00 น. จะมีพิธีไหว้วันเกิดเจ้าพ่อหลักเมืองฯ พร้อมการผดหมี่สิริมหามงคลแจกฟรีให้กับผู้ร่วมงานทุกท่าน จำนวนกว่า 25,000 กล่อง ภายในงานยังมีการแสดงมหรสพต่างๆ อาทิ ภาพยนตร์ ดนตรี จั๊ว ลิเก ตลก และนักร้องลูกทุ่งชื่อดังได้ชมฟรีตลอดการจัดงานทั้ง 5 วัน

- อุทยานพระโพธิสัตว์กวนอิมและงานนมัสการมหาโพธิสัตว์กวนอิม

ภาพที่ 279 อุทยานพระโพธิสัตว์กวนอิม
ที่มา <http://www.hoteldirect.in.th/>

ภาพที่ 280 งานนมัสการมหาโพธิสัตว์กวนอิม
ที่มา <http://www.chonglom.com/>

อุทยานพระโพธิสัตว์กวนอิมอยู่ใกล้ๆ กับวัดช่องลม สร้างขึ้นเนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงครองราชย์ครบ 50 ปี เมื่อปี 2539 องค์เจ้าแม่กวนอิมสูง 9.98 เมตรหล่อด้วยโลหะทองเหลืองทาสีสวยงามมาก สูงที่สุดในประเทศไทย พระหัตถ์ขวาเหน้าจากคณฑิเป็นน้ำมนต์ประทับอยู่บนฐานดอกบัวมีมังกรโอบโดยรอบ อยู่บนภูเขาจำลองสูง 8 เมตร และมีถ้ำอยู่ภายในจัดเป็นห้องสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรม ใช้งบประมาณในการจัดสร้าง เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 28 ล้านบาท มีการทำพิธีพุทธาภิเษก และเบิกเนตร โดยหลวงพ่อกุณ บริสุทโธ เจ้าอาวาสวัดบ้านไร่ จังหวัดนครราชสีมา และได้รับพระมหากรุณาธิคุณ จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ พล.อ.อ.สิทธิ เสวตศิลา เป็นผู้แทนพระองค์ เป็นประธานในพิธีเปิดเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 และในช่วงกลางเดือน “พฤศจิกายน” ของทุกปี จะมีงานประเพณีนมัสการเจ้าแม่กวนอิม นักท่องเที่ยวสามารถเดินเท้าจากวัดช่องลมไปสักการบูชาองค์เจ้าแม่กวนอิม เพื่อความเป็นสิริมงคลได้

งานนมัสการมหาโพธิสัตว์กวนอิม จัดขึ้นในช่วงกลางเดือน พฤศจิกายน ของทุกปี บริเวณ อุทยานพระโพธิสัตว์กวนอิม ที่วัดช่องลม เพื่อให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้มาสักการะพระมหาโพธิสัตว์กวนอิม

- ประเพณีและความเชื่อในการทำนาเกลือ

ชาวนาเกลือ มีประเพณีความเชื่อ เพื่อสร้างกำลังใจในการประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งสืบทอดมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ คือ “**พิธีทำขวัญนาเกลือ**” โดยถือว่าการตอบแทนพระแม่ธรณีเทวดา เจ้าที่เจ้าทาง เพื่อสร้างกำลังใจให้การทำนาเกลือได้ผลผลิตดี และ“**พิธีเปิดยุ้งกลาง**” โดยนำเครื่องบูชาวางบนเสื่อหรือโต๊ะพิธีหน้ายุ้งเกลือ เพื่อขอพรให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ให้ปกป้องรักษาเกลือไม่ให้เสียหาย และขอให้ขายได้ราคาดี “วันที่ทำขวัญนา” ต้องดูวัน “วันดี” ส่วนใหญ่จะทำการวันพฤหัสบดี “วันครู” วิธีที่จะดูว่านาไหนจะทำขวัญนา ดูจากการปักธงแถวคันนาเต็มไปหมดก่อนถึงวันทำขวัญนา พิธีการเปิดยุ้งก็มี ขั้นตอนการเปิดยุ้ง “ต้องดูวันเปิดยุ้ง” ว่า เป็นวันนี้จะขายได้ราคาดีไหม คนโบราณผู้เฒ่าผู้แก่ส่วนใหญ่จะทำการอยู่

สิ่งที่ใช้ในการประกอบพิธีการทำขวัญเกลือคือ 1.ไก่ 2.เป็ด 3.เหล้า ขนมห่มแดง 5.ขนมห่มขาว 6.มะพร้าวอ่อน 7.กล้วย 8.ธงกระดาศ 9.ส้มโอ 10.ไข่ต้ม 11.กับข้าวคาวหวาน 12.ข้าวสวย 13.ร่ม

- ขนบธรรมเนียมประเพณีที่คลองสุนัขหอน

ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับคลองสุนัขหอน คลองสุนัขหอน เป็นแหล่งกำเนิดของขนบธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ ดังนี้

- การทอดกฐิน ในเทศกาลทอดกฐิน เมื่อสมัยที่ยังไม่มีถนนหนทางเข้ามาถึงวัดต่างๆ ที่อยู่ริมฝั่งคลอง จะใช้เรือแห่กฐินทางน้ำ เป็นขบวนยาว มีการประดับประดา เรืออย่างสวยงาม มีป้ายบอกชื่อวัดที่จะนำกฐินไปทอดติดบนเรือ มีขบวนเรือแถว กลองยาวตีประกอบขบวน เป็นที่สนุกสนาน พอได้ยินเสียงขบวนแห่ ประชาชน ชาวริมคลองสุนัขหอน จะอุ้มลูก จูงหลาน มายืนดูริมฝั่งคลองตลอดทางจนกว่าจะถึงวัด
- ประเพณีแข่งขันเรือพาย เมื่อทอดกฐินเสร็จ มักจะมีการแข่งขันเรือพายประเภทต่างๆ เช่น ประเภท 2 ฝีพาย 10 และ 15 ฝีพาย เป็นที่สนุกสนานและประทับใจของชาวบ้านตลอดมา
- การทำบุญตักบาตร พระภิกษุแต่ละวัด เช่น วัดใหญ่บ้านบ่อ วัดบางน้ำวน วัดใต้บ้านบ่อ วัดบางกระเจ้า จะออกบิณฑ-บาตทางเรือ เด็กวัดจะพายเรือไปตามบ้าน ญาติโยมก็จะเตรียมสำหรับกับข้าวไว้คอยที่ทำน้ำ เป็นภาพที่น่าประทับใจ
- การพายเรือไปมาหาสู่กัน ลำคลองสุนัขหอน เป็นทางสัญจรไปมาระหว่างบ้านหนึ่งไปยังอีกบ้านหนึ่ง บางครั้งก็มีการนำสิ่ง ของบรรทุกใส่เรือไปแจกจ่าย แลกเปลี่ยน หรือซื้อขาย เช่น

มะพร้าว น้ำตาล กล้วย เกลือ ซึ่งเป็นการแสดงถึงน้ำใจไมตรีที่มีให้กันและกัน นับวันเป็นวัฒนธรรมที่ดีอย่างหนึ่งในสมัย

● ประเพณีพิธีลอยอัฐและอังคาร

ภาพที่ 281 พิธีลอยอัฐและอังคาร

พิธีลอยอัฐและอังคารหน้าวัดสุทธิวาตวราราม (วัดช่องลม) ความเป็นมา ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าเริ่มต้นลอยอังคารมาในสมัยใด เป็นแต่เพียงสันนิษฐานว่า พิธีนี้ได้รับอิทธิพลมาจากชาวอินเดีย ซึ่งนับถือศาสนา พราหมณ์-ฮินดู ถือคตินิยมว่า ผู้ล่วงลับไปแล้วจะมีความสุขเป็นสุข แม้เกิดในภพใด ๆ ขอให้มีความสุข เหมือนน้ำที่มีแต่ความชุ่มเย็น

เครื่องใช้ในพิธี สำหรับบูชาแม่ย่านางเรือ ใช้ ดอก ไม้สด ๑ กำ หรือพวงมาลัย ๑ พวง , รูป ๗ ดอก, เทียนหนัก ๑ บาท ๑ เล่ม, พานเล็ก ๑ ใบ (ใส่ดอกไม้ รูป เทียน ชะนะบูชาแม่ย่านางเรือ) , เชือก ๑ เส้น (สำหรับมัดรูป ดอกไม้ ที่เสาหัวเรือ)

ของบูชาเจ้าแม่นทีและท้าวสีทันดร ใช้กระทงดอกไม้ ๗ สี ๑ กระทง , รูป ๗ ดอก เทียนหนัก ๑ บาท ๑ เล่ม , พานโตก (ขนาดกลาง) วางกระทงดอกไม้ ๗ สี ๑ ใบ

ของไหว้อัฐอังคารบนเรือ ใช้ลู่ใส่อังคาร , ผ้าขาวสำหรับห่อลู่ , พวงมาลัย ๑ พวง , ดอกมะลิ , กลีบกุหลาบหรือดอกไม้อื่น ๆ (สำหรับผู้ร่วมพิธีโรยบนอังคาร) , น้ำอบไทย ๑ ขวด , ดอกกุหลาบเท่าจำนวนผู้ร่วมพิธี , รูปเทียนเครื่องทองน้อย ๑ ชุด (หรือรูป ๑ ดอก เทียนหนัก ๑ บาท ๑ เล่ม พร้อมกระถางรูปเชิงเทียน ๑ ชุด) , สายสิญจน์ ๑ ม้วน , พานโตกขนาดกลาง (รองลู่อังคาร) ๑ ใบ , พานก้นลึกขนาดเล็ก (ใส่ดอกไม้ต่าง ๆ) ๑ ใบ , พานก้นตื้น (ใส่เงินเหรียญ) ๑ ใบ

ลำดับพิธี “การบูชาแม่ย่านางเรือ”

- คณะญาติมิตรนำอั้งคารไปสู่ท่าเทียบเรือ
  - พิธีกรนำประธานในพิธี (ญาติอาวุโส) ลงเรือก่อน คนอื่นๆ รอบนท่าเทียบเรือ
  - ประธาน นำดอกไม้ ธูปเทียน (ใส่รวมในพาน จตุรปูชาแม่ย่านางที่หัวเรือ)
  - กล่าวบูชาและขออนุญาตแม่ย่านางเรือ โดยประธานกล่าวเองหรือพิธีกรกล่าวนำ คำกล่าวบูชาขออนุญาตแม่ย่านางเรือ “นะมัตถุ นวาวินาสินยา เทวะตายะ อมินา สักกาเรนะ นวาวินาสินง ทวะตัง ปุเชมิ.” คำแปลข้าพเจ้า “ขอน้อมไหว้บูชา แม่ย่านางเรือ ผู้คุ้มครองรักษาเรือลำนี้ ด้วยเครื่องสักการะเหล่านี้ ด้วยข้าพ- เจ้า พร้อมด้วยญาติมิตร ขออนุญาตนำอัฐิและอั้งคารของ..... ลงเรือลำนี้ ไปลอยในทะเล ให้ข้าพเจ้าและญาติมิตร กระทำพิธีลอยอัฐิและอั้งคารลงเรือได้ และได้โปรดคุ้มครองรักษา ให้ข้าพเจ้าและญาติมิตร กระทำพิธีลอยอัฐิและอั้งคาร ด้วยความสะดวกและปลอดภัย โดยประการทั้งปวงเทอญ”
  - คณะญาติมิตร “นำอั้งคารลงเรือ”
  - ออกเรือไปยังจุดที่จะลอยอั้งคาร “ไหว้อั้งคารบนเรือ” ก่อน “ทำพิธีลอยลงน้ำ”
  - เมื่อเรือแล่นถึงจุดหมายแล้วให้หยุดเรือลอยลำ
  - พิธีกร “เปิดลั้งอั้งคาร” จัดเครื่องไหว้อั้งคาร” ให้ประธาน
  - ประธาน “จตุรปูชียนไหว้อั้งคาร” “สร่งด้วยน้ำอบไทย ทรายดอกมะลิ กลีบกุหลาบ ดอกไม้อื่นๆ”
  - เมื่อทุกคนไหว้อั้งคารเสร็จแล้ว พิธีกร “ห่อลั้งอั้งคารด้วยผ้าขาว ยาว - กว้าง ๑/๒ เมตร รวมนัดด้วยสายสิญจน์ทำเป็นจุกข้างบนแล้วสอดสวมพวงมาลัย”
  - พิธีกรแจกดอกกุหลาบให้คณะญาติมิตร คนละ ๑ ดอก “ทำการบูชาเจ้าแม่คนที่ ท้าวสีทันดร”
  - พิธีกร “จัดเครื่องบูชาเจ้าแม่คนที่ ท้าวสีทันดร” ให้ประธาน
  - ประธาน “จุดเทียน ๑ เล่ม และธูป ๗ ดอก ที่กระหงดอกไม้ ๗ สี” กล่าวบูชา กล่าวฝากอั้งคารกับเจ้าแม่คนที่ ท้าวสีทันดร โดยประธานกล่าวเองหรือพิธีกรกล่าวนำ คำกล่าวบูชา กล่าวฝาก อั้งคารกับเจ้าแม่คนที่ ท้าวสีทันดร “(ตั้งนะโม ๓ จบ) แล้วกล่าวบูชา
- “นะมัตถุ อิมิสสัง มะหานะทิยา อะธวัตถานัง สุรักขันตานัง สัพพะเทวานัง อมินา สักกาเรนะ สัพพะเทเว ปุเชมะ”
- “ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมไหว้บูชา เจ้าแม่คนที่ ท้าวสีทันดร และเทพยดาทั้งหลาย ผู้สถิตคุ้มครองรัก ษาอยู่ในทะเลนี้ ด้วยเครื่องสักการะนี้ ด้วยข้าพเจ้าทั้งหลาย ได้ประกอบกุศลกิจ อุทิศส่วนบุญ แก่..... .... ผู้วายชนม์ และบัดนี้ จักได้ประกอบพิธี ลอยอัฐิและอั้งคารของ.....พร้อมกับขอฝากไว้

ในอภิมหา ของเจ้าแม่นที ท้าวสีทันดร เจ้าแม่แห่งทะเล และเหล่าทวยเทพทั้งปวง ขอเจ้าแม่นที ท้าวสีทันดร แม่นางเรือ และเทพยดาทั้งหลาย ได้โปรดอนุโมทนา ดลบันดาล ให้ดวงวิญญาณของ..... จงเข้าถึงสุคติ ในสัมปราย- ภพ ประสบสุข ในทิพย์วิมาน ชั่วนิรันดร์กาลเทอญ.”

วิธีลอย

- เมื่อกล่าวบูชาและกล่าวฝากอังคารกับเจ้าแม่นที ท้าวสีทันดรเสร็จแล้ว พิธีกรเชิญ “ทุกคนยืนขึ้น ให้อาลัยประมาณ ๑ นาที”

- ประธาน “โยนเงินเหรียญ (ตามสมควร) ลงทะเล เพื่อซื้อที่ตามธรรมเนียม แล้วลงบันไดเรือ ทาง กาบซ้าย ลอยกระทงดอกไม้ ๗ สี โดยใช้มือประคองค่อยๆ วางบนผิวน้ำ” ต่อจากนั้น “อุ้มประคองล่อง อังคารค่อย ๆ วางบนผิวน้ำ” โดยให้ “ผู้ร่วมพิธีทุกคนถือสายสิญจน์” ด้วย

- หากกาบเรือสูงจากผิวน้ำมากเกินไป และไม่มีบันไดลงเรือให้ใช้สายสิญจน์ทำเป็นเสาแหกร ๔ สาย จำนวน 2 เสาแหกร คือ ใส่กระทงดอกไม้ ๗ สี ๑ เสาแหกร และใส่ห่อล่องอังคาร ๑ เสาแหกร หย่อนลงไป (ห้ามโยนลง)

- เมื่อห่อล่องอังคารลงสู่ผิวน้ำแล้ว ให้โรยดอกกุหลาบ รูปเทียน ตามลงไป และสิ่งของสำหรับไหว้บูชา ที่เหลือ ทั้งหมดก็ให้โรยตามลงไปด้วย เรือวนซ้าย ๓ รอบ

- เสร็จพิธี ถ้าใครอยากใช้บริการเรือลอยอังคาร ติดต่อได้ที่ ทิศบูรพา หน้าวัดสุทธิวาตวราราม (วัดช่องลม) มหาชัยฝั่งท่าฉลอม สมุทรสาคร คุณชน 0876624349

● กังหันลมนานาเกลื่อ

ภาพที่ 282 กังหันลมนานาเกลื่อ

ที่มา: www.monmai.com

ภาพที่ 283 ระหัดวิดน้ำ (อุตุน้ำ)

ที่มา: www.monmai.com

ลมเป็นการเคลื่อนไหวของอากาศจากบริเวณที่มีความกดอากาศสูงไปสู่บริเวณที่มีความกดอากาศต่ำในแนวนอน โดยลมที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่โดยตรงของมนุษย์ คือ ลมระดับพื้นผิว ซึ่งแบ่งออกเป็นประเภทตามเหตุที่เกิดและบริเวณที่เกิด ได้แก่ ลมประจำปี ลมประจำฤดู ลมประจำเวลา และลมประจำถิ่น ส่วนลมที่ไม่พุดถึงเลย คือ ลมพายุก็เป็นลมระดับพื้นผิวด้วยเช่นกัน

พลังงาน ลม เป็นพลังงานธรรมชาติที่สะอาดและบริสุทธิ์ ใช้แล้วไม่มีวันหมดสิ้นไปจากโลกจึงทำให้พลังงาน ลม ได้รับความสนใจในการศึกษาและพัฒนาให้เกิดประโยชน์กันอย่างกว้าง ขวาง “กังหันลม” เป็นอุปกรณ์ชนิดหนึ่งที่สามารถนำพลังงานลมมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้โดยเฉพาะ ในการผลิตกระแสไฟฟ้า การสูบน้ำ การวิดน้ำ ซึ่งมีการใช้งานกันมาแล้วอย่างแพร่หลายในอดีตที่ผ่านมา

วัสดุที่ใช้ประดิษฐ์กังหันลมแบบระหัดอุตุน้ำ เป็นวัสดุที่สามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่น ราคาถูกและมีความเหมาะสมต่อการใช้งานตามสภาพพื้นที่ภูมิประเทศ ใบพัดกังหันลมปกติ จะมีจำนวน 6 ใบพัด วัสดุที่ใช้ทำใบกังหันลมจะทำมาจาก เสื่อลำแพน หรือผ้าใบ โดยตัวโครงเสา รางน้ำ และใบระหัด จะทำจากไม้เนื้อแข็ง ซึ่งมีความทนทานต่อน้ำเค็ม สามารถใช้งานได้ยาวนาน กังหันลมแบบระหัดอุตุน้ำใช้ความเร็วลมตั้งแต่ 2.5 เมตร/วินาที ขึ้นไปในการหมุนใบพัดกังหันลม หากมีลมแรงมากไปก็สามารถปรับม้วนใบเก็บให้เหลือสำหรับรับแรงลมเพียง 3 ใบ เพื่อให้มีความเหมาะสมสำหรับการใช้งาน เมื่อไม่ต้องการใช้งานก็ม้วนใบเก็บทั้ง 6 ใบ กังหันลมแบบ 6 ใบพัด พร้อมระหัดอุตุน้ำ 1 ชุด ราคา ประมาณ 33,000 บาท

ส่วนประกอบที่สำคัญของกังหันลมแบบระหัดฉุดน้ำ

1. ส่วนของใบพัด ทำจากไม้ยึดติดกับแกนหมุน ใบรับลมทำจากเสื่อลำแพนหรือผ้าใบ ปัจจุบัน มีการประยุกต์ใช้แผ่นพลาสติก มีจำนวน 6 ใบ แกนหมุนตั้งในแนวนอนอยู่บนเสาไม้

2. เสาของกังหันลม ทำจากไม้จำนวน 2 ต้น ปักไว้เป็นคู่เพื่อรองรับแกนหมุน

3. สายพานขับแกนเพลลา ทำจากเชือกที่มีความเหนียวและทนต่อแรงเสียดสี ทำหน้าที่ถ่ายแรงจากการหมุนของแกนหมุนไปยังแกนเพลลาให้หมุนตามเพื่อใช้ฉุดระหัดไม้

แกนเพลลา ทำจากเหล็กหรือไม้กลมวางอยู่บนเสาไม้คู่เหนือพื้นดินที่พอเหมาะ มีซี่ไม้ลักษณะคล้ายเพื่องยึดติดกลางแกนเพลลา เพื่อขับหมุนฉุดแผ่นระหัด

5. ส่วนของรางน้ำและระหัด ทำจากไม้ ลักษณะรางน้ำเป็นกล่องรางไม้ตัวยู (u) หายขึ้น พาดเฉียงระหว่างท้องน้ำกับพื้นนาเกลือแล้วใช้ไม้แผ่นขนาดเท่าหน้าตัดของกล่องรางน้ำทำระหัดเรียงต่อกันเป็นซี่ๆ ด้วยเชือกหรือโซ่ห่างกันพอประมาณเพื่อกักเก็บและฉุดน้ำเคลื่อนตัวจากที่ต่ำขึ้นที่สูง

เมื่อปี พ.ศ. 2524 ผู้เชี่ยวชาญด้านพลังงานลมในประเทศไทยได้ประเมินการใช้งานกังหันลมแบบระหัด ฉุดน้ำที่มีใบพัดทำด้วยไม้ กังหันลมแบบระหัดฉุดน้ำที่มีใบพัดทำด้วยเสื่อลำแพนหรือแบบผ้าใบ ที่ใช้ในนาเกลือหรือนากุ้ง พบว่า จำนวนกังหันลมดังกล่าวลดลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมไปเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมและการใช้เครื่อง ยนต์สูบน้ำ ในปี พ.ศ. 2531 มีการสำรวจจำนวนกังหันลมเฉพาะในบริเวณ 20 ตารางกิโลเมตรของจังหวัดสมุทรสาครและสมุทรสงคราม พบว่า มีกังหันลมเหลืออยู่ จำนวน 667 ชุด ในปัจจุบันจำนวนกังหันลมเหลือน้อยมาก คงพบเห็นได้ในบริเวณนาเกลือข้างถนนตามทางหลวงหมายเลข 35 รอยต่อของพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร และสมุทรสงคราม กัง หันลมดังกล่าวถือว่าเป็นชนิดดั้งเดิมจากภูมิปัญญาชาวบ้านของคนไทยโบราณ ที่สามารถใช้พลังงานลมทดแทนพลังงานไฟฟ้า เพื่อสูบน้ำได้เป็นอย่างดี ในอนาคตคงหาได้ยากและอาจสูญหายหากไม่มีการอนุรักษ์ไว้

กังหันลมแนวแกนนอน (Horizontal Axis Wind Turbine) เป็นกังหันลมที่มีแกนหมุนขนานกับทิศทางของลมโดยมีใบพัดเป็นตัวตั้ง ฉากรับแรง ลม มีอุปกรณ์ควบคุมกังหันให้หันไปตามทิศทางของกระแสลม เรียกว่า หางเสือ และมีอุปกรณ์ป้องกันกังหันชำรุดเสียหายขณะเกิดลมพัดแรง เช่น ลมพายุและตั้งอยู่บนเสาที่แข็งแรง กังหันลมแบบแกนนอน ได้แก่ กังหันลมวินด์มิลล์ (Windmills) กังหันลมใบเสื่อลำแพน นิยมใช้กับเครื่องฉุดน้ำ กังหันลมแบบกังล้อจักรยาน กังหันลมสำหรับผลิตไฟฟ้าแบบพروبเพลเลอร์

- ปราชญ์เพลง (ครูเพลง) คุณชาลี อินทรวิจิตร

ภาพที่ 284 ปราชญ์เพลง (ครูเพลง) ชาลี อินทรวิจิตร

ชาลี อินทรวิจิตร เดิมชื่อ สง่า อินทรวิจิตร เกิดเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2466 ที่ จังหวัดสมุทรสาคร ศึกษาที่ โรงเรียนอานวยศิลป์และโรงเรียนวิศวะ- กรรมรถไฟรุ่นแรก มีความ สนใจด้านเสียงเพลง จึงเข้าร่วมประกวดเวทีร้องเพลงงานวัดและคว่ำรางวัลที่ 1 ก่อนมีโอกาสดพบ ครูล้วน ควันธรรม ผู้ซึ่งชักชวนให้ไปเป็นนักร้องคณะแฮมเบอร์มิวสิค ร่วมกับ สุรสิทธิ์ สัตยวงษ์ และร่วมแสดงละครเพลง คือ “จุฬาตรีคูณ” และ “ผู้ชนะสิบทิศ”

หลังยุคละครเพลง ครูชาลี อินทรวิจิตร เข้าสู่วงการดนตรีโดยเข้าร่วม เป็นสมาชิกวงดนตรีประสานมิตรที่มี ครูสุมาน กาญจนะผลิน, ครูประสิทธิ์ พยอมยงค์ และครูสง่า ทองธัช ภายหลังทั้ง 3 ท่านได้รับการเชิดชูเป็น “ปรมาจารย์นักแต่งทำนองเพลง” คนสำคัญของเมืองไทย ด้วยแรงสนับสนุนของ 3 นักแต่งทำ นอง ส่งผลให้ครูชาลี “ผู้แต่งคำร้อง” มีโอกาสสร้าง สรรค์ผลงานคุณภาพเป็นต่อ วงการเพลง เพลงแรกที่ครูชาลีเป็นผู้ประพันธ์คำร้องคือ “เพลงรักชั่วชีวิต” ติดตาม มาด้วยเพลง ไกลบ้าน, กว้านพะเยา, ครวญ, ค่าของคน, คู่กรรม, จำเลยรัก, เจ้าพระยา, ท่าฉลอม, เท้านี้ก็ตรม, ฉันรักผิวเขา, ดวงตาสวรรค์, ตะวันยอแสง, ทะเลไม่เคยหลับ, พุ่มรวงทอง, เทวดาเดินดิน, เธออยู่ไหน, นาม ชีวิต, น้ำเซาะทราย, บ้านเรา, บ้านทรายทอง, ป่าลั่น, โพระดก, ไม่อยากให้โลกนี้มีความรัก, เหมือนไม่เคย, มนต์รักบ้านนา, แม่กลอง, มนต์รักดอกคำใต้, ยามซึ้ง, รักเธอเสมอ, เรือนแพ, ลาก่อนสำหรับวันนี้, ละอองดาว, ลูกอีสาน หลานย่าโม, วังบัวบาน, แสนสลับ , สักขีแม่ปิง, สวรรค์มืด, สายชล, หยาดเพชร และเพลงที่ตั้งใจจนคนรู้จักกันไปทั่ว คือ "อาลัยรัก"

ผลงานที่ภาคภูมิใจอย่างที่สุดของครูชาลี คือ การได้แต่งเพลงให้กับ ชรินทร์ นันทนาคร ในการสร้างภาพยนตร์เรื่อง "ลมหนาว" เพลงนั้นคือ "สดุดีมหาราชา"

ครูชาลี อินทรวิจิตร สมรสกับนักแสดงหญิง ศรินทิพย์ ศิริวรรณ โดยงานเพลง ที่ได้รับรางวัลพระราชทานแผ่นเสียงทองคำ ได้แก่ อาลัยรัก, น้ำตานกขมิ้น และ สตรีหมายเลขศูนย์ ต่อมา ครูชาลี อินทรวิจิตร ได้พัฒนาเป็นผู้กำกับภาพยนตร์ เรื่องแรกคือ “7 พระกาฬ” เป็นการระดมนักแสดงดังในยุคนั้น ได้แก่ สุรสิทธิ์ สัตยวงศ์, มิตร ชัยบัญชา, รุจน์ รัชกุล และอดุลย์ ดุลยรัตน์ มีการแต่งเพลงประกอบภาพยนตร์, เพลงประจำสถาบันการศึกษา และเพลงเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น เพลงสดุดีมหาราชา ซึ่งเป็นเพลงประกอบ ภาพยนตร์เรื่องลมหนาว

รางวัลที่ได้รับด้านภาพยนตร์ได้แก่ รางวัลตุ๊กตาทอง (พระสุรัสวดี) รางวัลสุพรรณหงส์ และ ภาพยนตร์แห่งชาติ จากภาพยนตร์เรื่องลูกทาส, บ้านทรายทอง, ลูกเจ้าพระยา, ค่าของคน, อาจารย์อ้วน สติเฟื่อง, เพชรตัดหยก, ผาง ร.พ.ท., น้ำเซาะทราย และครูจันทร์แรม โดยภาพยนตร์เรื่อง “เกวียนหัก” เป็นผลงานภาพยนตร์เรื่องสุดท้ายของ ครูชาลี อินทรวิจิตร นำแสดงโดย สรพงษ์ ชาตรี และ นันทนา เงากระจ่าง ส่วนรางวัลละครโทรทัศน์ได้แก่ รางวัลเมขลา จากเรื่องทหารเสือพระเจ้าตาก, สมเด็จพระนเรศวรมหาราช นอกจากนี้ยังได้รับรางวัลกิตติคุณ สังข์เงิน จากสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5

ปี พ.ศ. 2536 ครูชาลี อินทรวิจิตร ได้รับการเชิดชูเกียรติจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ให้เป็นศิลปินแห่งชาติ “สาขาศิลปะการแสดง (ผู้ประพันธ์คำร้อง-ผู้กำกับภาพยนตร์)” ซึ่งถือเป็นบุคคลเดียวของประเทศที่ได้รับเกียรติ 2 ด้าน คือ ด้านประพันธ์คำร้อง กำกับภาพยนตร์ และยังได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตติยจุลจอมเกล้าวิเศษ จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ครูชาลี อินทรวิจิตร ผู้แต่งเล่าให้ “อำนวย จันเงิน” เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำหนังสือที่ระลึกคอนเสิร์ตเชิดชูครูเพลง ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน 2542 ณ เกาะนางยวน อ.เกาะพะงัน จ. สุราษฎร์ธานี โดย กล่าวถึงที่มาของเพลงท่าฉลอมว่า “. . . ผมแต่งเพลง “ท่าฉลอม” ซึ่งแต่งในงานวันเกิดพี่สาวที่ท่าฉลอม พี่สาวบ่นผมว่า “แต่งแต่แสนแสบ บ้านเราก็มีอะไรดี ๆ ทำไมบ้านเราเล็กนักหรือ ไม่มีคุณค่าอะไรเลยหรือไง” ผมน้อยใจเดินมานั่งที่ท่าเรือ เจอเจ้าของท่าผมหงอกชื่อ “บุญเย็น” ขณะนั้นเรือออกจากท่าไปแล้ว “ท่าฉลอม” อีกฝั่งของแม่น้ำท่าจีนคือ “ท่ามหาชัย” ถ้าจะไปต้องรอเรือลำนั้นกลับมา ผมเลยคุยกับบุญเย็น บุญเย็น เล่าให้ฟังว่า “แกว้ยน้ำเก่งมาก เก่งที่สุด แกเคยเป็นคนหาปลาเก่งมาก เคยดำน้ำสาวอวน เลือกปลาสวย ๆ ผูกเอว เคยเอาเสื้อผ้าทูนหัวว้ยน้ำเอาปลาไปให้สาวคนรักชื่อ พะยอม เพลง “ท่าฉลอม” ชรินทร์ เป็นคนขับร้องต่อมาครูชาลีแต่งให้ รวงทอง ร้องอีกเพลงหนึ่งชื่อเพลง “สาวมหาชัย” และแต่งเพลงคู่ให้ 2 คนร้องคู่กันชื่อเพลง “สาวมหาชัย อาลัยท่าฉลอม. .”

ชรินทร์ นันทนาคร กล่าวถึง “เพลงท่าฉลอม” ไว้บนเวที ในงาน “คอนเสิร์ตเชิดชู ครูเพลงครั้งที่ 2 ชาลี อินทรวิจิตร” ที่สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) จัดขึ้นเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2538 ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย ไว้ว่า

“... ครูชาลีเอานี้ร้องไปให้ผมในวันแรก ผมเห็นเนื้อเพลง... โดยเฉพาะท่อนสุดท้าย... ผมนึกในใจว่า จะมีคนบ้าที่ไหนมาแต่งเพลงได้ตืออย่างนี้...”

“...ใจผมไม่ค่อยดี ผมจะไปร้องอัดเสียงดนตรีสมัยก่อน ต้องไปร้องอัดเสียงกับดนตรีจริง ๆ เป็นสมัยที่ดนตรีคือ ชีวิต ดนตรีเป็นชีวิตแท้ ๆ ไม่เหมือนสมัยนี้ดนตรีใช้คอมพิวเตอร์ แต่สมัยนั้นยังคงใช้มนุษย์เล่น ซึ่งมีลีลา มีวิญญาณ มีชีวิต ดนตรีที่ครบ ฟังแล้วให้ความไพเราะเกิดความชื่นบานแก่ชีวิตจริง ๆ เวลา ร้องก็ร้องไปกับดนตรีด้วยกัน... พอดนตรีขึ้นเพลง ครูชาลีบอกว่า “เฮ้ยบ้านเกิดกูนะ มึงร้องดี ๆ” ร้องไม่ดี ก็ต้องร้องใหม่ ตอนนั้นบันทึกเสียงที่ห้องบันทึกเสียง กมลสุโกศล ที่ทุ่งมหาเมฆ ปี 2500....”

เพลงท่าฉลอมโด่งดังไปทั่วประเทศ สถานีวิทยุเปิดเพลงนี้วันละหลายๆ ครั้ง นักพากย์หนังเร่หนังชายยาจะต้องไปหาซื้อแผ่นเสียงมาเปิดเรียกคนก่อนฉายหนัง

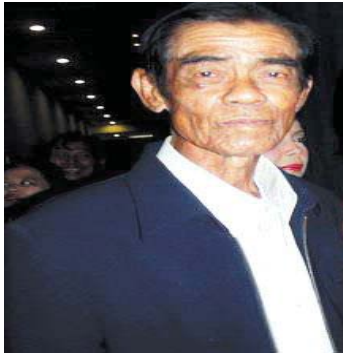
จากความนิยมเพลงทำให้ชาลี อินทรวิจิตร ต้องแต่งเพลง “สาวมหาชัย” ซึ่งเป็นเพลงแก้ของท่าฉลอม ให้ รวงทอง ทองลั่นทม ขับร้อง และแต่งเพลงคู่ “มหาชัยอาลัยท่าฉลอม” ให้ชรินทร์ และ รวงทอง ขับร้องคู่กัน เมื่อปี พ.ศ. 2504 นอกจากนั้นยังนำไปสร้างรีวิวหรือละครเพลง ออกจากทางโทรทัศน์ เมื่อปี พ.ศ. 2506

เพลงท่าฉลอม

คำร้อง ชาลี อินทรวิจิตร/ทำนอง
สมาน กาญจนผลิน

พื่ออยู่ไกล ถึงท่าฉลอม
แต่พี่ไม่ตรอม เพราะรักพะยอม ยามยาก
ออกทะเล จะหาปลา มาฝาก
แม่คุณขวัญใจ คนยาก รับของฝาก จากพี่ได้ไหม
โปรดเมตตา รักพี่สักนิด
พื้มอบชีวิต อุทิศให้สวามหาชัย
แบกความรัก ข้ามทะเลมาให้
ฝ่าลมและคลื่นเท่าไร รักจึงได้ว่ายน้ำข้ามมา
ท่าฉลอม กับมหาชัย
จะคิดทำไมว่าไกล เชื่อมความรักไว้ดีกว่า
ตอบเพียงสักคำ ว่าไม่รัก จะหักใจลา
ซ่อนตัวตามประสา จะหนีซ่อนหน้าห่างไกล
เรื่องทะเล นั้นพี่พอรู้
แต่เรื่องเจ้าชู้ไม่รู้จะทำอันใด
หยิ่งทะเล พอคะเนดูได้
แต่ความรักเกิน ครัวญใคร่ ลึกเท่าไร ไม่รู้หยิ่งถึง
เพลงนี้ บันทึกเสียง โดย ชรินทร์ นันทนาคร เมื่อ ปี พ.ศ. 250

● ปราชญ์เพลง (ครูเพลง) ฉลอง ภูสว่ง

ภาพที่ 285 ปราชญ์เพลง (ครูเพลง) ฉลอง ภูสว่ง

ฉลอง ภูสว่ง (พ.ศ. 2481 - ปัจจุบัน) นักดนตรี นักแต่งเพลงลูกทุ่งชาวสมุทรสาคร ผู้แต่งเพลง "ปูไข่ไก่หลง" ฉลอง ภูสว่ง เกิดที่ตำบลบางโทรัด อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาครโดยกำเนิด

ฐานะทางครอบครัวยากจน เรียนได้เพียงชั้น ป.3 ต้องออกมาทำงานบ้านอยู่ 2 ปี จึงกลับไปเรียนจนจบชั้น ป.4 จากโรงเรียนเมืองสมุทรสาครเป็น คนเรียนเก่ง แต่ต้องออกมารับจ้างเดินเรือขนส่งเกลือ ไปขายที่กรุงเทพฯ

ครั้งหนึ่งอายุประมาณ 14 ปี เรือเกลือได้ไปจอดค้างคืนที่ท่าหน้าวัดแหลมสุวรรณาราม ตำบลท่าฉลอม ในคืนนั้นมีงานวัด จึงได้ไปดูดนตรี "คณะบางกอกแมนโป้" ที่มาเล่นที่วัดบ้านแหลม รวมนักร้องที่มีชื่อเสียงมากมาย เช่น คุณเอมอร วิเศษสุข คุณสมศรี ม่วงสอนเขียว ครูสุรพล สมบัติเจริญ และคุณเฉลิม (ทหารเรือ) และคุณสมยศ ทศนะพันธ์ จึงมีโอกาสดูดนตรี คุณฉลองเห็น คนเป่าแซกโซโฟน รู้สึกทั้งมีปฏิกิริยาอยากฟัง จึงเกิดแรงบันดาลใจอยากจะได้สวมสูทและยืนเป่าเครื่อง ดนตรี กลับมาบ้านจึงได้ฝึกหัด สีซอกับลุงเดิม ครูฉลองมีโอกาสนับแซกโซ โฟน มาทดลองเป่าเมื่อมีโอกาส

ครูฉลองร้องเพลงได้ดี เมื่อมีการประกวดร้องเพลงที่ไหน ก็จะขึ้นประกวดได้ที่หนึ่งบ้าง ไม่ได้บ้าง ดันรนไผ่ฝนไปเรื่อยๆ จนครบเกณฑ์ ทหารครูฉลองมีโอกาสไปเป็นทหารเรือทำการฝึก 2 เดือนจึงย้ายเหล่าเนื่องจากความรักในดนตรีเป็นชีวิตจิตใจจึงมีโอกาสไปอยู่วงดนตรีทหาร เรือ เริ่มฝึกเป่าแซกโซโฟนและเรียนโน้ตเพลง ทำให้มีความ สามารถ และมีประสบการณ์มากขึ้น สามารถร้องเพลง แต่งเพลง และเล่นดนตรีได้บ้างพอสมควร เมื่อ ออกจากทหารแล้ว ก็ไปสมัครอยู่กับคณะรำวงดาราน้อยที่ชลบุรี รี ครูฉลองเล่นดนตรีร้องเพลงมีรายได้คืนละ 200 - 300 บาท มีนักร้องร่วมรุ่นดังหลายคนสมัยนั้นคือ บุปผา สายชล เรียม ดาราน้อย พนม นพพร บรรจบ เจริญพร จนในที่สุดเหลือครูฉลอง ภูสว่ง อยู่คนเดียว อยู่กับคณะรำวงได้ 5 ปี ก็กลับบ้านบางโทรัด ทำงานอยู่ระยะหนึ่ง

จากนั้นก็ไปอยู่กับวงดนตรี พนม นพพร และ วงดนตรีของ บุปผา สายชล ต่อมาครูฉลอง แต่งงานมีลูก 2 คน เปลี่ยนอาชีพเป็นพายเรือค้าขาย แต่กิจการไม่ดี ขายเรือไปได้เงินมาหมื่นกว่าบาท แบ่งเงินไปซื้อแซกโซโฟนา 1 ตัว มาเป่า ชาวบ้านใกล้เรือนเคียงแหกหู เริ่มหัดแต่งเพลงถึงตีหนึ่งตีสอง ไม่หลับไม่นอน ภรรยาที่บ่น ครูฉลองหวังลึกๆ ว่าสักวันหนึ่งต้องทำให้ได้ ครูฉลองได้ออกตระเวนเล่นดนตรีเคยเป็นนักดนตรีประจำกองดุริยางค์ทหารเรือ เคยเป็นกองเชียร์ร่ำวง และเล่นวงดนตรีกับ วงดนตรีจุฬารัตน์ของครูมงคล อมาตยกุล วงของศรีไพร ไฉพระ วงของบุปผา สายชล วงของบรรจบ เจริญพร จนสามารถตั้งวงดนตรีเป็นของตัวเอง

ครูฉลองเขียนเพลงจริงจังเมื่ออายุ 21 ปี เพลงแรกที่อัดแผ่นเสียงก็ดังเลยชื่อเพลง "ลาก่อนความโกหก" ร้องโดยนักร้องชื่อ บุญมี (ระพิน ภูไท) จากนั้นก็ได้เริ่มแต่งเพลงต่างๆ ขึ้นมาอีกมากมายหลายเพลง เขียนให้ระพิน ภูไท ร้อง 10 กว่าเพลง ซึ่งเพลงเหล่านี้ดังเกือบหมดทุกเพลง เช่น เพลง "ป๊อกลอกพี่" "คิดถึงแหม่ม" "เอาคำว่ารักของเธอคืนไป" "สระบุรีร้องไห้" "คุณนายร้องไห้" "คนจนเป็นอย่างไร" "เรณูอยู่ไหน" "ฝนพรำที่อัมพวา" "คิดถึงพี่น้อย"

ครูฉลอง ภูสว่าง ได้แต่งเพลง "เจ้าสินอนกอดไผ่" "ไถ่มาตาฟาง" ขับร้องโดย มานะ (จิรพันธ์ วีระพงษ์) ซึ่งเคยอยู่วงจุฬารัตน์ วงเสน่ห์ โกมารชุน มีนักร้อง ปัทมา สังข์ทอง , ศรีไพร ไฉพระ , บรรจบ เจริญพร , ชาตรี ศรีชล, เรียม ดาราน้อย, ภูชิต ภูสว่าง, ศรชัย เมฆวิเชียร, ระพิน ภูไท เสกศักดิ์ ภูกันทอง (ร้องเพลงที่ขึ้นต้นว่า.... จะหลับตาลงไปได้อย่างไร....) ชายธง ทรงพล จากสิงห์บุรี (ร้องเพลงที่ขึ้นต้นว่า ช่างเถอะคนงาม...) และได้แต่งเพลงอื่นๆ ขึ้นมาอีกมากมายหลายเพลง เช่น เพลง "คุณนายโรงแรม" (ระพิน ภูไท ร้อง) "เดียวรักเดียวลืม" (ระพิน ภูไท ร้อง) "หยุดก่อนคนจน" (ภูชิต ภูสว่าง ร้อง) "รอทั้งปี" (น้ำอ้อย พรวิเชียร ร้อง) "หน้าไม่ทันสมัย" (ชายธง ร้อง) และได้แต่งเพลงประกอบภาพยนตร์ เช่น เพลง "เพลงรักดอกไม้บาน" "ทหารเกณฑ์" แต่งให้กับสุนารี ราชสีมา 12 เพลง รวมผลงานเพลงที่แต่งไป ไม่น้อยกว่า 200 เพลง

หลักคิดในการแต่งเพลงของครูฉลองคือ / ขั้นแรกฟังเสียงนักร้องก่อนว่า โทน (Tone) เสียงอะไร ดูรูปร่างลักษณะของนักร้องจะร้องเพลงแบบไหน / ขั้นต่อไปก็อ่านน้ำเสียงของนักร้อง น่าจะออกมาเป็นอะไร บ้าง / เสร็จแล้วครูฉลองก็จะฮัมเพลง (การร้องเบาๆ เวลาสบายใจมีความสุข) บันทึกลงไปเปิดไปเปิดมา ฟังหลาย ๆ เที้ยว เสียงนี้ร้องว่าอะไร เขียนเนื้อเพลงอะไรให้เขาร้อง เมื่อเขียนไปแล้วถึงจะเหมาะสมเสียง ฟังดูจนเข้าไปในหูซึมลึกลงไป / ขั้นต่อไปก็เปิดฟังจะได้เนื้อเพลงที่สอดคล้องกับทำนองที่ต้องการ / ขั้นต่อไปก็เริ่มวางเค้าโครงเขียนออกมาเป็นเพลง / แล้วจึงคิดชื่อเพลงว่า ชื่อเพลงอะไรดี จึงจะเหมาะสมเนื้อหาหรือยุคสมัย / เมื่อได้แล้วก็เอาชื่อมาขยายความ ชื่อนี้ เป็นเรื่องนี้นั่นนอน เช่น "คนข้าประจำชอย"

ครูฉลองคิดเพลงและแต่งเพลงได้เร็วท่าน เล่าว่า “เคยเขียนได้ถึง 6 เพลง ต่อวันก็เคยมี อย่างเช่น เพลง ประกอบภาพยนตร์เรื่อง "เทพเจ้าบางปูน" แต่งได้ 6 เพลงต่อวัน ได้ค่าเหนื่อยเพลงละ 10,000 บาท 6 เพลงก็ 60,000 บาท ครูฉลองเล่าอย่างภูมิใจ”

ฉลอง ภู่อ่าง เป็นคนเขียนเพลงลูกทุ่งที่เก่งที่สุด ในวงการคนหนึ่ง คุณครูฉลองเก่งมาก ในเรื่องของการประชดผู้หญิง แดกดันผู้ชาย โดยเอาบรรยากาศของบ้านเมืองมาใส่ทำให้ผู้ฟังนั้นฟังแล้วรู้สึกว่าเป็นเรื่องราวของคนในเพลงนั้นเป็นเรื่องจริงขึ้นมา เช่น เพลง " ปู่ไข่ไก่หลง" ที่ฉลองเขียนให้ ชายธง ทรงพล ร้องก็เป็นตัว อย่างที่ดี " ...ช่างเถอะคนงาม ขอลอยตาม ตามวาสนา พี่ไม่มีปัญญาขวยตามองหน้าทำเมิน ลืมได้ ลืมไป ลืมไปลืมได้ก็เชิญ พี่จนคนไร้เงิน เดินย่ำตอกน้องบอกว่าโซ.." นอกจากเพลงนี้ยังมี "ไก่อานาฟาง" จีระพันธ์ วีระพงษ์ " คนดั่งลิ้มหลังควาย " (พุ่มพวงร้อง) " คุณนายโรงแรม" (ระพิน ภูไท ร้อง)

ฉลอง ภู่อ่าง เป็นคนที่มีความสัมพันธ์กับทางโปรดิิวเซอร์ที่สูงมาก เพราะสามารถปั่น จีระพันธ์ วีระพงษ์ (กระเป๋ารถม) ให้โด่งดังได้จากเพลง "ไก่อานาฟาง" สร้าง ศรชัย เมฆวิเชียร (เด็กอุ้มมรด) ขึ้นมาเป็นนักร้องดังเช่นเดียวกับทำให้ ระพิน ภูไท ดังได้อีกเหมือน ระพิน (ไม่มีแวนอะไรเลย)

ในช่วงที่ครูฉลอง ภู่อ่าง มีชื่อเสียง มีผู้คนไปมาหาสู่มากมาย บางคนมาขอความรู้จากเพลง บางคนมาฝึกร้องเพลง โดยเริ่มจากเลียนแบบนักร้องที่มีชื่อเสียงจนมีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง นักร้องที่มีชื่อเสียงที่มาหา ครูฉลอง ภู่อ่าง อยู่เสมอ คือ ศรชัย เมฆวิเชียร, สดใส รมโพธิ์ทอง, สุณารี ราชสีมา, แจ็ค ธนพล

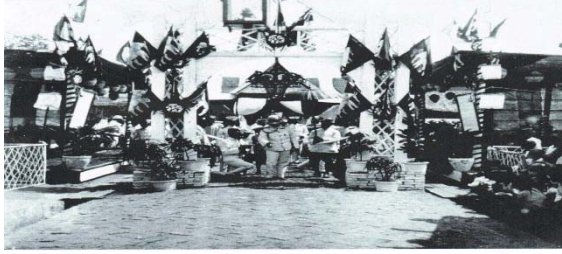
ครูเล่าว่า “การแต่งเพลงเหมือนละครที่ยาวมากที่เกิดขึ้นมาไม่รู้กี่ปี เรานำเรื่องมาย่อจนจบ ตอนจบเราจะให้จบแบบไหน เพลงแต่ละเพลงเหมือนละครเรื่องหนึ่ง เรานำมาสรุปให้เหลือนิดเดียว” บางเพลงจบพร้อม ชื่อเพลง เช่น เพลง "จำกันบ่ได้กา" จะแต่งเพลงใด ให้ใครร้องต้องศึกษาบุคลิคนักร้องก่อน

ครูฉลอง ภู่อ่าง ได้รับพระราชทานเสาอากาศทองคำ ที่โรงละครแห่งชาติ ซึ่งเป็นที่ปราบปลื้มสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ 2520 จากเพลง "อ้อนจันทร์"

รางวัลพระราชทานจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ 1 ครั้ง ในงานกึ่งศตวรรษลูกทุ่งไทย 2521

รางวัลพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา 2 และ 3 ครั้ง ได้รับรางวัลกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย 2532 จากเพลง "คุณนายโรงแรม" และ "อ้อนจันทร์" ได้รับรางวัลกึ่งศตวรรษเพลงลูกทุ่งไทย 2534 จากเพลง "ปู่ไข่ไก่หลง"

● การจัดตั้งสุขาภิบาลท่าฉลอม

พระราชพิธีเปิดถนน “ถวายเป็น” ตำบลท่าฉลอม
เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๔๘

ภาพที่ 286 พระราชพิธีเปิดถนน “ถวายเป็น”

ภาพที่ 287 ราษฎรท่าฉลอมตั้งโต๊ะบูชาและรอรับ
เสด็จ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชประสงค์อันแรงกล้าที่จะจัดให้มีชัยภูมิที่ดีเกี่ยวกับ พระบรมราชานุภาพของพระมหากษัตริย์ของประเทศ เช่น อารยประเทศได้ถือปฏิบัติ และ ทรงมีพระราชดำริที่จะให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการปกครองประเทศ เพื่อช่วยกันทำนุบำรุงบ้านเมืองให้เจริญลุ่ล่งแนวคิดแบบใหม่ของการปกครองในประเทศตะวันตก ในระยะแรกได้ทรงโปรดเกล้าฯ อนุญาตให้กระทรวง มหาดไทยดำเนินการเปลี่ยนแปลง ให้ผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านและกำนัน เป็นผู้ได้รับเลือกมาจากประชาชนในท้องถิ่น แทนที่ทางรัฐบาลจะเป็นผู้แต่งตั้งเช่นในสมัยก่อน

สมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ผู้รับผิดชอบในราชการและเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายสำหรับหัวเมืองในส่วนภูมิภาคก็ได้ทรงดำริ ที่จะดำเนิน การตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเรื่อยมา การสุขาภิบาลกรุงเทพฯได้เริ่มงานมาหลายปี การจัด ตั้งการสุขาภิบาลหัวเมืองยังไม่สามารถจะทำได้ เพราะเสด็จในกรมฯ ทรงเห็นว่าประชาชน ยังไม่พร้อมที่จะรับแนวคิดแบบใหม่ จึงต้องการที่จะทำให้ประชาชนมีความเข้าใจ และเห็นคุณประโยชน์ของการสุขาภิบาลนี้เสียก่อน อีกหลายปี จนกระทั่งถึง ร.ศ.124 (พ.ศ. 2448) สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพจึงทรงเริ่มงานจัดตั้งสุขาภิบาลหัวเมืองขึ้นเป็นครั้งแรกโดย ทรงเลือกเอาตำบลท่าฉลอม ซึ่งขณะนั้นอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมสกปรก รกรุงรัง จนไม่เป็นที่สพพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ จึงได้มีตราฉบับนี้มายัง พระยาพิไชยสุนทร เมื่อได้รับตราฉบับนี้แล้วขอให้เรียกกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ตลาดท่าฉลอมมาประชุม อ่านตราฉบับนี้ให้ฟังและปรึกษากันดูว่าจะควรทำอย่างไร กับตำบลท่าฉลอมซึ่งขณะนั้นอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมเป็นที่สกปรก รกรุงรัง อย่าให้พระเจ้าอยู่หัวทรงติเตียนได้"

ในที่สุดผู้ว่าราชการเมืองสมุทรสาครทั้งกำนันผู้ใหญ่ บ้านได้ชักชวนให้ประชาชนและพ่อค้าในตำบลท่าฉลอมร่วม มือช่วยกันสละเงิน ได้แก่ การเรียโรเพื่อนำมาปรับปรุงตลาด ท่าจีนให้สะอาด ได้เงินเป็นจำนวนทั้งสิ้น 5,472 บาท โดยได้นำเงินจำนวนที่ได้มาทำเป็น ถนนปูอิฐขนาดกว้าง 2 วา ได้ยาวถึง 11 เส้น 14 วา และ จ้างคนปิดกวาดเศษขยะมูลฝอยที่ทิ้ง จนตลาดท่าจีน สะอาด เป็นระเบียบสมควรปรารภณา

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรง มีความยินดีเป็นอันมาก พระองค์ทรงรายงานทูลเกล้าถวายต่อพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ให้ทรงทราบถึงความร่วมมือร่วมใจของประชาชนชาวท้องถิ่น ในตลาดท่าฉลอมในการสละเงินทองปรับปรุงบ้านเมืองให้เจริญขึ้นและในขณะเดียวกันเสด็จในกรมก็ได้ทรงเห็นเป็นโอกาสอันงาม ที่จะเริ่มงานสุขาภิบาลหัวเมืองขึ้นที่ตำบลท่าฉลอมเป็นแห่งแรกเสียเลย เพราะสิ่งที่ดำเนินการไปนั้นยังต้องมีการบำรุงและเสริม สร้างกันต่อไปอีก จึงทรงเสนอต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมขอพระบรมราชานุญาต แก่ไข"ภาษีโรงเรือน" เพื่อ จัดสมทบเป็นรายได้ แก่สุขาภิบาลที่ ตั้งขึ้น หน้าที่โดยย่อ ๓ ประการของสุขาภิบาลที่เสด็จในกรมทรงเสนอไว้แต่แรก คือ

- (1) ซ่อมแซมรักษาถนนหนทาง
- (2) จุดโคมไฟให้มีแสงสว่างในเวลาค่ำคืนเป็นระยะตลอดถนนในตำบลนั้น และ
- (3) ให้จ้างลูกจ้างสำหรับกวาดขนขยะมูลฝอยของโสโครกต่าง ๆ ในตำบลนั้นไปทิ้งเสียที่อื่น

เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของพระราชประสงค์ แห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ในด้านการสุขาภิบาล พระองค์จึงเสด็จไปทอดพระเนตรและไปเป็นเกียรติ ปวงชนควรจะได้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ในการเปิดถนนที่ราษฎรตำบลท่าฉลอมออกเงินสร้างสำเร็จตั้งชื่อว่า"ถนนถวาย" เมื่อวันที่ 18 มีนาคม ร.ศ.124 นับว่าเป็นการเริ่มงานสุขาภิบาลหัวเมืองขึ้นเป็นแห่งแรกด้วย

คณะกรรมการสุขาภิบาลท่าฉลอมชุดแรกที่ได้ตั้ง ขึ้นประกอบด้วยสมาชิกดังนี้ คือ (1) หลวงพัฒนการภักดี กำนันตำบลท่าฉลอม (2) ขุนพิจารณ์นรกิจ (3) ขุนพินิจนรการ (4) จินปัก (5) จินสุข (6) จินเนา (7) จินอุ๊ต (8) จินโปผู้ใหญ่บ้าน

การบริหารงานสุขาภิบาลท่าฉลอมในระยะต่อมาเป็น ไปอย่างเรียบร้อยดี เพราะปรากฏว่า การเก็บภาษีโรงเรือนในตลาดท่าฉลอมได้เก็บตลอดทุกบ้านเรือนทั้งที่ทำการค้าขายหรือมิได้ค้าขาย และไม่ว่าในบังคับใดๆ ย่อมเสียให้โดยไม่เกี่ยงงอน การจ่ายเงินของคณะกรรมการสุขาภิบาลก็จ่ายโดยเข็มัดเข็ม ด้วย

ความรู้สึกเสียตายนเงินและมีบัญชีโฆษณาให้คนทั้งหลายทราบเสมอทุกเดือนว่าเก็บเงินได้เท่าใด จ่ายใช้ไปเท่าใด คงเหลือเป็นเงินเท่าใด ตามความต้องการของสมเด็จพระเจ้านาบีทุกประการ

พระองค์ได้ทรงแนะนำ ให้ข้าหลวงเทศาภิบาลไปจัดหาสถานที่เพื่อจัดตั้งการสุขาภิบาลขึ้นเป็นการทดลองในท้องที่ ๆ มีความจำเป็นและสมควรที่จะจัดก่อน แต่การจัดตั้งการสุขาภิบาลนี้เสด็จในกรมทรงดำริให้ "เกิดจากความนิยมของราษฎรก่อน คือ ให้ราษฎรนำหน้า และรัฐบาลตามหลัง" ทั้งนี้ เพื่อให้การสำเร็จไปด้วยความชอบของประชากร

- ประวัติเรือฉลอม

ภาพที่ 288 เรือฉลอม

ภาพที่ 287 ป้อมวิเชียรโชฎกที่อยู่บริเวณท่าเรือ

จากความหมายของพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายว่า “เรือฉลอม” คือ เรือต่อชนิดหนึ่งคล้ายเรือกระแซง หัวท้ายงอนเรียว กลางป่อง ตัวเรือเป็นเหลี่ยม กระดานข้างเรือเป็นพับเกล็ด นิยมใช้ตามหัวเมืองชาย ทะเลแถบปากอ่าว สำหรับบรรทุกสินค้าหรือหาปลา สมัยโบราณเวลาเกิดศึกสงครามก็จะถูกเกณฑ์ไปใช้ในราชการทัพด้วย อาจติดใบหรือไม้ก็ได้.

เรือฉลอมชายฝั่ง คำว่า **ฉลอม** หมายถึง เรือใบชนิดใดชนิดหนึ่งจะใช้แบบใดก็ได้ เรือฉลอม เป็นเรือ ใบที่รักษารูปแบบดั้งเดิมไว้ เรือฉลอมเดิมใช้เป็นเรือประมง และใช้เป็นเรือลำเลียงสินค้า ตัวเรือยาว กินน้ำตื้น กาบเรือสูงพ่นน้ำมาก สังเกตได้จากทวนหัวทวนท้ายตรงและยื่นขึ้น ส่วนมากเสาใหญ่เอนไปทางซ้ายเรือ จะใช้หางเสือสองอันห้อยลงไปสองข้างกาท้ายเรือ ตอนบนยึดกับหลักหางเสือ และถัดลงไปยึดไว้กับกาท้ายเรือ เมื่อจอดเรือทำการจับปลา อาจถอดหางเสือเรือขึ้นข้างหนึ่งก็ได้ และตั้งไว้ท้ายเรือโดยเอาหางเสือเรือทำหน้าที่เป็นใบเรือ เพื่อให้หัวเรือหันสู่ลม เรือฉลอมขนาดเล็กจะใช้ใบแฉวนขนาดใหญ่ใบเดียว ซึ่งโดยทั่วไปจะยึดปลายมุมใบตอนล่างไว้กับเสา เรือขนาดใหญ่ขึ้นจะมีใบหน้า (ใบหัวเรือ) ขนาดเล็ก

อีกใบหนึ่งไม่มีสายยึดเสา เพื่อสะดวกในการลัมเสา และมักใช้ใบแขวนแบบจีน เรือฉลอมที่ใช้ใบแขวนชนิดแหลม (ปลายบนข้างหนึ่งแหลม) ทวนหัวทวนท้ายยื่นขึ้นมา และใช้หางเสือเรือชนิดติดอยู่ที่สองข้างกาบท้ายเรือนี้ มีส่วนสำคัญมาก หรือเอาแบบเรือมาจากมลายูผสมอินโดนีเซีย การผลิตเรือฉลอมขายฝั่งจำลองจากไม้สักทอง เป็นหนึ่งในภูมิปัญญาของจังหวัดสมุทรสาคร

- ประวัติคลองโคกขาม

ภาพที่ 289 คลองโคกขาม

คลองโคกขาม เป็นคลองที่มีลักษณะคดเคี้ยวมากนับร้อยโค้งในลักษณะ โค้งข้อศอก แคบ และตื้นมาก โดยเฉพาะตอนเวลาน้ำลง การเดินทางด้วยเรือในคลอง ในสมัยก่อนชาวบ้านจะเข้าคลองรอเวลาในจังหวะน้ำขึ้นสูงจึงจะสะดวก แต่ถ้าเดิน ทางตอนน้ำลงมาก ๆ บางช่วงคลองจะต้องมีการลงเข็น ค้ำ ถ่อเรือ หรืออาจต้องติดอยู่กลางคลองรอจนน้ำขึ้นจึงจะไปต่อได้ ถ้าคนนอกพื้นที่ไม่คุ้นเคยเส้นทางมาก่อน ก็ยากจะรู้ได้ว่าช่วงข้างหน้าที่ค้ำน้ำนี้ไปแล้วจะเป็นอย่างไร เนื่อง จากช่วงที่เรือจะเข้าค้ำน้ำจะมองไม่เห็นลักษณะของลำคลองข้างหน้าว่าจะคดไปทางซ้ายหรือขวา มากน้อยแค่ไหน และจะมีสิ่งกีดขวางอะไรอยู่บ้าง โดยเฉพาะสองฝั่งคลองเป็นป่าที่เต็มไปด้วยต้นแสมและต้นโกงกางที่มีกิ่งก้านจะยื่นออกมากรูกร้างในคลอง และ ในสมัยก่อนแถบนี้มีผู้คนอาศัยอยู่น้อยมาก จะผู้คนอาศัยอยู่ก็อยู่กันกลุ่มเป็นหมู่ สภาพคลองยากแก่การช่วยกันดูแล ทำให้ครั้งที่พระเจ้าเสือหรือสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พ.ศ. 2246-2252) เสด็จประพาสต้นไปตามลำคลองโคกขาม ด้วยเรือพระที่นั่งเอกชัย ได้เกิดอุบัติเหตุเรือพระที่นั่งชนกิ่งไม้หัก ทำให้พันท้ายนรสิงห์ต้องถูกประหารชีวิต และต่อมาพระเจ้าเสือทรงโปรดให้ขุดคลองลัดตัดทางคดเคี้ยวของคลองโคกขามในบางส่วนให้ตรง โดยให้เจ้าพระยาราชสงครามเป็นแม่กองคุมไพร่พลจำนวน 3,000 คน

ขุดคลองตัดจากคลองโคกขาม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2248 ให้มีแนวตรงมาเชื่อมต่อกับ แม่น้ำ ท่าจีน ขนาดคลอง กว้าง 5 วา ลึก 6 ศอก เสร็จในปี พ.ศ. 2252 ในสมัยของพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ เมื่อขุดเสร็จจึงได้ พระราชทานนามว่า “คลองสนามไชย “ ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “คลองมหาชัย” แต่บางครั้งชาวบ้านก็ เรียกว่า “คลองด่าน” และที่ช่วงปลายคลองมหาชัย จะผ่านปากคลองโคกขามอีกส่วนหนึ่งในปัจจุบันยังมี ความคดเคี้ยวให้เห็นได้สัมผัสและที่ปากคลองจะมีศาลพันท้ายนรสิงห์ศาลหนึ่ง ส่วนอีกศาลหนึ่งเป็น ศาลเดิม (เก่า) อยู่ที่หน้าวัดโคกขาม

ปัจจุบันคลองโคกขาม มีขนาดกว้างขวางกว่า สะอาดกว่า และลึกกว่าสมัย 50 กว่าปีก่อน เพราะ การดูแลรักษาของหน่วยงานปกครองท้องถิ่น แต่ในบางช่วงก็มีความคับแคบ เพราะ การลุกล้ำของ บ้านเรือนและสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ของชุมชน การประกอบอาชีพทำวังกุ้ง วังปลา และถนนหนทาง ที่สำคัญคือ การเห็นคุณค่าของคลองน้อยลง และการใช้ลำคลองสาธารณะไม่เป็นไปตามบทบาทหน้าที่ของ คลองแต่โบราณ ของคนสองฝั่งคลองและผู้รับผิดชอบในพื้นที่ที่คลองไหลผ่าน

- ประวัติคลองดำเนินสะดวก

ภาพที่ 290 คลองดำเนินสะดวก

ที่มา tonghengtua.com/dumnern.html

ย่านนี้ มีคลองธรรมชาติมากมาย เช่น คลองบางป่า คลองแพงพวย คลองสีหมื่น คลองบางพัง คลอง บางนกแขวก แต่การเดินทางบกใช้ทางเกวียน (เกวียนสำหรับนั่ง ขนาดเล็ก เพื่อให้ไปได้เร็ว, เกวียนเล็กที่ ใช้เทียมด้วยโค) เส้นทางขรุขระ เละเทะ มีน้ำไหลผ่านเส้นทาง ในฤดูน้ำหลาก (ฤดูฝน) การคมนาคมส่วน

ใหญ่เดินด้วยเท้า หรือใช้พาหนะ เช่น ช้าง ม้า ทางน้ำใช้เรือพาย เรือแจว เรือ ใบ เรือสำเภา ในสมัยนั้น การเดินทางติดต่อกันทางเรือมีความสำคัญมาก ที่ทำการของรัฐจะสร้างอยู่ริมแม่น้ำ หรือคลองเป็นส่วน ใหญ่ การคมนาคมทางเรือระหว่างกรุงเทพมหานคร กับจังหวัดราชบุรี ในสมัยนั้น จะล่องมาตามลำแม่น้ำ เจ้าพระยา เข้าคลองดาว ค่นอง ไปออก จังหวัดสมุทรสาคร แล้วเข้าคลองหมา หอนไปออก แม่น้ำแม่ กลอง ที่จังหวัดสมุทรสงคราม และล่องเรือขึ้นไปถึง จังหวัดราชบุรี

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ได้ทรงพระราชดำริ เมื่อปี พ.ศ.2409 (ร.ศ. 89 ปีชาล อัฐศก ร.ศ.85 จ.ศ.1228) เห็นว่าการคมนาคมที่ไปมาระหว่างกรุงเทพฯ สมุทรสาคร มี คลองภาษี เจริญที่ทำการสัญจรไปมาได้สะดวกดี แต่ถ้ามียคลองระหว่างกรุงเทพฯ สมุทรสงคราม และราชบุรีก็จะ สะดวกขึ้นอีกเป็นอันมาก โดยที่อาศัยแม่น้ำแม่กลอง เป็นสื่อ กลาง เมื่อเป็นคลองได้ การไปมาหาสู่ โดย ทางน้ำก็จะมี ความ สามารถและคล่องตัวมากยิ่งขึ้น

ในปี พ.ศ.2409 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้า อยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ที่พระสมุหกลาโหม เป็น ผู้อำนวยการขุดคลองที่เชื่อม จาก “แม่น้ำท่าจีน” เริ่มจาก “ปากคลองบางยาง” อ.บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร กับ “แม่น้ำแม่กลอง” ต.บาง นกแขวก อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม และเป็นผู้ควบคุมดูแล ใช้กำลังของทหาร ข้าราชการ ประชาชน ตลอดจน ชาวจีนที่มาอาศัยอยู่ในเมืองไทยใหม่ๆ ร่วมกันขุด ใช้กำลังแรงงานของคนล้วนๆ โดยที่ไม่ได้ใช้ เครื่องจักร หรือเครื่องทุ่นแรงอย่างอื่นเลย คนจีนสมัยนั้นส่วนมากจะไ้ล้มเปื่อย มาเป็นผู้รับจ้างขุด หากเป็น เดือนหงาย กลางคืน จะทำการขุดดินกันทั้งคืน การทำงานกลาง คืนจะนุ่งเพียงผ้าเตี่ยวผืนเดียว ขุดดินใส่ ปุ้งก็แล้วก็หาบดินหรือแบกดินนั้นไปทิ้งนอกเขตที่ต้องการ คนจีนชอบทำงานกลางคืนอากาศดี ไม่ร้อน ทำงานได้ดี ตลอดทั้งคืนแล้วมาพักผ่อนตอนกลางวัน เอาแรงไว้ทำงานตอนกลางคืนต่อไป

คลองดำเนินสะดวกมีความยาวถึง 35 กิโลเมตร กว้างประมาณ 6 วา และลึก 6 ศอก แต่นานวัน เข้าตลิ่งถูกน้ำพัดผ่านกัดเซาะ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลจากแรงกระแทกของคลื่นเรือยนต์ประเภทต่าง ๆ เป็นเหตุ ให้คลองขุดขยายกว้างขึ้นเป็น 10 ถึง 20 วา ด้วยขนาดและความยาวของคลองที่ขุดประกอบกับเป็นคลอง ที่สะดวกในการเดินทางตัดตรงไปหลายพื้นที่ทำให้มีเจ้านายผู้ใหญ่หลายคนมาจับจองที่ดินซึ่งเป็นปารก ดง อ้อ ดงแขม และขุดคลองน้อย คลองซอยแยกจากคลองใหญ่ เพื่อเข้าสู่พื้นที่ของตน ป่าพงแขมเหล่านั้นจึง ได้มีการปรับเปลี่ยนกลายเป็นเรือกสวนไร่นา ต่อมาพื้นที่ เหล่านั้นกลายเป็นแหล่งผลิตหลักของของชาว ดำเนินสะดวก ในการทำมาหาเลี้ยงชีพ และเป็นสินค้าหลักที่สำคัญของตลาดน้ำย่านนี้

คลองดำเนินสะดวก มีระยะคลองที่ยาวมาก เป็นคลองที่ตรงไม่เหมือนคลองอื่นๆ ที่คดเคี้ยวไปมาเป็นคลองที่ขุดผ่านถึง 3 อำเภอ ใน 3 จังหวัด คือ อ.บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม ความยาวตลอดคลอง 35 กิโลเมตร เรียกว่า “คลองดำเนินสะดวก” โดยแบ่งระยะด้วย “การปักหลักเขต” ตลอดทั้งคลองมีจำนวน 8 หลัก เป็นระยะ ๆ ระยะเสาหลัก 1 ถึง หลัก 6 มีระยะห่างกัน โดยวัดทางน้ำยาวได้ 100 เส้น ส่วนหลัก 7 หลัก 8 มีระยะห่างกัน 50 เส้น โดยแต่ละหลักจะมี “เสาหินสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ 10 x 10 นิ้ว” ปักไว้ที่พื้นดิน และที่เสาหินนี้จะสลักและเขียนตัวเลขด้วยสีแดงไว้ 3 ภาษา คือ “ไทย โรมัน จีน”

หลักที่ 1. หลักศูนย์เริ่มต้นที่ “ปากคลองบางยาง” แม่น้ำท่าจีน อ.กระทุ่มแบน จ.สมุทรสาคร ห่างจาก “ประตูน้ำบางยาง” ประมาณ 1 ก.ม. เศษ ประตูน้ำบางยางไปจนถึงหลักที่หนึ่ง ระยะทางได้ 4 ก.ม. การเรียก ชื่อสถานที่นี้ คือ ระหว่างหลักศูนย์ ถึง หลักหนึ่ง ไม่มีใครเรียกกันว่า หลักศูนย์ นิยมเรียกว่า ประตูน้ำบางยาง หรือ ปากคลองบางยาง ซึ่งอยู่ในเขต อ.กระทุ่มแบน และ อ.บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร

หลักที่ 2 หลักที่ 3 หลักที่ 4 ตั้งอยู่ในเขต อ.บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร

หลักที่ 5 ตั้งอยู่หน้าวัดประสาธสิทธิ์ อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

หลักที่ 6 ตั้งอยู่ อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

หลักที่ 7 ต้นเขตหลักเจ็ด มีวัดหลักहरदनาราม ต.ศรีสุราษฎร์ ตั้งอยู่ในเขตหลักเจ็ดที่เรียกเป็นหลักเนื่องจากมีระยะ สั้นประมาณ 50 เส้น คือตอนต้นของหลักเจ็ด และตอนปลายหลักเจ็ด มีเรียกกันว่าหลักเจ็ด แต่เป็นส่วนน้อยไม่ค่อยเรียกกันอยู่ในเขต อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

หลักที่ 8 เขตหลักแปด ตอนปลายของหลัก จะเรียก ชื่อกันว่าหลักแปด มีระยะประมาณ 50 เส้น ซึ่งมีเขต อ.ดำเนิน สะดวก ติดต่อกับ ต.บางนกแขวก อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม

งบประมาณในการขุดคลองดำเนินสะดวก ใช้เวลาขุดคลองในระยะ 2 ปีเศษ ขุดคลองตั้งแต่ พ.ศ. 2409 ปีชวด ใช้งบประมาณ 1,400 ชั่ง เป็นเงิน 112,000 บาท โดยเป็นเงินของ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 จำนวน 400 ชั่ง และสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ที่พระสมุหกลาโหม จำนวน 1,000 ชั่ง ถ้าเทียบเป็นเงินจากสมัยก่อนต้องเอา 300 คูณ จะเป็นเงินได้ 33,600,000 บาท เงินในสมัยนี้มีค่ามาก ค่าแรงงานของผู้ชายวันละ 1 บาท ข้าวสารถังละ 0.60 บาท ผ้าขาวม้าผืนละ 0.40 บาท พิธีเปิดคลองในวันจันทร์ เดือน 7 ขึ้น 4 ค่ำ ตรงกับวันที่ 25 พฤษภาคม 2411 ปีมะโรง โดยพระราชทานนามคลองขุดใหม่นี้ว่า “คลองดำเนินสะดวก”

- ปลาสด

ปลาสดหรือปลาใบไม้ เป็นปลาน้ำจืดพื้นบ้านของประเทศไทย มีแหล่งกำเนิดอยู่ในที่ลุ่มภาคกลาง มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Trichogaster pectoralis* ปลาสด เป็นปลาที่เลี้ยงง่าย ทนต่อความเป็นกรด และน้ำที่มีปริมาณออกซิเจนน้อยได้ดี มีห่วงโซ่อาหารสั้น กินแพลงตอนเป็นอาหารที่มีต้นทุนต่ำ อุปนิสัย ปลาสดชอบอยู่ในบริเวณที่มีน้ำนิ่ง เช่น หนอง บึง เป็นต้น ต้นทุนการผลิต (เพาะเลี้ยง) ต่ำ

การดูแลปลาปลาสดตัวผู้และตัวเมียต่างกันชัดเจน ปลาตัวผู้มีลำ ตัวยาวเรียว สันหลังและสันท้องเกือบเป็นเส้นตรงขนานกัน มีครีบยาวจรดหรือเลยโคนหาง มีสีลำตัวเข้มและสวยกว่าตัวเมีย ส่วนตัวเมียมีสันท้องยาวมนไม่ขนานกับสันท้อง และครีบหลังมนไม่ยาวจนถึงโคนหาง สีลำตัวจางกว่าตัวผู้ ในฤดูวางไข่ท้องจะอูมโป่งออกมาทั้งสองข้าง (ที่มา : หนังสือมิติชนเทคโนโลยีชาวบ้าน วันที่ 01 มีนาคม พ.ศ. 2551 ปีที่ 20 ฉบับที่ 426)

ปลาสด นิยมเลี้ยงกันมากบริเวณภาคกลางของประเทศไทยและปลาสดที่มีในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย อินเดีย ปากีสถาน ศรีลังกาและฟิลิปปินส์นั้น เป็นพันธุ์ปลาที่ส่งไปจากเมืองไทย เมื่อประมาณ 80-90 ปี ที่ผ่านมา และแหล่งปลาสดที่มีรสชาติดี เนื้ออร่อย แหล่งหนึ่งของประเทศคือ ปลาสดบ้านแพ้วที่จังหวัดสมุทรสาคร โดยจะเลี้ยงอยู่ในบ่อหรือนา คนเลี้ยงปลาสดเรียกว่า ชาว นาปลาสด และบ่อเลี้ยงปลาสดเรียก แปลงนาปลาสด กรมประมงจึงได้ส่งเสริมให้เลี้ยงปลาสด ในพื้นที่จังหวัดอื่น เช่น จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อเพิ่มผลผลิตให้มีปริมาณเพียงพอต่อการบริโภค และส่งเป็นสินค้าออกในรูปแบบผลิตภัณฑ์ปลาสดเค็มตากแห้ง

อุปนิสัยปลาสด ชอบอยู่ในบริเวณที่มีน้ำนิ่ง เช่น หนอง บึง ตามบริเวณที่มีพันธุ์ไม้น้ำประเภท ผัก และสาหร่าย เพื่อใช้เป็นที่พักอาศัยกำบังตัวและก่อหวอดวางไข่ เนื่องจากปลาชนิดนี้โตเร็วในแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีอาหารพวกพืช ได้แก่ สาหร่าย พืชและสัตว์เล็กๆ จึงสามารถนำปลาสดมาเลี้ยงในบ่อและนาข้าวได้เป็นอย่างดี

ในปัจจุบันการเลี้ยงปลาสดเป็นอาชีพเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายทั้งนี้ เพราะปลาสดมีราคาถูก รูปแบบการเลี้ยงปลาสดที่นิยมใช้กัน จำแนกได้ เป็น 4 ประเภท ดังนี้

การเลี้ยงปลาสดในบ่อ เป็นการดัดแปลงบ่อดินที่เป็น “บ่อล่อปลา” มาเป็น “บ่อเลี้ยงปลาแบบถาวร” ขนาดบ่อก็ไม่แน่นอน ส่วนความลึกก็อยู่ประมาณ 1.5–2.5 เมตร ซึ่งก็มีการเลี้ยงอยู่ 2 แบบ

1. การเลี้ยงแบบเดี่ยว เป็นการเลี้ยงปลาชนิดเพียงอย่างเดียว
2. การเลี้ยงแบบรวมหรือแบบผสม เป็นการเลี้ยงปลาชนิดรวมไปกับการเลี้ยงปลาชนิดอื่นๆ โดยเลือกปลาที่กินอาหารตามความลึกต่างระดับกัน หรือกินอาหารคนละประเภท โดยมีผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งการเลี้ยงแบบนี้ จะมีสัดส่วนการปล่อยปลา ดังนี้

สัดส่วนปลานิล : ปลาดุก : ปลาสลิด : ปลาช่อน = 4 : 4 : 1 : 1 จำนวนที่ปล่อย 11 ตัว / ตรม.

สัดส่วนปลานิล : ปลาสลิด : ปลาช่อน = 6 : 4 : 1 จำนวนที่ปล่อย 11 ตัว / ตรม.

สัดส่วนปลานิล : ปลาไน : ปลาสลิด = 5 : 2 : 3 จำนวนที่ปล่อย 3 ตัว / ตรม.

การเลี้ยงปลาสลิดในร่องสวน เป็นการใช้น้ำที่ห้องร่องสวนให้เกิดประโยชน์ โดยการเลี้ยงปลาในท้องร่อง ซึ่งท้องร่องก็จะมีขนาดแตกต่างกันไปตามความต้องการของผู้เลี้ยง โดยทั่วไปจะมีขนาดกว้าง 2-3 เมตร ลึก 1.5 เมตร ความยาวไม่จำกัด

การเลี้ยงปลาสลิดในนาข้าว ควรเลี้ยงปลาสลิดในนา ที่สามารถเก็บกักน้ำได้ ประมาณ 4 - 6 เดือน และต้องมีน้ำขังสูงอย่างน้อยประมาณ 30 ซม. ตลอดฤดูทำนา เหมาะสำหรับผู้ที่มิมีพื้นที่นา ตั้งแต่ 5 ไร่ ขึ้นไป มิฉะนั้นจะไม่คุ้มการลงทุน เพราะจะต้องทำคันนาให้สูงกว่าเดิม 50 ซม แล้วขุดคูรอบคันนา กว้างประมาณ 80 ซม.เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของปลา และควรมีบ่อรวมปลาอยู่มุมหนึ่งมุมใดของนาโดยให้มีขนาดกว้าง 3-5 เมตร ยาว 6 เมตร ลึก 1.5 เมตร ซึ่งการปล่อยปลาเมื่อได้ไถคราด และดำนาไปแล้ว 10 วัน จึงปล่อยปลาได้ สำหรับปลาสลิดที่ปล่อยขนาด 5-7 ซม. อัตราการปล่อย 500 ตัว/ไร่

การเลี้ยงแบบนี้เป็นการดัดแปลงจากการเลี้ยงปลาในนาข้าว เป็นการเลี้ยงปลาชนิดเดียว ไม่มีการปลูกข้าว โดยเริ่มเลี้ยงที่ จ.สมุทรปราการ ซึ่งก็มีเหตุผลมาจากการปลูกข้าว ต้องใช้ทุนสูงจึงได้หันมาเลี้ยงปลาอย่างเดียว การเลี้ยงปลาแบบนี้ควรมีพื้นที่ตั้งแต่ 5-10 ไร่ ขึ้นไป และจะต้องเสริมคันนาให้สูงกว่าระดับเดิม 50 ซม. กว้างประมาณ 2 เมตร

ปลาสลิดสามารถผสมพันธุ์แล้ววางไข่ได้เมื่อมีอายุ 7 เดือน ขนาดโตเต็ม ที่โดยเฉลี่ยจะมีขนาดตัวยาวประมาณ 6-7 นิ้วหนัก 130 - 400 กรัม ปลาสลิดจะเริ่มวางไข่ตั้งแต่เดือนเมษายนถึงเดือนสิงหาคม หรือในฤดูฝน แม่ปลาตัวหนึ่ง ๆ จะสามารถวางไข่ได้หลายครั้ง แต่แต่ละครั้งจะได้ปริมาณไข่ประมาณ 4,000-10,000 ฟอง ในฤดูวางไข่ ท้องแม่ปลาจะอูมโป่งออกมาทั้งสองข้าง ลักษณะของไข่ปลาสลิดมีสีเหลือง ทั้งนี้ควรจัดที่ให้ปลาสลิดวางไข่ภายในเดือนมีนาคม โดยหลังจากที่ได้กำจัดศัตรู ระบายน้ำเข้าและปล่อยพันธุ์

ปลาลงบ่อแล้วควรปลูกผักบุ้ง รอบบริเวณขานบ่อ น้ำลึกประมาณ 20-30 เซนติเมตร ปลาสลิดจะเข้าไปก่อหวนดวงไข่ และลูกปลาวัยอ่อนจะสามารถเลี้ยงตัวหลบหลีกศัตรูตามบริเวณขานบ่อนี้ได้

การจัดการ “บ่อเพาะพันธุ์ปลาสลิด” เพื่อให้ลูกปลามีอัตราการรอดสูง

1. ระบายน้ำเข้าบ่อ ผ่านตะแกรงที่มีช่องตาขนาด 1 มิลลิกรัม จนท่วมขานบ่อโดยรอบให้มีระดับสูง 20-30 เซนติเมตร ปลาจะเข้าก่อหวนดวงไข่มากขึ้น อาณาเขตบ่อก็จะกว้างขวางกว่าเดิมเป็นการเพิ่มที่วางไข่ และที่เลี้ยงตัวลูกปลามากขึ้น

2. สาดปุ๋ยมูลโคหรือมูลกระบือแห้ง ลงบนบริเวณขานบ่อที่ให้น้ำท่วมขึ้นมาใหม่ตามอัตราการใส่ปุ๋ย จะทำให้เกิดไร่น้ำและผักบนขานบ่อเจริญงอกงามขึ้นอีกด้วย

3. ปลอยให้ผักขึ้นรกในบริเวณขานบ่อ ผักเหล่านี้ปลาสลิดจะใช้ก่อหวนดวงไข่และเป็นการกำบังหลบหลีกศัตรูของลูกปลาในวัยอ่อน จนกว่าจะแข็งแรงเอาตัวรอดได้

ถ้าเลี้ยงปลาเป็นอาชีพเสริมเนื้อที่ 1 ไร่ก็เพียงพอ แต่ถ้าเป็นอาชีพหลักควรมีเนื้อที่ตั้งแต่ 10 ไร่ขึ้นไป ในกรณีแปลงนาขนาดเล็กก็สามารถใช้แรงคนได้ โดยปักหลักและชิงเชือกเป็นแนวเขตคันดินและแนวเขตของคู (แนวเขตคันดิน คือฐานของดิน ซึ่งอย่างน้อยต้องกว้างเท่ากับคูและควรห่างแนวเขตคู 1 ศอก ถากหน้าดินหญ้า และกิ่งไม้ที่เป็นคันออกให้หมด) ต่อจากนั้นใช้พลั่วขุดแทงลงดิน แล้วดึงขึ้น แหว่งลงอีกข้างหนึ่งแล้วดึงขึ้น ดินจะติดพลั่วขึ้นมา โยนดินไปไว้ในแนวเขตที่จะเป็นคันดิน ซึ่งจะพูนสูงขึ้นเรื่อย ๆ และได้คูลึกตามที่ต้องการ ถ้าขุดล้อมนา 1 ไร่ จะเป็นความยาวคู 284 เมตร (7 เส้น 2 วา) คูกว้าง 1 วา ลึกครึ่งวา (75 ซม.) ต้องระมัดระวัง คือ อย่าพยายามขุดให้ลึกกว่าครึ่งวาและอย่าเปิดหน้าดินให้มากนัก เพราะถ้า (ดินเปรี้ยว) เปิดหน้าดินมากและลึก น้ำจะเปรี้ยวมากและเปรี้ยวนาน ต้องทำทำทางน้ำเข้าออกด้วย

การเตรียมบ่อปลาสลิดบางแห่ง ปุ๋ยธรรมชาติในดินไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดจุลินทรีย์ ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตเล็กๆ อยู่ในน้ำที่ ซึ่งลูกปลาใช้เป็นอาหาร จำเป็นต้องใส่ปุ๋ยคอก ได้แก่ มูลโค มูลกระบือที่ตากแห้งแล้ว โรยปุ๋ยตามริมบ่อในอัตรา 10 กก. / พื้นที่ 160 ตารางเมตร โดยปกติ ควรใส่ปุ๋ยคอก 2-3 เดือนต่อครั้ง การที่จะให้บ่อปลาอาหารธรรมชาติอยู่เสมอขึ้นให้น้ำปุ๋ยหมักไปกองไว้บริเวณริมบ่อด้านใดด้านหนึ่ง (ปุ๋ยหมักนี้จะใช้หญ้าสดที่ตายทิ้ง กองอัดให้แน่นแล้วใส่ปุ๋ยคอกผสมลงไปด้านใดด้านหนึ่ง (ปุ๋ยหมักนี้จะใช้หญ้าสดที่ตายทิ้ง กองอัดให้แน่นแล้วใส่ปุ๋ยคอกผสมลงไปด้วย เพื่อให้หญ้าสดสลายตัวเร็วขึ้นจะช่วยเร่งให้เกิดจุลินทรีย์และไร่น้ำต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นอาหารของปลาสลิดต่อไป

การใส่ปุ๋ยต้องระวังอย่าใส่มากเกินไปที่กำหนดไว้ (ถ้าเกินกำหนดอาจจะเกิดน้ำเขียวจัดหรือน้ำเสีย) ถ้าเป็นช่วงที่ฟ้าครึ้ม ไม่มีแดด ติดต่อกันหลายวัน หมั่นตรวจดูสีน้ำ ซึ่งมีกรรมวิธีทดสอบง่าย ๆ คือ ถ้าใช้มือกำแล้วหย่อนลงไปใต้น้ำระดับข้อศอก แล้วมองไม่เห็นกำมือ ต้องรีบเติมน้ำเข้า หรือสูบน้ำในบ่อพ่นไปในอากาศ หากลูกปลายังมีขนาดเล็ก ต้องป้องกันมิให้ลูกปลาเข้าปลายท่อสูบน้ำ วิธีนี้เป็นการเพิ่มอากาศบริสุทธิ์ในน้ำ

อาหารที่ปลาสลิดชอบกินคือ ตะไคร่น้ำ รำละเอียด หรือปลายข้าวต้ม ปนกับ ผักบดที่หั่นแล้ว แหนสด และปลวก

อาหารของลูกปลาวัยอ่อน ซึ่งมีอายุ 7-12 วัน ให้ตะไคร่น้ำและไรน้ำเป็นอาหาร เมื่อลูกปลามีอายุ 21 วัน ถึง 1 เดือน ให้รำข้าวละเอียดต้มปนกับผักบดที่หั่นละเอียด แหนสด และปลวกบด (ผัก 1 ส่วน รำ 2 ส่วน) โดยต้มผักให้เปื่อยเสียก่อน แล้วจึงเอารำลงไปคลุกเคล้าปั่นเป็นก้อนให้กินเพียงวันละ 2 ครั้ง ในตอนเช้า ช่วง 7.00-8.00 น. และตอนเย็นประมาณ 3-5% โดยใส่อาหารบนแผ่นซึ่งอยู่ใต้ระดับน้ำ 1 คืบ อย่าให้อาหารเหลือข้ามวันจะทำให้เน่าเสียได้ ควรตักน้ำให้เป็นสัญญาณ ปลาจะได้เคยชินและเชื่องด้วย

การเพิ่มอาหารธรรมชาติ โดยการใส่ปุ๋ย ได้แก่ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยขี้วัว ปุ๋ยขี้ไก่ ฯลฯ ต้องใส่ปุ๋ยก่อนปล่อยปลาอย่างน้อย 3 วัน ในอัตรา 2 ปิบ /ไร่ / 7 วัน โดยตัดหญ้าบนแปลงในระดับยอดหญ้าที่ไพล่พื้นน้ำ แล้วทิ้งให้กระจายไบนแปลงนา ตัดเพียงครึ่งหนึ่งของแปลง ครบ 15 วัน ตัดอีกครั้งหนึ่งสลับไปมาและรักษาระดับน้ำให้ท่วมหญ้าบนนาประมาณครึ่งเช้าตลอดเวลา หลังจากใส่ปุ๋ยคอก 4-5 ครั้ง แล้วตัดหญ้าแต่เพียงอย่างเดียว แต่ถ้าในแปลงมีสีใสมากให้ใส่ปุ๋ยคอกต่อ

ปลาขนาด 5 เซนติเมตร ใช้เวลาเพียง 7-8 เดือน ถ้าปลาขนาด 10 เซนติเมตร ใช้เวลาเลี้ยง 5-6 เดือน ส่วนการเลี้ยงลูกปลาจากพ่อแม่ปลาใช้เวลา 10-11 เดือน จับขายได้

ศัตรูของปลาสลิด มีหลายประเภท ดังนี้คือ 1. สัตว์ดุณม เช่น นาก 2. นกกินปลา เช่น นกกระเต็น นกยาง นกกาน้ำ และเหยี่ยว 3. สัตว์เลื้อยคลาน เช่น งู เต่า ตะพาบน้ำ ฯลฯ กบ เขียด 5. ปลากินเนื้อ เช่น ปลาช่อน ปลาชะโด ปลาไหล เป็นต้น

การป้องกันและกำจัดพวกสัตว์เลื้อยคลานด้วยนม สัตว์เลื้อยคลาน โดยทำรั้วล้อมรอบก็เป็นการป้องกันได้ดี ส่วนสัตว์จำพวกนกต้องทำเพิงคลุมบ่ออาหาร เพื่อป้องกันนกโฉบปลาในขณะที่ปลากินอาหารอยู่เป็นกลุ่ม สำหรับปลากินเนื้อชนิดต่าง ๆ นั้น ต้องระวังผักที่จะเก็บลงมาปลูกในบ่อ เพราะอาจจะ

มีไขปลาติดมาด้วย โดย เฉพาะท่อระบายน้ำเข้าต้องพยายามใช้ลวดตาข่ายที่มีช่องตาขนาดเล็กกรองน้ำที่จะผ่านลงในบ่อและหมั่นตรวจ ตะแกรง ถ้าชำรุดควรรีบเปลี่ยนใหม่

การล้อมรอบคันบ่อใช้ตาข่ายไนลอนให้สูงจากพื้นดินอย่างน้อย 50 เซนติเมตร ส่วนล่างของตาข่ายให้ฝังดินลึกประมาณ 10 เซนติเมตร ถ้าเป็นที่ลุ่มควรต่อตาข่ายไนลอน 2 ผืน หรือเสริมฝือกสูงประมาณ 2 เมตร พร้อมทั้งหมั่นตรวจสอบ หากชำรุดต้องรีบซ่อมแซม

เมื่อมีความต้องการจะจับลูกปลาสดวัยอ่อนไปแยกเลี้ยง ควรใช้กระชอนผ้าซ้อนดักและใช้ชั้นหรือถึงดักลูกปลาทั้งน้ำและตัวปลาเพื่อมิให้ปลาเข้า ถ้าเป็นปลาที่โตแล้วโดยสวิงตาถี่ซ้อน แล้วใช้ชั้นดักขึ้นจากสวิงอีกชั้นหนึ่ง หรือลดระดับน้ำลงที่ละน้อยเพื่อให้ปลารู้สึกตัว และหนีลงไปอยู่ในคุ โดยเดินตรวจบนแปลงนาว่าไม่มีปลาค้างบนแปลงนาเอาอวนเปลววางไว้ในคุตรงจุดที่ลึกที่สุด สูบน้ำออกจากคุที่ละน้อย ปลาจะหนีลงไปอยู่ในคุและในอวน จึงรวบหุวนขึ้น ปลาจะติดอยู่ในอวน

ในกรณีที่ต้องการจับปลาเพื่อใช้ประกอบอาหารประจำวัน ควรใช้ลอบยื่นวางไว้ตามมุมบ่อ ถ้าใช้แหทอดหรือสวิงดักที่เป็นอาหารปลาจะเข็ดไม่มากนักอาหารหลายวัน

ระยะเวลาที่ควรจับปลาให้หมดทั้งบ่อเพื่อจำหน่าย คือ เดือนมีนาคม เพราะเป็นฤดูที่ปลาไม่วางไข่ โดยใช้ฝือกล้อมและสวิงดักออกจากฝือกที่ล้อมนั้น แล้วคัดปลาเก็บไว้เป็นพ่อแม่พันธุ์เพื่อการเพาะเลี้ยงรุ่นต่อไป โดยใช้สูตรอาหาร สปช.12 วันละ 2% ของน้ำหนักปลาเป็นเวลาอย่างน้อย 1 เดือน ก่อนเพาะฟักวันละ 2 เวลา เช้า-เย็น

การคำนวณหาจำนวนพ่อแม่พันธุ์โดยคิดจากลูกปลา

ลูกปลา 300 ตัว มาจากแม่ปลา 1 แม่

ลูกปลา 75,000 ตัว มาจาก แม่ปลา $(1 \times 75,000) \div 300 = 250$ แม่

แม่ปลา 250 ตัว จะให้ลูกปลา 75,000 ตัว

การทำปลาสดเค็มเป็นการแปรรูปอย่างหนึ่ง ซึ่งช่วยถนอมปลาสดให้สามารถเก็บไว้บริโภคได้เป็นเวลานานมากขึ้น และได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายทั่วทุกภูมิภาคทั้งยังส่งเป็นสินค้าออกอีกส่วนหนึ่งด้วย

วิธีทำปลาสดเค็ม ขอดเกล็ดปลา โดยใช้มีดหรือซันสั้งกะสีบากเป็นฟันเลื่อย ตัดหัว ควักไส้ แยกหัวและไส้ (สำหรับไส้ถ้าเป็นฤดูที่มีมันมากให้เก็บเคี้ยวน้ำมัน น้ำมันปลาสดมีราคาดี เพราะนำไปใช้ใน

อุตสาหกรรมหลายอย่าง เช่น อุตสาหกรรมฟอกหนัง สี และอาหารสัตว์) เคล้าปลาที่ทำเสร็จแล้วกับเกลือ ในอัตราส่วน ปลา : เกลือ = 3 : 1 หมักไว้ 1 คืน ในถังไม้ โอ่งเคลือบ กระเบื้อง หรือเซรามิก รุ่งเช้าก่อนพระอาทิตย์ขึ้นล้างปลาให้สะอาดเรียงปลาแผ่ครีบบนตะแกรงไม้ไผ่โปร่ง ระยะเวลาตากแห้ง ตั้งแต่แดดเริ่มถึงเวลาประมาณ 11.00 น. ให้กลับข้างจนถึงเวลาประมาณ 15.00 น. หรือ 3 โมงเย็น จึงเก็บปลาลงเซรามิกให้ดี ลักษณะนี้เรียกว่า ปลาสลิด ซึ่งเนื้อจะนุ่ม ถ้าต้องการปลาแห้งกว่านี้ให้ตากจนถึงเย็นแล้วใช้พลาสติกคลุมไว้ตลอดคืน รุ่งเช้าเอาผ้าพลาสติกออก ตากต่อจนถึงเย็นโดยกลับปลาในตอนกลางวันเช่นเดิม ปลาชนิดนี้เรียกว่า ปลาสองแดด เนื้อจะแห้งแข็ง เวลาทอดจะกรอบเคี้ยวได้เกือบหมดทั้งตัว

วิธีการรับประทานปลาสลิด การทอด ถ้าจะให้ดีขึ้นควรนึ่งก่อน ค่อย ๆ แทะก้างใหญ่ตรงกลาง ออกประกบไว้เหมือนเดิมแล้วทอดจะได้ปลาสลิดไม่มีก้างกินอร่อยหรือทอดอย่าให้สุก ทูบตรงสันหลังปลาเบา ๆ อย่าให้หนังฉีก นำลงทอดใหม่เนื้อปลาจะฟู อร่อย ถ้าจะให้อร่อยยิ่งขึ้นให้ทอดกรอบกะเอาแต่เนื้อมายำกับมะม่วง ใส่พริกชี้หนู หอม กระเทียม ใบสาระแหน่ และมะม่วงสับ ชิมรสตามชอบ

ปลาสลิดมีแนวโน้มด้านการตลาดในอนาคตแจ่มใส เพราะปลาสลิด เป็นผลผลิตที่ตลาดต้องการสูง สามารถนำมาประกอบอาหารทั้งในรูปสดและทำเค็ม ตากแห้ง โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ปลาสลิดตากแห้งเป็นที่นิยมบริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งได้ส่งเป็นสินค้าออกของประเทศอีกชนิดหนึ่ง ดังนั้น หากมีพื้นที่ที่เหมาะสมและทำการปรับปรุงเพื่อการเลี้ยงปลาสลิด จะช่วยเพิ่มปริมาณอาหารโปรตีน และเสริมรายได้ให้แก่ครอบครัวเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

● กั้งตึกแตน

ภาพที่ 291 กั้งตึกแตน

ที่มา www.fisheries.go.th

กั้งตึกแตนเขียว (*Oratosquilla nepe*) ชื่อสามัญ ภาษาอังกฤษ MANTIS SHRIMP ลักษณะทั่วไปของกั้งตึกแตนเขียว เป็นสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง ซึ่งจัดอยู่ในจำพวกกั้งและปู รูปร่างคล้ายคลึงกับกั้ง แตกต่างจากกั้ง ตรงที่ไม่มีกรี ส่วนหัวของกั้งตึกแตน แยกจากลำตัวอย่างชัดเจน มีลักษณะแบนและแคบกว่าลำตัว นัยน์ตามีขนาดโตอยู่บนก้านตาซึ่งโผล่พ้นส่วนหัว หนวดมี 2 คู่ คู่แรกอยู่ใต้ตามีขนาดยาว ตอนปลายของหนวดแต่ละเส้นแยกออกเป็นหนวดเส้นเล็กข้างละ 3 เส้น หนวดคู่ที่สองอยู่ใต้หนวดคู่แรกปลายแบนคล้ายใบพาย มีขนอยู่โดยรอบ ถัดจากหนวดคู่ที่สองเป็นขาคู่แรกมีขนาดเล็ก ขาคู่ที่สองใหญ่และแข็งแรงมีลักษณะคล้ายกับขาของตึกแตนดำข้าว ทำหน้าที่ในการจับอาหารและป้องกันตัว ส่วนขาอีก 3 คู่ที่อกมีขนาดเล็กและยาวไล่เลี่ยกันใช้สำหรับเดิน ลำ ตัว แบ่งออกเป็น 5 ปล้อง แต่ละปล้องมีเปลือกแข็งคลุมและมีรยางค์สำหรับว่ายน้ำอยู่ข้างใต้ปล้องละ 1 คู่ ปล้องสุดท้ายเป็นส่วนของหางซึ่งปลายแยกออกเป็น 5 ส่วนส่วนที่อยู่ตรงกลางมีขนาดใหญ่เป็นแผ่นแบน มีหนามแหลมอยู่ 6 อัน ส่วนที่อยู่ถัดออกไปมีลักษณะเป็นขนนกเล็ก ๆ มี 2 อัน คู่นอกสุดมีฐานแยกออกเป็นสองส่วน มีลักษณะเป็นขนนกหนึ่งคู่ ส่วนอีกคู่เป็นหนามแข็งปลายแยกเป็นสองแฉก หัว ลำตัว และหางสีเขียว ขาทุกขาสีเขียวแกมส้ม ถิ่นอาศัยแหล่งที่พบกั้งตึกแตนเขียวอยู่ในบริเวณพื้นที่ทะเลที่มีลักษณะเป็นโคลนปนทราย ตามบริเวณปากแม่น้ำ พบชุกชุมแถบชายฝั่งอ่าวไทย

อาหารกั้งตึกแตนเขียว คือ สัตว์น้ำขนาดเล็กชนิดต่าง ๆ เช่น หนอนทะเล ลูกกั้ง ลูกปลาและหอย เป็นต้น ขนาดกั้งตึกแตนมีความยาวประมาณ 11-14 ซม.

กั้งตึกแตนเป็นสัตว์ทะเลจำพวกกั้ง เติบโตโดยการลอกคราบ ชอบอาศัยฝังตัวอยู่ตาม พื้นโคลน และ บริเวณปากแม่น้ำ ชนิดที่พบบ่อยและมีขนาดใหญ่ที่สุด คือ กั้งตึกแตนสีน้ำเงิน (Silver Mantis Shrimp) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Harpisquilla raphidea* (Fabricius) จัดอยู่ในวงศ์ Squillidae ลำตัวสีเงิน มี ลักษณะลำตัวแบน ด้านบนโค้ง ขาเดินมี 3 คู่ ไม่เป็นก้ามหนีบ ระวังค์ของส่วนท้อง ซึ่งมี 5 คู่ จะช่วยในการว่ายน้ำ มีเหงือกใช้หายใจ เหมือนกั้งทั่วไป ความยาวตั้งแต่หัวถึงหางเฉลี่ย 30 เซนติเมตร มีตาใสสีเขียวรูปเมสลิ์ถั่วเหลือง

ราคากั้งตึกแตนจะมีราคาสูงกว่า ปู หรือ กุ้ง กั้งขนาดลำตัวยาว 10 นิ้ว น้ำหนักประมาณ 250-300 กรัม / ตัว มีราคาซื้อขายกันที่ 700-850 บาท/ ก.ก. และเมื่อมาถึงร้านอาหารราคาจึงเพิ่มเข้าไปถึง 1200 - 1400 บาท

● วัดบางหญ้าแพรก

ภาพที่ 292 หลวงปู่ใหญ่ ในพระอุโบสถหลังเก่า   ภาพที่ 293 โบสถ์หลังใหม่วัดบางหญ้าแพรก
ที่มา www.dhammajak.net   ที่มา www.dhammajak.net

วัดบางหญ้าแพรก ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ต.บางหญ้าแพรก อ.เมือง จ.สมุทรสาคร ตรงกับบริเวณปากอ่าวแม่น้ำท่าจีน มีเนื้อที่ 40 ไร่ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย วัดบางหญ้าแพรก สร้างขึ้นในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อประมาณปี พ.ศ.2377 รวมอายุประมาณ 177 ปี สถานที่สำคัญของวัด ประกอบด้วย อุโบสถหลังใหม่ วิหารหลวงพ่อพุทธเมตตา พระเมรุ 9 ยอดศิลปะแบบมอญรามัญ และอุโบสถหลังเก่ามีอายุนับ 100 ปี เป็นวัดที่ประดิษฐานพระพุทธรูปคู่บ้าน คู่ เมือง ของชาวสมุทรสาคร ซึ่งชาวบ้านโดยทั่วไปเรียกว่า "หลวงปู่ใหญ่" เป็นพระพุทธรูป ศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย พุทธลักษณะความงดงามมากศิลปะแบบมอญ ประกอบโครงสร้างสานด้วยไม้ไผ่และใช้ปูนปั้น มีอายุเก่าแก่ราว 198 ปี สันนิษฐานว่า ชาวมอญรามัญในสมัยที่อพยพหนีภัยสงคราม ได้มาสร้างวัดขึ้น จึงได้ปั้นพระพุทธรูปพระประธานในพระอุโบสถ แต่เดิมรอบบริเวณวัดมีชาวมอญรามัญอาศัยอยู่มาก

จากหลักฐานที่ค้นพบชาวมอญที่สร้างพระกรุในสมัยนั้น จะนำพระไปบรรจุไว้ในเจดีย์ เพื่อป้องกันการถูกลักขโมยของโจรผู้ร้ายในสมัยก่อน “หลวงปู่ใหญ่” เป็นพระพุทธรูปที่มีความศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพนับถือของคนโดยทั่วไป ในทุกปี วัดบางหญ้าแพรก มีการจัดงานนมัสการปิดทองหลวงปู่ใหญ่ ตรงกับเดือน 12 ของทุกปี โดยจะมีชาวบ้านทั่วไป คนไทยเชื้อสายมอญ มากกราบไหว้และปิดทองหลวงปู่ใหญ่เป็นจำนวนมาก

ปัจจุบันนี้ อุโบสถหลังเก่าที่ประดิษฐานหลวงพ่อใหญ่ เป็นอุโบสถที่มีเสาเป็นไม้สักทองทุกต้น มีอยู่ 2 ต้น ที่เป็นไม้ตะเคียนตกลำต้น ความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อใหญ่ จะมีชาวเรือประมง หรือที่เรียกกันว่า "ไต้เรือ" จะเข้ามาบนบาน ขอพรจากหลวงพ่อใหญ่ ขอน้ำมนต์จากหลวงพ่อใหญ่ ให้ประสบแต่ความโชคดีเวลาออกเรือและปลอดภัยทุกครั้ง

นอกจากนี้ ภายในอุโบสถยังมีรอยพระพุทธรูปบาทจำลองที่มีความศักดิ์สิทธิ์ โดยที่ญาติโยมสามารถเข้ามากราบสักการะขอพรได้ทุกวัน วัดบางหญ้าแพรก ยังมีกิจกรรมทางศาสนามากมาย เช่น การสวดสะเดาะเคราะห์บูชาพระราหู ในทุกช่วงเย็นของวันพุธ, การสวดพระปริตรเพื่อเป็นการเสริมดวงในทุกช่วงเย็นของวันอาทิตย์ และมีการเจริญพระพุทธมนต์เย็นในช่วงค่ำของวันธรรมสวนะถือศีลอุโบสถ ตลอดจนมีพิธีกรรมต่างๆ ด้านความเชื่อที่เป็นมงคล เช่น พิธีการลอดท้องช้างสามเศียรไอยราซึ่งเป็นพาหนะของพระอินทร์ การเจิมดวงตาสวรรค์ เป่ายันต์เกาะเพชรเพื่อความเปี่ยมสิริมงคล การบูชาสักการะพระพิฆเนศเทพเจ้าแห่งความสำเร็จ การบูชาเศียรครุ (พ่อแก่) ที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดสมุทรสาคร

● วัดนางสาว

ภาพที่ 294 โบสถ์มหาอุดม (วัดนางสาว)

ภาพที่ 295 ภายในโบสถ์มหาอุดม

วัดนางสาว เป็นวัดที่เกิดขึ้นพร้อมกับ ต.ท่าไม้ ซึ่งเป็นตำบลเก่าแก่ สมัยกรุงศรีอยุธยา กล่าวกันว่า ต.ท่าไม้ เป็นตำบลหนึ่งในเขตเมืองสาครบุรี ซึ่งเป็นเมืองชาย ทะเลตอนใต้ของกรุงศรีอยุธยา ทหารลาดตระเวนของพม่าผ่านมาแถบนี้ จึงเกิดการสู้รบกันขึ้น บรรดาชายฉกรรจ์ร่วมใจต่อสู้ ส่วนคนชราผู้หญิง และเด็กๆ ต่างพากันหลบซ่อนในบริเวณโบสถ์เก่าๆ อยู่หลังหนึ่ง และมีหญิงสาว 2 คน มีความกลัวมากทั้ง 2 สาวพี่น้องจึงพากันตั้งจิตอธิษฐานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ณ สถานที่นั้นว่า ถ้ารอดพ้นภัยอันตรายคราวนี้ได้จะช่วยกันบูรณะซ่อมแซมโบสถ์หลังนี้ให้ดีขึ้น พร้อมกับจะสร้างวัดขึ้นใหม่ให้ด้วย พอสิ้นคำอธิษฐานเท่านั้นเสียงการต่อสู้ก็ได้ยุติลง หญิงสาวทั้งสองจึงได้พากันออกมาจากที่หลบซ่อน เมื่อหญิงสาวทั้งสองได้ทำมาหากินจนมีหลักฐานมั่นคง หญิงสาวผู้น้องจึงคิดที่จะทำตามคำที่ได้อธิษฐานไว้ จะทำการบูรณะซ่อมแซม

โบสถ์เก่าที่เคยเข้าไปหลบภัยแต่คราวก่อน แต่หญิงสาวผู้พิศดารคิดว่า โบสถ์หลังเก่านั้นเก่าแก่และชำรุดทรุดโทรมมาก ควรจะหาที่ใหม่ทำการก่อสร้างโบสถ์และวัดขึ้นใหม่จะดีกว่า แต่น้องสาวยังคงยืนยันที่จะบูรณะซ่อมแซมโบสถ์เก่าเหมือนเดิม

ต่อมาหญิงสาวผู้พิศดารได้แต่งงานกับเศรษฐีหนุ่มคนหนึ่งในละแวกนั้น และได้ย้ายไปอยู่บ้านสามีไปประกอบอาชีพในหมู่บ้านที่อยู่เหนือขึ้นไปเล็กน้อย และได้สร้างวัดขึ้นมาวัดหนึ่งให้ชื่อว่า วัดกกเตย ซึ่งปัจจุบันไม่มีแล้ว

หญิงสาวผู้น้องยังคงครองตัวเป็นโสดตลอดมาและได้ตั้งสัตยาธิษฐานว่า จะไม่ยอมแต่งงานจนกว่าจะได้บูรณะซ่อมแซมโบสถ์หลังเก่าสำเร็จเรียบร้อย พร้อมกับสร้างวัดขึ้นมาใหม่ จากนั้นหญิงสาวผู้น้องก็ดำเนิน การบูรณะซ่อมแซมโบสถ์และสร้างวัดขึ้นมาจนสำเร็จ ชาวบ้านจึงพร้อมใจกันให้ชื่อวัดว่า “วัดพรหมจารีราม” เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่หญิงสาวผู้น้อง แต่คนส่วนใหญ่มักนิยมเรียกกันว่า “วัดน้องสาว” ต่อมาคำที่เรียกว่าวัดน้อง สาวได้กลายเป็น “วัดนางสาว” จน กระทั่งปัจจุบัน

โบสถ์วัดนางสาวที่กล่าวมานั้นเป็นโบสถ์โบราณที่มีลักษณะแปลกกว่าโบสถ์อื่น ๆ คือ เป็นโบสถ์มหาอุดม์ มีประตูเข้า – ออก เพียงประตูเดียว ไม่มีหน้าต่าง หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผา พัทธสีมาเป็นสองชั้น ไม่ปรากฏว่าได้ ก่อสร้างขึ้นมาสมัยใด แต่สันนิษฐานว่าคงสร้างขึ้นมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น

- วัดหลักสี่ราษฎร์สโมสร

ภาพที่ 296 วัดหลักสี่ราษฎร์สโมสร

ภาพที่ 297 พระพุทธรูปที่วัดหลักสี่ราษฎร์สโมสร

วัดหลักสี่ราษฎร์สโมสร เป็นวัดราษฎร์ที่ประชาชนที่อยู่ในบริเวณหลักสี่ และบริเวณกิ่งกลางคลองดำเนินสะดวกรวมตัวกันสร้างขึ้นบนที่ดินของ นางแจ่ม วาสุกี ผู้มีจิตศรัทธาที่ดินให้เป็นธรณีสงฆ์สำหรับสร้างวัด ได้ตั้งชื่อวัดตามชื่อหลักแบ่งเขตคลองว่า “วัดใหม่หลักสี่” ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น วัดหลักสี่ราษฎร์สโมสร ปัจจุบันตั้งอยู่เลขที่ ๑๗ หมู่ ๒ ต.ยกกระบัตร อ.บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร นับอายุมาถึงปัจจุบันก็ประมาณ ๖๕ ปี

หลวงพ่อดำวัดหลักสี่ราษฎร์สโมสร ต.ยกกระบัตร อ.บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร องค์หลวงพ่อดำ เป็นพระพุทธรูปโบราณสมัยอยุธยา เนื้อหินทรายแดงฉาบปูน ปางมารวิชัย มีพระพักตร์เอิบอิ่มยิ้มละไม หน้าตักกว้าง 81 นิ้ว สูง 99 นิ้ว ประวัติดำ หลวงพ่อแพ่ง เจ้าอาวาสวัดดอนมโนรา ต.ขุนพิทักษ์ อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี ศิษย์เอกหลวงพ่อกง วัดบางกะพ้อม ในสมัยนั้นได้เดินทางธุดงค์ไปพบองค์หลวงพ่อดำที่วัดร้างแห่งหนึ่งบริเวณริมแม่น้ำแม่กลอง อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม ตรวจทางสมาธิจิต พบว่า มีความศักดิ์สิทธิ์มาก จึงทำพิธีอัญเชิญมาประดิษฐานยัง วัดดอนมโนรา ต่อมาปี พ.ศ.2470 หลวงพ่อแพ่งได้เป็นเจ้าอาวาสวัดหลักสี่ จึงได้อัญเชิญพระพุทธรูปโบราณดังกล่าว มาประดิษฐานในวิหารหลังคามุงจากหน้าวัดหลักสี่ บริเวณริมคลองดำเนินสะดวก ชาวบ้านคงเห็นว่าเป็นพระพุทธรูปองค์แรกและองค์โตที่สุดในลุ่มน้ำคลองดำเนินสะดวก จึงพากันขนานนามว่า “หลวงพ่อดำวัดหลักสี่”

- วัดโกรกกราก

ภาพที่298 โบสถ์วัดโกรกกราก

ที่มา <http://www.komchadluek.net/>

ภาพที่ 299 พระพุทธรูปวัดโกรกกราก

ที่มา <http://www.komchadluek.net/>

วัดโกรกกราก สร้างเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2375 และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ.2423 ตรงกับสมัยของรัชกาลที่ 2 ในปัจจุบัน มีเนื้อที่ประมาณ 189 ไร่ 25 ตารางวา ตั้ง อยู่ริมแม่น้ำท่าจีน โดยมีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ไส่แว่นตา เนื้อศิลาแลงสมัยสุโขทัย ซึ่งประชาชนทั่วไปเรียกพระพุทธรูปองค์นี้ว่า “หลวงพ่อบุ” พระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จอดเทียบท่าวัดโกรกกราก เมื่อครั้งเสด็จประพาสต้นที่ล่องเรือมาจากบ้านแหลม จ.เพชรบุรี พระครูธรรมสาคร หลวงปู่กรับ(อดีตเจ้าอาวาสวัดโกรกกราก และเจ้าคณะตำบลมหาชัย เขต ๒) เป็นพระที่ทรงวิทยาคมสูง จนมีผู้กล่าวขวัญกันว่า “ถ้ามีเหรียญหลวงปู่กรับแขวนคอแล้ว จะแคล้วคลาดจากภัยอันตรายทั้งปวง ถึงจะตกกระกำลำบากอยู่ที่ใด ก็จะได้กลับบ้านอย่างปลอดภัย

- วัดป้อมวิเชียรโชติการาม

ภาพที่ 300 โบสถ์วัดป้อมวิเชียรโชติการาม

วัดป้อมวิเชียรโชติการาม สร้างมาประมาณ 200 ปีเศษ (ประมาณ พ.ศ.2323) หรืออาจก่อนหน้านี้ ซึ่งยังไม่มีหลักฐาน เข้าใจกันว่าเดิมเป็นชุมชนของชาวมอญ ซึ่งอพยพเข้ามาตั้งแต่สมัยอยุธยา จึงได้สร้างวัดขึ้นและตั้งชื่อวัดตามชื่อหมู่บ้าน หรืออาจสร้างวัดขึ้นพร้อมกับป้อมปราการ “ป้อมวิเชียรโชฎก” และได้รับการสถาปนาเป็นพระอารามหลวง เมื่อพ.ศ.2539

- วัดตึกมหาชยาราม

ภาพที่ 301 โบสถ์วัดตึกมหาชยาราม

วัดตึกมหาชยาราม เป็นวัดเก่าแก่อายุประมาณ 300 ปี (สร้างขึ้นประมาณปีพ.ศ. 2230 ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าเสือ) ชาวบ้านเรียกว่า "วัดคงคาราม" ต่อมา มีนายอากรชาวจีน ชื่อ "ตัวดี" ได้อพยพครอบครัวมาจากสมุทรสงคราม ระหว่างเดิน ทางแวะพักที่หน้า วัดเกิดนิมิต เกิดความเลื่อมใสได้กลับมาทำนุบำรุงวัดนี้ขึ้น

- วัดเจษฎาราม

ภาพที่ 302 โบสถ์วัดเจษฎาราม

วัดเจษฎาราม เดิมเรียกว่า วัดธรรมสังเวช ได้เป็นวัดถูก ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2401 เป็นสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา และมีโอกาส ต้อนรับพระบรมวงศานุวงศ์ สมเด็จพระสังฆราช และพระมหากษัตริย์ ดำเนินกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และสาธารณประโยชน์ จนได้รับพระราชทานเป็นพระอารามหลวงเมื่อ 15 มกราคม 2531

- วัดศรีบูรณาวาส

ภาพที่ 303 โบสถ์วัดศรีบูรณาวาส

วัดศรีบูรณาวาส เป็นวัดนี้ตั้งอยู่กลางหมู่บ้านของชาวมอญ ที่เรียกว่า “บ้านโคก” เดิมชื่อ วัดโคกร้าง หรือวัดโคก ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “วัดศรีบูรณาวาส” สร้างมาประมาณ 130 ปีเศษ ประวัติการก่อสร้างวัดและถวายเป็นที่ดินไม่มีปรากฏ

- วัดโสภณาราม

ภาพที่ 304 วัดโสภณาราม

วัดโสภณาราม (บ้านขอม) เป็นวัดที่สร้างมานานประมาณ 173 ปีเศษ มีพระอธิการสะ เป็นผู้เริ่มทำการก่อสร้างร่วมกับประชาชน ต่อมาปี พ.ศ. 2475 หลวงพ่อเฮง ได้เดินธุดงค์มาจากพระตะบอง ประเทศเขมร ได้มาพักอยู่ที่วัดนี้ ได้ร่วมกับชาวบ้านทำการบูรณะ ปฏิสังขรณ์สิ่งต่างๆ ที่อยู่ในวัดตลอดจนปรับปรุงพระอุโบสถที่ได้ชำรุดทรุดโทรมมาก

- วัดใหญ่จอมปราสาท

ภาพที่ 305 เจดีย์ทรงมณฑป

ภาพที่ 306 พระอุโบสถวัดใหญ่จอมปราสาท

วัดใหญ่จอมปราสาท ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าจีน ห่างจากตัวจังหวัด 4 กิโลเมตร สามารถเดินทางตามทางหลวง หมายเลข 35(ถนนธนบุรี-ปากท่อ) บริเวณกิโลเมตร ที่ 31 เชิงสะพานท่าจีน เป็นวัดเก่าแก่อายุประมาณ 400 ปี สันนิษฐานว่า สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้รับพระราชทานนามว่า วัดใหญ่สาครบุรี รวมทั้งได้ พระราชทานพระไตรปิฎก และยกฐานะเป็นพระอารามหลวง ภายในวัดมีโบราณสถานที่สำคัญ คือ พระอุโบสถเก่าแก่ก่ออิฐถือปูนฐานแอ่นโค้งคล้ายท้องเรือสำเภา ที่ซุ้มประตู และหน้าต่างมีการประดับลวดลายปูนปั้น นอกจากนี้ ยังมี งานแกะสลักไม้ที่บานประตู และ หน้า ต่างของพระอุโบสถเป็นลวดลายพันธุ์พฤกษา ต้นไม้ ภูเขา รูปสัตว์และมนุษย์ เป็นศิลปะแบบจีนซึ่งเป็นลวดลาย แกะสลักลึกเข้าไปในเนื้อไม้ทั้งงดงามมาก กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2479

บานประตูไม้แกะสลักลวดลายงดงาม แต่ละบานมีลวดลายไม่เหมือนกันฝีมือการแกะสลักแกะเข้าไปในเนื้อไม้ลึก 4 ชั้น ทำให้เป็นภาพซ้อนเหมือนมีชีวิตจริง กรมศิลปากร ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นสมบัติของชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2505

- วัดป่ารังสี

ภาพที่307 วัดป่ารังสี

วัดป่าชัยรังสี ตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน ในท้องที่ ต.บ้านเกาะ อ.เมือง จ.สมุทรสาคร สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2526 เนื้อที่ประมาณ 200 ไร่ โดยพระอาจารย์ จันทร ครัวสโก เจ้าอาวาสเป็นผู้ออกแบบ มีการนำรูปแบบสถาปัตยกรรมของล้านนามาตกแต่ง เช่น มีรั้วเป็นพญานาคขนาดใหญ่โอบล้อมรอบโบสถ์ ที่ประตูทางเข้าสร้างเป็นพญานาคหกลีบริยอย่างวิจิตรพิสดารงดงาม อาคารโบสถ์มีสองชั้น ผนังชั้นล่างก่อด้วยหินก้อนใหญ่ ส่วนชั้นบนเป็นไม้เนื้อแข็งชั้นดี มีเครื่องบนหรือหลังคาซ้อนลดหลั่นลงมาถึงสามชั้น ยอดจั่วประดับไม้กาแล แทนช่อฟ้าอย่างที่เคยเห็นตามวัดทั่วไป ภายในโบสถ์ตั้งแต่ที่ผนังด้านหลัง พระประธาน มีท่อนซุงขนาดใหญ่ยึดติดกับผนังไว้ ซึ่งแกะสลักเป็น “ต้นพระศรีมหาโพธิ” แผ่กิ่งก้านใบ ออกมาปกคลุมพระประธานที่ประดิษฐานอยู่เบื้องหน้า หมายถึง ตอนพระพุทธองค์ตรัสรู้ใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ ส่วนด้านซ้ายของผนังเป็นไม้แกะสลัก เกี่ยว กับ พุทธประวัติตอน “ประสูติ” และด้านขวาเป็นตอน “ปรินิพพาน” เมื่อมองโดยรวมแล้ว สื่อถึงการประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน ของพระพุทธเจ้าพระองค์

● วัดช่องลม

ภาพที่ 308 วัดสุทธิวาตวราราม (วัดช่องลม)

ภาพที่ 309 วิถีชีวิตคนปากอ่าวที่หน้าวัดช่องลม

วัดช่องลม (วัดสุทธิวาตวราราม) เป็นพระอารามหลวงที่สำคัญคู่บ้านคู่เมือง ของจังหวัดสมุทรสาคร ที่มีอายุยั่งยืนมาเกือบ 200 ปี ตั้งอยู่บริเวณปากอ่าวไทย มีวิถีชีวิตที่สวยงามและอากาศดีมาก ๆ สามารถชื่นชมวิวตรงปากอ่าว จะเห็นเรือขนถ่ายสินค้าทั้งลำเล็กลำใหญ่ มีลมทะเลพัดโชยเย็น ๆ ตลอดทั้งวัน และที่น่าตื่นตาตื่นใจเป็นที่สุดคือ ในวิหารหลวงปู่แก้ว มีนกนางแอ่นอาศัยอยู่นับพันตัวเป็นวัดที่พำนักของพระราชสาครมณี เจ้าคณะจังหวัด สมุทรสาคร และเจ้าอาวาสวัดช่องลม

สมัยก่อนชาวบ้านพากันเรียกว่า "วัดท้ายบ้าน" เห็นจะเป็นวัดอยู่สุดหมู่บ้าน ในเวลาต่อมาจึงพากันเรียก "วัดช่องลม" พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระ ราชทานพระบรมราชานุญาต ให้ยกวัดช่องลมเป็นพระอารามหลวง เมื่อวันพุธที่ 26 พฤษภาคม 2508 และต่อมาอีก 5 เดือนก็ได้เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าชาย พระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าหญิงทุกพระองค์ มาทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดช่องลม เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2508 ชัยภูมิที่ตั้งของวัดช่องลม ซึ่งด้านหน้าวัดหันสู่ทิศใต้ตรงกับปากน้ำท่าจีนพอดี มองเห็นทัศนียภาพปากอ่าวทั้งดงามยิ่งส่วนทางเบื้องหลังวัด แผ่นดินที่เป็นชัยภูมิสำคัญที่ตั้งวัดช่องลม อยู่ตรงตอนคอคอดของพื้นที่ หากมิได้เป็นที่ตั้งวัดก็น่าจะขาดออกเป็น ทางเดินของกระแสน้ำแม่น้ำท่าจีนสู่ปากอ่าว ตำบลท่าฉลอมก็จะกลายเป็นเกาะ ที่หลุดออกจากแผ่นดินใหญ่

สันนิษฐานว่าเดิมที่ดินของวัดกว้างขวางมากประมาณ 60 ไร่เพราะตลิ่งพังรุกล้ำเข้ามาที่ดินวัดแปลงเก่าเหลืออยู่ประมาณ 5 ไร่ นอก นั้นพังลงน้ำหมด นายเต่าบิดาของนายบุญศรี นุตตาลัย และผู้ใหญ่จรรยา

จันทร์ภักดี ได้ร่วมกัน 2 ครั้ง รวมเป็นเนื้อที่ทั้งสิ้น 47 ไร่ 40 วา รวมทั้งของเก่าที่เหลืออยู่ 5 ไร่ รวมเป็น 52 ไร่ 40 วา

ภายในวัดช่องลมมี หลวงพ่อหินแดง 11 นิ้ว ประดิษฐานในโบสถ์ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยขนาดใหญ่ มีพุทธลักษณะแบบอยุธยาตอนปลาย ทำด้วยศิลาแดงทั้งองค์ มีลักษณะพิเศษ คือพระหัตถ์ข้างซ้ายมีหกนิ้ว จึงเรียกว่า “พระ 11 นิ้ว” หลวงปู่แก้วอดีตเจ้าอาวาสวัดช่องลม ได้อัญเชิญพระพุทธรูปองค์นี้มาจากที่อื่น แต่ไม่ปรากฏแน่ชัดว่า เป็นที่ใด และภายในบริเวณวัดยังมีพระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประดิษฐานอยู่ มีร้านอาหารทะเลและอาหารตามสั่งเปิดบริการ ตั้งแต่ช่วงสาย จนพลบค่ำ เนื่อง จากวัดนี้ตั้งอยู่ปากอ่าวจึงมีผู้นิยมมาลอยอังคารกันมาก ทำน้าหน้าวัดมีเรือประมงเล็กสองลำมารอให้บริการเช่าออกไปลอยอังคาร ในราคา 800 บาท แถมเครื่องเซ่นไหว้ของเงินที่เรียกว่า ซาแซ ซึ่งประกอบด้วยเนื้อสัตว์สามอย่าง เช่น เนื้อหมู ไก่ เป็ด

- หลวงปู่แก้ว

ภาพที่ 310 หลวงปู่แก้ว ในพระวิหาร

ภาพที่ 311 หลวงพ่อหินแดง ในพระอุโบสถ

หลวงพ่อกแก้ว หรืออดีตเจ้าอาวาสวัดช่องลม ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชาวมหาชัย เมื่อท่านมรณภาพไปแล้ว ผู้ศรัทธาทั้งหลาย จึงได้นำสังขารของท่านบรรจุไว้ในโลงทองอย่างสวยงาม พร้อมทั้งหล่อรูปเหมือนของท่านในท่านั่งสมาธิ ประดิษฐานไว้ภายในวิหารซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับโบสถ์ เพื่อให้ประชาชนได้เข้ากราบนมัสการและระลึกถึงคุณความดีที่ท่านทำไว้ เมื่อครั้งยังมีชีวิต

ชมชีวิตนกแอ่นคินรังภายในวิหารหลวงปู่แก้ว มีนกแอ่นกินรัง (Edible-nest-Swiftlet) มาอาศัยทำรังตามลวดลายแกะสลักเหนือผนังด้านหลัง และช่องเหนือฝ้าเพดานประมาณ 2,000 ตัว เดิมอยู่ในโบสถ์ใกล้กับวิหาร หลวงปู่แก้วให้อาศัยอยู่ด้วยความเมตตา แต่เมื่อนุญาตให้เก็บรังนกไปขายวันแต่รังนกที่ตกมาแล้ว พระเถระสามารถนำไปฉันได้ ภายหลังหลวงปู่แก้วมรณภาพและวิหารหลังนี้สร้างเสร็จ ในปี พ.ศ. 2532 ทางวัดจึงวางอุบายย้ายนกเข้ามาในวิหารที่ประดิษฐานสังขารหลวงปู่แก้ว ซึ่งนกก็เข้ามาอาศัยอยู่โดยง่าย ชาวบ้านเชื่อว่า นกแอ่นเข้ามาอยู่เพราะบารมีของหลวงปู่แก้ว

โดยทั่วไปนกแอ่นจะทำรังตามผนังถ้ำหินปูน บนเกาะกลางทะเลในที่สูง ห่างไกลศัตรูในธรรมชาติ เช่น นก ภู ปัจจุบันนกชนิดนี้สามารถปรับตัวอาศัยอยู่ในวัดหรือบ้านคนได้ เช่น บ้านคนที่ อ.ปากพอง จ.นครศรีธรรมราช จ.นราธิวาส และที่วิหารหลวงปู่แก้ว นกแอ่น มีพฤติกรรมที่น่าสนใจศึกษา เพราะเป็นนกที่จับคู่แบบ "ผัวเมียเดียว" พ่อแม่นกจะแบ่งเวลาดูแลลูก และช่วยกันหาอาหาร เมื่อลูกโตเต็มที่ก็จะทำรังใกล้กับพ่อแม่ รังหนึ่ง ๆ สามารถเลี้ยงลูกได้สองรุ่น นกแอ่นทำรังด้วยน้ำลาย คนทั่วไปเชื่อว่ารังนกแอ่นบำรุงสุขภาพ จึงหามาบริโภคกันในราคาแพงลิบ ปัจจุบันรังนกดินราคากิโลละ 5 หมื่นบาท

พระบรมราชานุสาวรีย์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และระลึกถึงเหตุการณ์เมื่อครั้งที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินมาที่ ต.ท่าฉลอม ในปี พ.ศ. 2448 และมีพระบรมราชโองการประกาศให้ ต.ท่าฉลอม เป็นสุขาภิบาลแห่งแรกของประเทศไทย

พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงชุดฉลองพระองค์เมื่อครั้งเสด็จประพาสมาที่ท่าฉลอมคือ ทรงสวมเสื้อราชปะแตนถุงผ้าม่วงสวมพระมาลา^๑

● วัดเกตุมดีศรีวราราม

ภาพที่ 312 พระอุโบสถวัดเกตุมดีศรีวราราม

ภาพที่ 313 องค์พระเจดีย์บรมธาตุเกตุมวดี

วัดเกตุมดีศรีวราราม ต.บางโหนด อ.เมือง จ.สมุทรสาคร มีพระบรมธาตุศักดิ์สิทธิ์ของจังหวัดสมุทรสาคร ความหมายของ “วัดเกตุมดีศรีวราราม” เกตุ หมายถึง ส่วนสูงสุด, มดี (มติ) หมายถึง ความปรารถนา ปณิธาน, ศรี หมายถึง สิริมงคล, วร หมายถึง ประเสริฐ, อาราม หมายถึง ที่อยู่ “เกตุมดีศรีวราราม” แปลรวมกันว่า ที่อยู่อาศัยอันประเสริฐที่และอันเป็นมงคลของผู้ที่มีปณิธานอันสูงสุด วัดนี้ได้รับอนุญาตให้สร้างวัด เมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ ท่านพ่อบัณฑิตสิงห์ (เจิม คุณาบุตร) พร้อมด้วยญาติมิตรเป็นผู้มอบถวายที่ดินให้สร้างวัด ท่านพ่อบัณฑิตสิงห์ ผู้ปรารถนาพระโพธิญาณ ได้สร้างบุญบารมี และเป็นผู้นำบุกเบิกได้เปิดเป็นสำนักปฏิบัติธรรม

ต่อมา นายสมควร คุณาบุตร เป็นคนยื่นเรื่องราวขอสร้างวัด โดยที่ท่านพ่อบัณฑิตสิงห์ นางสาวเจือ คุณาบุตร คุณแม่เจียม คุณาบุตร คุณแม่กิมลี คุณาบุตร และอีกหลายคนที่ยกที่ดินให้สร้างวัด โดยมีพระบรมเจดีย์เป็นจุดศูนย์กลาง ซึ่งหลวงพ่อรอด วัดบางน้ำวน เป็นผู้ถือพระเจดีย์เล็กๆ เป็นนิมิตหมายก่อนท่านพ่อจึงได้มาพบสถานที่นี้ เพื่อสร้างบารมีท่านได้สร้างพระเจดีย์ครอบองค์เล็กเดิมสูง ๙ ศอก และเจดีย์ที่สร้างครอบสูง ๑๘ วา ต่อมา พระครูภาวนาวรรคุณ ได้สร้างเจดีย์ครอบอีกเป็นครั้งที่ ๓ โดยสูง ๖๐ เมตร ข้างในโปร่งมองเห็นองค์เดิมได้

เมื่อหลวงพ่พระครูภาวนาวรรคุณ มรณภาพลง พระครูไพศาลสาครกิจ ก่อสร้างต่อจนเสร็จ เหตุการณ์ อัศจรรย์ของพระบรมธาตุ ที่ประภักดิ์ฝูงชนที่เคารพนับถือ ได้กล่าวขานสืบต่อกันมาว่า บางวันจะได้ยินเสียง ดนตรีไทยเดิม มีมโหรีปี่พาทย์บรรเลง บางวันก็ได้ยินเสียงสวดมนต์ประมาณพระเป็นจำนวนร้อยพันดวงมาได้ยินเสียงจำนวนถ้วนกัน บางครั้งก็ประภักดิ์แสงสว่างที่ฉายองค์พระบรมธาตุสามารถถ่ายรูปติดให้เห็นทั่วไป และ ยังมีเรื่องเล่าอีกมากที่บุคคลผู้เคารพศรัทธาได้สัมผัสปรากฏชัดกับ

ตัวเอง ปัจจุบันเป็นวัดเกตุมดีศรีวรารามพัฒนาตัวอย่าง ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๑ เป็นต้นมา มีพระชนนีอยู่ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด มาเคารพ สักการะ ด้วยเลื่อมใสในองค์พระบรมธาตุเกตุมดี และ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่มีอยู่ในวัด ต่างพากันมากราบไหว้สักการะมิได้ขาดสาย เป็นจำนวนมาก

การกำเนิด “เกตุมดี” โดยอธิฐานบารมีของท่านพ่อบั้นขุรสิงห์ธรรมบัณฑิต (เจิม คุณาบุตร) ขึ้นเมื่อวันเพ็ญ เดือน ๑๒ ปีพุทธศักราช ๒๔๗๖ ขณะนั้นท่านบวชเป็นพระภิกษุอยู่ ได้ปรากฏธรรมอันเห็นแจ้ง และอาจรู้อดีต อนาคตได้ รู้ว่าตนได้ปรารถนาพระโพธิญาณมา ๒๙ กัลป์ และได้รับพยากรณ์จากพระพุทธเจ้ามีพระสมณโคตมเป็นที่สุดว่า จักได้ตรัสรู้ในพุทธกัลป์ต่อไปข้างหน้า ท่านจึงค้นหาสถานที่ที่พระโพธิสัตว์ทั้งหลาย ได้สร้างบารมีกันสืบเนื่องมา โดยการเดินธุดงค์จาริกไปตามสถานที่ต่าง ๆ พบบ้าง บางแห่ง แต่มีความเป็นไปได้ในอนาคตที่ยังยิ่งหย่อนกว่ากันไปบ้าง ยังไม่พร้อมบ้าง เมื่อเข้ามาค้นหาสถานที่ซึ่งอยู่ในป่าลึกเข้าไป ห่างจากบ้านเกิดประมาณ ๒ กิโลเมตร เมื่อพิจารณาโดยญาณอย่างละเอียดถี่ถ้วน พบความประหลาดอัศจรรย์ หลายอย่างหลายประการ เกิดขึ้นในญาณทัศนะของท่าน

จึงได้ตั้งสัจจะอธิฐานบารมี ณ สถานที่ประดิษฐานพระเกตุมดีนี้ เพื่อสร้างกุศลหวังสัมมาสัมโพธิญาณในภายหน้า เพราะสถานที่นี้ มีสิ่งต่าง ๆ มากมายในอดีต ดังที่ชาวบ้านและผู้ที่มีความศรัทธาเลื่อมใสได้พบเห็นนั้นและรับรู้ได้จิต ท่านจึงได้ขอแบ่งทรัพย์ส่วนหนึ่งของบิดามารดา ให้มาร่วมสร้างองค์พระเจดีย์ขึ้น (ขณะนั้นท่านอายุประมาณ ๓๐ ปีเศษ) ซึ่งของเดิมสูง ๙ ศอก และได้ัญเชิญพระธาตุที่ท่านมีอยู่ และมาโดยทางอากาศลงบรรจุไว้ และขอให้บิดามารดาปลุกต้นโพธิ์อธิฐานจิตไว้ ต่อมาได้สร้างเจดีย์ขึ้นอีก โดยหุ้มองค์เดิมสูง ๙ วา และได้ชักชวนสานุศิษย์เตรียมที่จะสร้างองค์ต่อไป ท่านได้อธิฐานไว้สูงอีกเท่าตัว คือ ๑๘ วา ถึงแม้ท่านจะมรณภาพก่อนที่จะลงเข็มสร้าง ยังอธิฐานขอให้ผู้เคยเป็นญาติทั้งหลายในอดีตที่เกิดแล้ว มาร่วมสร้างบารมีร่วมกันสร้างองค์พระธาตุเกตุมดีต่อไป

สัจจะวาจาของพุทธองค์บรมโพธิสัตว์ เมื่อตั้งสัจจะแล้วในมนุษย์โลกก็ดี เทวดาโลกก็ดี ย่อมนับเข้าในอธิฐานบารมี สัจจะบารมี รวมในบารมี ๓๐ ทศ ดังนั้นท่านจึงแบ่ง “ทิพย์บารมี” มาปรากฏ ปกป้องคุ้มครอง รักษา วัดเกตุมดี ตลอดจนสานุศิษย์ที่ประพฤติดำเนินโอวาทของท่าน และองค์พระบรมธาตุเกตุมดี ก็สำเร็จตามปณิธานสัจจะอธิฐานของท่าน

ปูชนียวัตถุและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของวัดเกตุมดี

1. องค์พระบรมธาตุเกตุมดี เป็นที่สักการบูชาของพุทธศาสนิกชนทั่วไป

2. พระพุทธรูปสี่องค์จำลองจากองค์จริง ประดิษฐานอยู่ที่อุโบสถหลังเก่า หล่อด้วยเนื้อโลหะเงินแท้ น้ำหนัก ๙๐ กิโลกรัมเศษ โดยมีพระบรมราชโองการพระราชทานพระบรมราชา นุญาตจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้หล่อประดิษฐานวัดเกตุมดีศรีวราราม เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ เวลา ๐๖.๔๑ น.

3. พระสิวลีเถระ ในอิริยาบถเดินแบบกอด สะพายบาตร หล่อเป็นเนื้อโลหะสูง ๓ เมตร หล่อขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘ ประดิษฐานอยู่บน เขา อุดมบรรพต หลังอุโบสถแก้ว

“พระพุทธรูปสี่องค์เนื้อสัมฤทธิ์” ๑ องค์ หน้าตัก ๒๕ นิ้ว “พระพุทธรูปสี่องค์หยก” จากประเทศ แคนาดา หน้าตัก ๒๕ นิ้ว “พระพุทธรูปสี่องค์สร้างด้วยโลหะนาค” หน้าตัก ๒๕ นิ้ว “พระพุทธรูปชินราช” เป็นพระประธานในอุโบสถหลังใหม่ หน้าตัก ๙ ศอก ๑ คืบ ๙ นิ้ว “พระพุทธรูปอุทอง” ประดิษฐานอยู่ใน อุโบสถหลังใหม่ “พระพุทธรูปมหาแสน” ประดิษฐานอยู่ในอุโบสถหลังใหม่ “รูปหล่อท่านพ่อพันธุร สิงห์” ในอิริยาบถนั่งสมาธิประดิษฐานอยู่ที่หอประชุมสงฆ์สังฆมณฑล “รูปหล่อท่านพ่อพันธุรสิงห์” หล่อ ด้วยเนื้อโลหะในอิริยาบถยืน ประดิษฐานอยู่ที่หลังอุโบสถหลังใหม่ “รูปปั้นท่านท้าวเวสสุวรรณ” สูง ๕ เมตร ประดิษฐานอยู่หน้าวัด

● อุทยานพระโพธิสัตว์กวนอิม

ภาพที่ 314 พระโพธิสัตว์กวนอิม

อุทยานพระโพธิสัตว์กวนอิมอยู่ใกล้ๆ กับวัดช่องลม สร้างขึ้นเนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระ เจ้า อยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงครองราชย์ครบ 50 ปี เมื่อปี 2539 องค์เจ้าแม่กวนอิมสูง 9.98 เมตร หล่อ ด้วยโลหะทองเหลืองทาสีสวยงามมาก สูงที่สุดในประเทศไทย พระหัตถ์ขวาเทน้ำจากคณโฑเป็นน้ำมนต์ ประทับอยู่บนฐานดอกบัวมีมังกรโอบโดยรอบ อยู่บนภูเขาจำลองสูง 8 เมตร และมีถ้ำอยู่ภายในจัดเป็น

ห้องสำหรับผู้มาปฏิบัติธรรม ใช้งบประมาณในการจัดสร้าง เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 28 ล้านบาท มีการทำพิธีพุทธาภิเษก และเบิกเนตร โดยหลวงพ่อกุณ ปริสุทโธ เจ้าอาวาสวัดบ้านไร่ จังหวัดนครราชสีมา และได้รับพระมหากรุณาธิคุณ จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ พล.อ.อ.สิทธิ เศวตศิลา เป็นผู้แทนพระองค์ เป็นประธานในพิธีเปิดเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 และในช่วงกลางเดือน “พฤศจิกายน” ของทุกปี จะมีงานประเพณีนมัสการเจ้าแม่กวนอิม นักท่องเที่ยวสามารถเดินเท้าจากวัดช่องลมไปสักการบูชาองค์เจ้าแม่กวนอิม เพื่อความเป็นสิริมงคลได้

งานนมัสการมหาโพธิสัตว์กวนอิม จัดขึ้นในช่วงกลางเดือน พฤศจิกายน ของทุกปี บริเวณ อุทยานพระโพธิสัตว์กวนอิม ที่วัดช่องลม เพื่อให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้มาสักการะพระมหาโพธิสัตว์กวนอิม

- พิพิธภัณฑสถานเครื่องเบญจรงค์

ภาพที่ 315 พิพิธภัณฑสถานเครื่องเบญจรงค์

พิพิธภัณฑสถานเครื่องเบญจรงค์ กลุ่มเบญจรงค์ได้จัดตั้งมา 12 ปี และก่อตั้งเป็นศูนย์ฝึกอาชีพ เมื่อปี พ.ศ. 2545 โดย จอ.ไพรวลัย ม่วงเผือก เป็นประธานกลุ่มและวิทยากร ได้เผยแพร่การเรียนการสอนมาหลายปี และหลายจังหวัด คุณพ่อ – คุณแม่ของท่าน ได้บริจาคที่ดินให้สร้างศูนย์ฝึก ฯลฯ

- พิพิธภัณฑวัดบางปลา

ภาพที่ 316 พิพิธภัณฑวัดบางปลา

เนื่องด้วย รัฐบาลมีนโยบายให้จังหวัด จัดตั้งพิพิธภัณฑจังหวัด เพื่อเป็นศูนย์ข้อมูล แหล่งเรียนรู้ สืบค้นความเป็นมาด้านประวัติศาสตร์ จึงถือกำเนิดขึ้นท่ามกลางความภาคภูมิใจของชาวชุมชน ซึ่งจัดแสดง ศิลปวัตถุโบราณบอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ที่สำคัญๆ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน

- การทำนาเกลือ

ภาพที่ 317 การทำนาเกลือ

การเตรียมพื้นที่การทำนาเกลือ ตอนท้ายฤดูฝนผ่านไปในช่วงกลางเดือนตุลาคมของทุกๆ ปี ชาวนาเกลือ จะเริ่มปิดกั้นน้ำฝนที่ขังอยู่ในนาเพื่อไว้ใช้ ชุตร่องนาและเสริมคันดินใหม่เพื่อให้คันดินสูงขึ้น สำหรับใส่น้ำเกลือในปีต่อไป การทำคันดินเพื่อขังน้ำไว้ทำเกลือ ชาวนาเกลือจะใช้เครื่องมือชนิดหนึ่งเรียกว่า “ร้ว” ทำด้วยไม้ ซึ่งชาวนาเกลือส่วนมากทำใช้กันเอง “ร้ว” มีลักษณะคล้ายคันไถ ใบร้วมีส่วนกว้างประมาณ 10-12 นิ้ว ยาว 20-25 นิ้ว มีด้ามถือเหมือนคันไถ ด้ามใช้ไม้กลมๆ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2 นิ้ว ยาวประมาณ 1 เมตรเศษ ใบร้วตัดแบบหน้ากระดานปาดเป็นคมมีดสำหรับชุตดินแบบไถนาแบบพอบางๆ แล้วซ้อนเอาดินขึ้นมาทำคันนา การชุตดินทำคันนาชาวนาเกลือเรียกว่า “เจื่อนนา” เจื่อนจาก “นาปลง”

ไปจนถึง “นาตาก” คันดินที่ชาวนาใช้รื้อขุดดินทำคันอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยไม่ตะปุ่มตะป่ำเหมือนใช้พลั่วเหล็กขุดคันนา เพราะใบรื้อที่ชาวนาสร้างขึ้นเองจะตกแต่งคันนาได้ดียิ่งเหมาะแก่การทำคันดินนาเกลือโดยแท้

ในระยะเวลาที่ชาวนาเตรียมทำพื้นที่นาเกลือ ก็จะทำการขุดรอกลำรางส่งน้ำจากนาเกลือถึงชายทะเลเพื่อเอาน้ำทะเลมาใช้ทำเกลือ ลำรางส่งน้ำจากชายทะเลลงนาเกลือ มีระยะทางยาวประมาณ 4 กิโลเมตร ชาวนาเกลือต้องจ้างกรรมกรที่รับ จ้างขุดลอกลำรางส่งน้ำกว่าจะแล้วเสร็จต้องใช้เวลาประมาณ 30 วัน และ เมื่อเตรียมพื้นที่ทำเกลือ ขุดลอกลำรางส่งน้ำแล้ว ในราวกลางเดือน พฤศจิกายน ชาวนาเกลือก็จะทำการติดตั้งอุปกรณ์ในการทำเกลือ เช่น ระหัดวิดน้ำ กังหันลมหรือเครื่องยนต์วิดน้ำ และอุปกรณ์อื่นๆ อีก เช่น

1. รกกลิ้งนา มีหน้าที่ในการปรับผิวของนาให้เรียบ
2. กังหันวิดน้ำ มีหน้าที่ทำให้ระหัดวิดน้ำหมุน
3. ระหัดวิดน้ำ มีหน้าที่ในการดึงน้ำจากรางขึ้นไปตากไว้ที่นา
- อิรูน มีหน้าที่ไล่น้ำในร่องนา และ ไล่ดอกเกลือที่อยู่บนผิวน้ำ
5. รื้อซอย มีหน้าที่ซอยเกลือในนาให้แตกออกจากกัน
6. ทับทา มีหน้าที่ดึงเกลือให้เป็นแถวและทำให้เกลือเป็นลูกๆ

ส่วนประกอบหลักของนาเกลือมี 6 ส่วน ที่เป็นส่วนสำคัญ ของการทำนาเกลือ คือ

ส่วนที่ 1 เรียกว่า “วังน้ำ” เป็นแปลงที่เก็บกักน้ำทะเลที่ชักน้ำเข้ามาเรียกว่า “น้ำอ่อน” ใช้เนื้อที่ประมาณ 20 ไร่ เพื่อเก็บน้ำอ่อนไว้ใช้ตลอด ฤดูกาลทำนาเกลือ ซึ่งเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่หมดฤดูฝน ประมาณปลายเดือนตุลาคม จะปล่อยน้ำอ่อนให้ไหลไปตามช่องหุนา (ช่องน้ำไหลระหว่างแปลงนา) เข้าสู่ “นาประเทียบ” วังน้ำมีลักษณะเหมือนนาข้าวทั่วไป สามารถใช้เลี้ยงกุ้งและปลาเป็นผลพลอยได้

ส่วนที่ 2 เรียกว่า “นาประเทียบ” มีเนื้อที่ประมาณ 4 ไร่ สูบน้ำหรือชักน้ำมาจากวังน้ำ นาประเทียบมีคันดินกั้นเป็นกระทงแบบแปลงนาข้าว เนื้อที่แต่ละแปลงมีเนื้อที่ประมาณ 1-2 ไร่ เพื่อน้ำในแปลงนาประเทียบตากแดดน้ำจะระเหยออกไป น้ำเกลือในนาก็จะมีความเค็มเข้มข้นขึ้นทุกๆ วัน น้ำจะเดินทางไปเรื่อยๆ โดยมีกระแสมลช่วยให้น้ำไหลร่องที่ทำไว้ให้น้ำไหล ไปตามทิศทางที่กำหนด แล้วไหลลงนาตากในแปลงถัดไป

ส่วนที่ 3 เรียกว่า “**นาตาก**” เป็นนาที่นำน้ำที่ไหลมาจากนาประเทียบมาตากแดด ให้ความเข้มข้นมากขึ้นเพื่อเตรียมส่งไปยัง “**นารองเชื้อ**” นาทากมีเนื้อที่ประมาณ 7 ไร่

ส่วนที่ 4 เรียกว่า “**นารองเชื้อ**” เป็นนาเพาะเชื้อเกลือ น้ำที่ไหลมาถึง นารองเชื้อ จะเข้มข้นพอสมควร จากนั้นก็ตากแดดน้ำ ให้ความเค็มที่ 15 ดีกรี ซึ่งปัจจุบันใช้เครื่องมือวัด แต่เดิมใช้การสังเกตว่ามีคราบน้ำมันสีสนิม (รสน้ำ) จับอยู่ที่ริมบ่อ จากนั้นจะระบายน้ำเข้าไปใน “**นาเชื้อ**” นารองเชื้อมีเนื้อที่ประมาณ 2 ไร่

ส่วนที่ 5 เรียกว่า “**นาเชื้อ**” เป็นนาใช้เก็บน้ำเชื้อที่มีความเข้มข้นที่สามารถตกผลึกเป็นเม็ดเกลือ นาเชื้อใช้เนื้อที่ประมาณ 1 ไร่ สำหรับเพาะเชื้อเกลือ ซึ่งต้องรอให้น้ำเกลือเป็น “**น้ำแกล**” ที่มีระดับความเค็มสูงถึง 24 ดีกรี ระหว่างรอการตกผลึกของเม็ดเกลือ ก็จะเตรียมปรับพื้นที่นาให้เรียบแน่นป้องกันไม่ให้พื้นนาแยกเป็นรอยร้าว (นาเย็น) ซึ่งถ้าน้ำจืดแทรกเข้ามาตามรอยร้าว จะเกิดอาการท้องคิ่น (ผิวดินด้านล่างบวมลอกเป็นแผ่น)

ความรู้เกี่ยวกับเกลือ เกลือเป็นสารเคมีชนิดหนึ่ง มีชื่อทางเคมีว่า “โซเดียมคลอไรด์” (NaCl) มีลักษณะเป็นผลึกสีขาว รสเค็ม เกลือเป็นอาหารธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อมนุษย์ และสัตว์มาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน มนุษย์ต้องบริโภคเกลือประมาณวันละ 5-10 กรัม เพื่อนำไปช่วยรักษาสมดุลของน้ำในร่างกายให้เซลล์เนื้อเยื่อต่าง ๆ ทำงานอย่างปกติ นอกจากนี้เกลือนยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่างๆ ได้มากมายเช่น ปรุงอาหาร ถนอมอาหาร ผสมกับน้ำแข็ง เพื่อเพิ่มความเย็น ใช้ในอุตสาหกรรมผลิตสารเคมีต่าง ๆ ได้แก่ โซเดียมไฮโดรเจนคาร์บอเนต (NaHCO_3) หรือโซดาทำขนมโซเดียมคาร์บอเนต (NaCO_3) หรือโซดาแอส โซเดียมไฮดรอกไซด์ (NaOH) หรือโซดาไฟ และ ไฮโดรคลอริก(HCl) หรือกรดเกลือ เป็นต้น

ประเภทของเกลือการผลิตเกลือของประเทศไทย แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ เกลือทะเลหรือเกลือสมุทรและเกลือหิน หรือเกลือสินเธาว์ โดยแต่ละประเภทมีที่มาแตกต่างกัน ดังนี้

1. เกลือทะเลหรือเกลือสมุทร (Sea Salt) คือเกลือที่ผลิตขึ้นโดยการนำน้ำทะเลขึ้นมาตากแดดให้น้ำระเหยไปเหลือแต่ผลึก เกลือตกอยู่ (Solar Evaporation System) เกลือ ประเภทนี้มีการผลิตและการใช้มาตั้งแต่สมัยโบราณและถือเป็นอาชีพเก่าแก่อาชีพหนึ่งของโลกและของคนไทย โดยได้มีการกำหนดเป็นสินค้าเกษตรกรรมขึ้นต้น ตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร พ.ศ. 2509

2. เกลือหินหรือเกลือสินเธาว์ (Rock Salt) คือเกลือที่ทำจากดินที่น้ำชะดินละลายแล้วแห้งปรากฏเป็นคราบเกลือติดอยู่บนผิว ดิน เรียกว่า “สำดิน” เมื่อน้ำผิวดินหรือสำดินมาละลายน้ำ แล้วต้มจะได้เกลือสินเธาว์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2512 ได้มีการค้นพบเกลือหินที่อยู่ใต้ดินในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้รูปแบบการผลิตเกลือสินเธาว์เปลี่ยนแปลงไปเป็นการใช้เกลือหินแทน โดยใช้วิธีฉีดย้ำลงไปละลายเกลือในบ่อเกลือ หรือใช้วิธีสูบน้ำเกลือใต้ดินขึ้นมาตากแดด หรือโดยการต้มเพื่อให้ได้ตะกอนเกลือ และหากใช้เครื่องจักรที่ทันสมัยสามารถผลิตได้ตลอดปี

ปัจจุบัน เกลือหินได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์อย่างแพร่หลายและเป็นคู่แข่งกับเกลือทะเล เพราะสามารถใช้ทดแทนกันได้ แต่เกลือหินมีข้อแตกต่างจากเกลือทะเลที่ไม่มีธาตุไอโอดีน (ป้องกันโรคคอหอยพอกและโรคเอ๋) และได้ถูกกำหนดเป็นสินค้าอุตสาหกรรม ตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510

การผลิตเกลือทะเลหรือเกลือสมุทร การทำเกลือทะเลต้องใช้น้ำทะเลเป็นวัตถุดิบ ดังนั้นแหล่งผลิตจึงต้องอยู่บริเวณใกล้ชายฝั่งทะเล ถึงแม้ประเทศไทยจะมีชายฝั่งทะเลยาวถึง 2,600 กิโลเมตร แต่แหล่งที่เหมาะสมสำหรับการผลิตเกลือทะเล มีค่อนข้างจำกัด คือ ต้องมีลักษณะทางภูมิประเทศเป็นที่ราบ สภาพดินต้องเป็นดินเหนียว สามารถอุ้มน้ำได้ดี ป้องกันไม่ให้น้ำเค็มซึมลงไปใต้ดิน และป้องกันไม่ให้น้ำจืดซึมขึ้นมาบนดิน มีกระแสนลมและแสงแดดช่วยในการตกผลึกเกลือ

แหล่งผลิตที่สำคัญแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มที่มีการผลิตมาก ประมาณร้อยละ 90.0 ของผลผลิตทั้งประเทศ อยู่ที่ 3 จังหวัดภาคกลาง คือ จังหวัดเพชรบุรี สมุทรสาคร และสมุทรสงคราม
2. กลุ่มที่มีการผลิตเล็กน้อย ประมาณร้อยละ 10.0 ของผลผลิตทั้งประเทศ อยู่ที่ 4 จังหวัดในภาคกลางและภาคใต้ คือ จังหวัดชลบุรี จันทบุรี ฉะเชิงเทรา และปัตตานี

ประเทศไทยมีพื้นที่ทำนาเกลือทั้งหมดประมาณ 81,485 ไร่ โดยจังหวัดเพชรบุรีมีพื้นที่มากที่สุด ร้อยละ 47.0 รองลงมา ได้แก่ จังหวัดสมุทรสาคร ร้อยละ 43.1 จังหวัดสมุทรสงคราม ร้อยละ 7.7 จังหวัดชลบุรี ร้อยละ 1.0 จังหวัดจันทบุรี ร้อยละ 0.6 จังหวัดปัตตานี ร้อยละ 0.4 และ จังหวัดฉะเชิงเทรา ร้อยละ 0.2 ตามลำดับ

ฤดูกาลผลิตเกลือทะเล การทำนาเกลือในภาคกลางจะเริ่มในช่วงฤดูแล้งตั้งแต่ต้นเดือนพฤศจิกายน ถึงประมาณกลางเดือนพฤษภาคมของปีถัดไป ระยะเวลาประมาณ 6-7 เดือน ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ เนื่อง

จากการทำนาเกลือไม่สามารถจะทำได้ในช่วงฤดูฝนและ จะเริ่มเก็บผลผลิตเกลือได้ประมาณกลางเดือนมกราคม เป็นต้นไป

สำหรับการนำเกลือในภาคใต้ ที่จังหวัดปัตตานี มีระยะเวลานานกว่าภาคกลางโดยสามารถผลิตได้ปีละ 2 ครั้ง ครั้งแรกเริ่มประมาณเดือน กุมภาพันธ์ถึงเดือนมิถุนายน ประมาณ 5 เดือน และครั้งที่สองเริ่มประมาณเดือน กรกฎาคมถึงเดือนกันยายน ประมาณ 3 เดือน รวมมีช่วงการผลิตประมาณ 8 เดือน ส่วนในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม จะมีฝนตกชุกไม่สามารถทำนาเกลือได้

ผลผลิต ผลผลิตเกลือทะเลในสภาพอากาศปกติ โดยเฉลี่ยทั้งประเทศมีประมาณปีละ 990,000 ตัน (ผลผลิตปี 2550 - 2553) ผลผลิตจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสภาพอากาศว่าปีใดมีฝนตกมากหรือน้อย

ต้นทุนการผลิต ต้นทุนการผลิตเกลือทะเล ส่วนใหญ่จะเป็นต้นทุนด้านค่าจ้างแรงงาน รองลงมาเป็นค่าน้ำมันเชื้อเพลิง สำหรับวัตถุดิบที่ใช้ผลิตคือน้ำทะเลไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย โดยมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยประมาณ 737 บาท ต่อตัน

ผลพลอยได้จากการทำนาเกลือ

1. **สัตว์น้ำทะเลต่างๆ** เกษตรกรชาวนาเกลือที่มีพื้นที่กักเก็บน้ำทะเล (วัง) ก็จะมีสัตว์น้ำทะเลต่าง ๆ เช่น กุ้งขาว กุ้งแชบ๊วย ปลาหมอคาง ปลากระพง ปูทะเล ฯลฯ อยู่ภายในวัง เป็นการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแบบธรรมชาติเพื่อเป็นรายได้เสริมทางหนึ่ง

2. **น้ำเค็ม** เนื่องจากน้ำในนาเกลือมีความเค็มมากกว่าน้ำทะเล เกษตรกรชาวนาเกลือสามารถจำหน่ายน้ำเค็ม ให้กับเกษตรกรชาวนากุ้ง เพื่อนำไปผสมกับน้ำปกติเพื่อใช้เพาะเลี้ยงกุ้ง

3. **เกลือจืด (ยิปซัม)** เกลือที่ตกผลึกก่อนเกลือชนิดอื่น ๆ ในการทำนาเกลือ มีปนอยู่กับเกลือที่ใช้ในการปรุงอาหารเสมอ ไม่มีรส หรือเป็นเกลือที่ได้จากการเผา ยิปซัม (หินฟองเต้าหู้) เกลือจืดเป็นสินแร่ที่เกิดในนาเกลือเฉพาะแปลงที่ใช้กักเก็บน้ำแ่ (นารองเชื้อและนาเชื้อ) เกลือจืดจะเกิดอยู่บนหน้าดิน เกษตรกรชาวนาเกลือจะทำเกลือจืดในฤดูฝน หลังจากหมดฤดูทำนาเกลือแล้ว โดยจะขังน้ำฝนไว้ในแปลงนาที่มีเกลือจืด แล้วรวบรวมเกลือจืดเข้าเป็นกองๆ จากนั้นก็จะร่อนและล้างเอาเศษดินเศษโคลนออกให้เหลือแต่เม็ดเกลือจืดที่แข็ง คล้ายทรายหยาบๆ และไม่ละลายน้ำ

การทำเกลือจืดมักเป็นงานของผู้หญิงที่รวมกลุ่มกัน 4-5 คน ช่วยกันทำ เป็นงานที่ไม่หนักเหมือนการทำนาเกลือ แต่เป็นงานที่ซ้ำและเสียเวลา รวมทั้งต้องแช่อยู่ในน้ำตลอดเวลาที่ทำเกลือจืด โดยปกติราคาเกลือ จืดจะสูงกว่า ราคาเกลือทะเล สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมการผลิตปูนปลาสเตอร์ ทำซอล์ค ทำยาสีฟันชนิดผง ทำแป้งนวล และแปรงผัดหน้า เป็นต้น

ดีเกลือ การทำดีเกลือ จะทำแปลงเฉพาะ ไม่ปนกับแปลงนาเกลือ โดยนำน้ำจากการรื้อเกลือแต่ละครั้งไปขังรวมกันไว้ ทิ้งไว้ระยะหนึ่ง ก็จะมีดีเกลือเกิดขึ้นเกาะอยู่ตามพื้นนา เกษตรกรชาวนาเกลือ จะเก็บดีเกลือทุกวัน ในเวลาเช้าก่อนแดดออก (ถ้าแดดจัดดีเกลือจะละลายไปกับน้ำ) ดีเกลือชนิดนี้ จะเป็นเม็ดสีขาวมีรสขม นำไปใช้ประกอบเป็นเครื่องยาไทยโบราณ ประเภทยาาระบายหรือยาถ่าย และน้ำที่อยู่ในนาดีเกลือจะมีความเค็มจัดมาก เรียกว่า “น้ำดีเกลือ” นำไปใช้เป็นส่วน ประกอบในการทำเต้าหู้ เป็นสารทำให้เต้าหู้แข็งตัว

ดีเกลือไทย มีสูตรทางเคมีว่า Na_2SO_4 "โซเดียมซัลเฟต" มีลักษณะเป็นผงสีขาว ไม่มีกลิ่น มีรสเค็ม มีคุณสมบัติเป็นยาถ่ายพิษเสมหะและโลหิต ถ่ายอุจจาระ ถ่ายพรรดึก ทำให้เส้นเอ็นหย่อน

ดีเกลือฝรั่ง มีสูตรทางเคมีว่า $\text{MgSO}_4 \cdot 7\text{H}_2\text{O}$ "แมกนีเซียมซัลเฟต" มีลักษณะเป็นผลึกสีขาวหรือใส คล้ายผงชูรส ไม่มีกลิ่น ละลายน้ำได้ รสเค็ม

ดีเกลือทั้งสองแบบมีคุณสมบัติคล้ายกัน แต่โดยส่วนมากดีเกลือที่มีในท้องตลาด จะเป็นแมกนีเซียมซัลเฟต (ดีเกลือฝรั่ง) สามารถหาซื้อได้ตามร้านขายสารเคมีทั่วไป หรือร้านขายยาแผนโบราณ โดยมีคุณสมบัติใช้กินเป็นยาระบาย โดยผสมน้ำ 3 ถ้วยต่อดีเกลือ 4 ช้อนโต๊ะ ใช้ในบ่อกุ้ง เพื่อเพิ่มปริมาณแมกนีเซียมช่วยกุ้งสร้างเปลือกใหม่ ในช่วงลอกคราบ ใช้ประกอบอาหาร เช่น เต้าหู้ ดีเกลือจะช่วยแยกชั้นเนื้อและชั้นน้ำของถั่วเหลืองปั่น ใช้ในการขับไล่สารพิษในไต ใช้เพื่อปรับสภาพดินให้เหมาะสมกับการปลูกพืชประเภทผล เช่น มะเขือเทศ มันฝรั่ง

5. ขี้แดด เป็นส่วนที่อยู่บนผิวดินของนาเกลือ มีลักษณะเป็นแผ่นร้อน อยู่บนผิวนา ซึ่งเกษตรกรชาวนาเกลือต้องทำการเก็บขี้แดด ก่อนทำการบดดินตอนต้นฤดูการทำนาเกลือ ขี้แดดนี้สามารถนำไปใช้เป็นปุ๋ยปลูกพืชได้

6. ดอกเกลือ (เกสรเกลือ) เป็นเกลือแรกเริ่มตกผลึก เป็นเกลือที่สะอาดที่สุด เป็นผงเล็กๆ ลอยจับตัวกันเป็นแพอยู่เหนือน้ำผิวนาเกลือ ชาวบ้านจะช้อนขึ้นมาใส่ตะกร้า ในตอนเช้าตรู่ ก่อนที่แสงแดดและสาย

ลมจะทำให้ดอกเกลือจมลงด้าน ล่าง สรรคุณใช้ในการทำอาหาร ปรงน้ำซूप ซึ่งดอกเกลือมีรสชาติเค็มอมหวานและละลายน้ำเร็ว มีแร่ธาตุต่างๆ สูงมาก จึงมีคุณภาพสูง อีกทั้งเพราะมีปริมาณน้อย ราคาจึงแพง

การตลาดเกลือทะเลภายในประเทศ การผลิตเกลือทะเล ในรูปของเกลือเม็ด จะถูกรวบรวมโดยพ่อค้าคนกลางประเภทพ่อค้าท้องถิ่นและพ่อค้าท้องถิ่น โดยพ่อค้าคนกลางจะไปรับซื้อถึงฟาร์มของเกษตรกรทั้งทางบกและทางน้ำ และในบางท้องที่เกษตรกรจะขายผ่านสหกรณ์การเกษตรที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ จากนั้นสินค้าเกลือทะเลจะไหลเวียนไปยังแหล่งต่างๆ ได้แก่ โรงโม่เกลือ โรงงานอุตสาหกรรมอาหาร และโรงงานอุตสาหกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ก่อนจะกระจายไปถึงผู้บริโภค

ตลาดเกลือทะเลภายในประเทศ เมื่อพิจารณาตามคุณภาพสินค้าที่นำเกลือทะเลไปประกอบใช้เป็นวัตถุดิบในขบวนการผลิต สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

1. เกลือคุณภาพสูง คือ กลุ่มที่ต้องการเกลือทะเลที่มีความบริสุทธิ์ ประมาณร้อยละ 99.9 มีสิ่งเจือปนต่ำ โดยนำไปใช้ทำประโยชน์ต่างๆ ได้แก่ การใช้ในการสร้างเรซิน การผลิตกระจก การผลิตเคมีภัณฑ์ต่างๆ และใช้ในการบริโภค
2. เกลือคุณภาพปานกลาง คือ กลุ่มที่ไม่จำเป็นต้องใช้เกลือที่มีความบริสุทธิ์มากนัก ได้แก่ การนำไปใช้บริโภค การถนอมอาหาร การผลิตอาหารสัตว์ และการฟอกย้อม เป็นต้น
3. เกลือคุณภาพปานกลางถึงต่ำ เป็นเกลือที่มีความบริสุทธิ์น้อยกว่าสองกลุ่มแรกและมี สิ่งเจือปนพอสมควร มักนิยมใช้ในอุตสาหกรรมบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น

ปัญหาการทำนาเกลือ

1. ขาดแรงจูงใจสำหรับคนรุ่นใหม่เข้ามาสืบทอด เส้นทางสายเกลือจึงดูเหมือนจะค่อยๆ เลือนหายไปจากสังคมไทย จากข้อมูลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ทำนาเกลือสมุทร เมื่อปี 2554 พบว่าจังหวัดสมุทรสาคร มีเกษตรกรที่ทำนาเกลือ 242 ครัวเรือน พื้นที่ 12,572 ไร่ จังหวัดเพชรบุรี มีเกษตรกรที่ทำนาเกลือ 137 ครัวเรือน พื้นที่ 9,880 ไร่ และจังหวัดสมุทรสงคราม มีเกษตรกรที่ทำนาเกลือ 111 ครัวเรือน พื้นที่ 4,535 ไร่

2. ปัญหาเรื่องขาดแคลนแรงงาน คนรุ่นใหม่ชอบทำงานในโรงงานมากกว่าทำนาเกลือ จึงหาคนงานได้ยาก และยังไม่สามารถหาคนรุ่นต่อไปรับหน้าที่สานต่ออาชีพอย่างจริงจัง

3. ราคาเกลือก็ไม่ดี รายได้ที่ไม่เสถียรไม่คงที่ก็อาจจะไม่ดึงดูดใจหนุ่มๆ สาวๆ

สภาพดินฟ้าอากาศแปรปรวนทำนาเกลือไม่ได้ผล ขาดทุน

ดร.ทัศนัย วงศ์พิเศษกุล รองผู้อำนวยการ **สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้** และผู้อำนวยการ **สำนักงานอุทยานการเรียนรู้** หรือ TK park กล่าวว่า การจัดนิทรรศการเส้นทางสายเกลือ... ที่สมุทรสาคร เป็นจุดเริ่มต้นของโครงการพัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้เรื่องเกลือ ซึ่ง 3 หน่วยงานได้ร่วมกันจัดทำขึ้น เพื่อสืบทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำนาเกลือ และวิถีชีวิตของเกษตรกรที่ทำนาเกลือในจังหวัดสมุทรสาคร รวมทั้งต่อยอดองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่างๆ จากเกลือให้มีคุณภาพมาตรฐาน เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมเกลือไทยไปสู่สากลได้ในที่สุด

ที่มา <http://prachatai.com/journal/2013/05/46826>

ในงานนิทรรศการ“เส้นทางสายเกลือ...ที่สมุทรสาคร” มีการเปิดเวทีระดมสมองด้านองค์ความรู้จากเกษตรกรตัวจริงที่ทำนาเกลือมาทั้งชีวิตกว่า 30-40 ปี เช่น นาย ลิขิต นาคทับทิม (**ลุงปืด**) เกษตรกรชาวนาเกลือเจ้าของฉายา“จอมยุทธ์กองเกลือ” **ลุงสมคิด** เจ้าของฉายา“จอมยุทธ์เดินน้ำ” รวมทั้ง**ผู้ก่อตั้งโรงเรียนนาเกลือแห่งแรกในประเทศไทย** และ **กลุ่มคนผู้พัฒนาผลิตภัณฑ์จากเกลือ** จนก้าวไกลไปต่างประเทศได้ เช่น กลุ่มอาชีพเกลือทะเลกังหันทองจากจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งได้มาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการทำนาเกลือแบบต่างๆ รวมไปถึงการสาธิตกระบวนการแปรรูปเกลือสมุทรในรูปแบบต่างๆ เช่น ไอศกรีมแท่งโบราณดับร้อน,เกลือ ชัดผิวทำเองได้ง่ายนิดเดียว, แป้งเกลือจัดผสมทานาคา และไข่เค็มจากดินนาเกลือ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรม เรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับเกลือที่สนุกสนานสำหรับเด็กๆ เช่น ประดิษฐ์กังหันลม, ผลึกเกลือหน้าตาเป็นอย่างไร, การระบายสีน้ำโดยใช้เทคนิคโรยเกลือ เป็นต้น

ลุงปืด หรือ นาย ลิขิต นาคทับทิม ชาวนาเกลือสมุทรสาครวัย 57 ปีผ่านแสงแดดสายฝนบนวิถีการทำนาเกลือมาก่อนชีวิต เล่าว่า สำหรับอาชีพการทำนาเกลือ ดินฟ้าอากาศ เป็นปัจจัยสำคัญ ปีไหนแล้งมากการทำนาเกลือจะยิ่งดี แต่ถ้าปีไหนฝนชุกชาวนาเกลือก็แย่ และยังทุกวันนี้ยังมีปัญหา เรื่องขาดแคลนแรงงาน เด็กรุ่นใหม่ชอบทำงานในโรงงานมากกว่าทำนาเกลือ จึงหาคนงานได้ยาก และยังไม่สามารถหาคนรุ่นต่อไปรับหน้าที่สานต่ออาชีพอย่างจริงจัง สหกรณ์นาเกลือ ต.โคกขาม อ.เมือง และเกษตรกรในบริเวณเดียวกันรวม 270 ครอบครัว พร้อมใจกันใช้พื้นที่ของนาเกลือเป็น “ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรหรือ”ศูนย์เรียนรู้การทำนาเกลือ” สำหรับเพื่อนเกษตรกร ประชาชนที่สนใจ รวมไปถึงเด็กๆ และ